

Nr 34.

Utlåtande i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till föräldrabalk, m. m., dels ock i ämnet väckta motioner.

Genom en den 25 februari 1949 dagtecknad proposition, nr 93, har Kungl. Maj:t under åberopande av propositionen bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogade förslag till

- 1) föräldrabalk;
- 2) lag om införande av föräldrabalken;
- 3) lag om ändring i giftermålsbalken;
- 4) lag angående ändring i lagen den 8 juli 1904 (nr 26) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap och förmynderskap;
- 5) lag angående blodundersökning m. m. i mål om äktenskaplig börd eller faderskapet till barn utom äktenskap; samt
- 6) lag angående ändrad lydelse av 3 och 15 §§ lagen den 19 juni 1919 (nr 367) om fri rättegång.

I anledning av propositionen ha inom riksdagen väckts följande motioner, nämligen

inom *första kammaren*

- nr 253 av fru *Sjöström-Bengtsson m. fl.*,
 » 256 » » *Sjöström-Bengtsson m. fl.* och
 » 257 » fröken *Osvald* och fru *Lindström* samt

inom *andra kammaren*

- nr 318 av fru *Johansson* i Norrköping *m. fl.*
 » 321 » » *Gärde Widemar m. fl.* och
 » 322 » » *Johansson* i Norrköping *m. fl.*

Propositionen samt motionerna ha hänvisats till lagutskott och behandlats av första lagutskottet.

Första lagutskottet har i samband med propositionen till behandling förehåft jämväl den före propositionens avlämnande inom riksdagens andra kammare väckta motionen nr 28 av fru *Nordgren m. fl.* om förbättrat skydd för skilsmässobarn m. fl.

Vad motionärerna hemställt återgives i det följande i samband med utskottets yttrande i de delar som motionerna avse.

Beträffande de skäl, som ligga till grund för de i propositionen framlagda förslagen, ävensom i fråga om de skäl, vilka motionärerna åberopat till stöd för sina yrkanden, får utskottet, i den mån redogörelse därför icke

lämnas i den följande framställningen, hänvisa till propositionen och motionerna.

I ärendet har till utskottet inkommit en den 19 april 1949 dagtecknad skrivelse från Värmlands socialdemokratiska kvinnodistrikt.

1. Förslagets allmänna innebörd.

Ärvdabalken i 1734 års lag upptog i tjugutre kapitel bestämmelser om arv, boutredning, arvskifte, testamente och förmynderskap. I dessa ämnen gälla nu i stället ett flertal lagar, som utfärdats under åren 1917—1933 och bruka sammanföras under beteckningen nya ärvdabalken. Hit räknas lagen om äktenskaplig börd, lagen om barn i äktenskap, lagen om makes underhållsskyldighet mot andra makens barn, lagen om adoption, lagen om barn utom äktenskap, lagen om förmynderskap, lagen om arv, lagen om testamente och lagen om boutredning och arvskifte. Vid utarbetandet av dessa lagar har avsikten varit, att de skulle framdeles sammanfogas och införas i Sveriges rikets lag såsom en eller flera större enheter eller balkar.

Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 30 oktober 1941 ha särskilda sakkunniga tillkallats för att biträda med arbetet på ett sådant sammanförande av lagarna inom nya ärvdabalkens ram. Nämnda sakkunniga, *ärvdabalksakkunniga*, vilka ansett nu ifrågavarande lagar böra sammanföras till två balkar, en föräldrabalk och en ärvdabalk, ha den 20 juni 1946 avgivit betänkande med förslag till föräldrabalk (SOU 1946: 49). Balken avser att ersätta nu gällande lagar om föräldrar och barn samt förmynderskapslagen. Lagarna om arv, testamente, boutredning och arvskifte böra enligt de sakkunniga bilda den nya ärvdabalken. Det genom propositionen framlagda förslaget till föräldrabalk är upprättat på grundval av ärvdabalksakkunnigas förslag.

Den föreslagna föräldrabalken utgör i stort sett endast en formell bearbetning av gällande rätt. Vid utarbetandet av balken har eftersträfvats att giva lagreglerna en mera systematisk uppställning. Därigenom ha bl. a. ett flertal nu förekommande upprepningar kunnat undvikas.

Förslaget till föräldrabalk kan sägas innehålla tre huvudavdelningar.

Den första huvudavdelningen motsvarar väsentligen nu gällande lagar om äktenskaplig börd, barn i äktenskap, adoption och barn utom äktenskap. Såsom inledande kapitel ha upptagits bestämmelser om de viktiga begreppen äktenskaplig börd och trolovningsbarn. Den bestämning som här gives är ej blott av grundläggande betydelse för flera av de följande kapitlen i föräldrabalken utan återverkar även inom det lagstiftningsområde som enligt de sakkunnigas åsikt hädanefter skall innefattas i ärvdabalken. Under 2—4 kap. ha upptagits stadganden om talan angående äktenskaplig börd, fastställande av faderskapet till barn utom äktenskap och adoption. Gemensamt för dessa kapitel är sålunda, att de reglera barnets familjerättsliga status. Under 5—7 kap. följa bestämmelser angående rätts-

verkningarna därav med hänsyn till namn, vårdnad och underhåll. Med 8 kap., som innehåller bestämmelser om barnavårdsman, avslutas den första huvudavdelningen.

Den andra huvudavdelningen, som omfattar 9—19 kap., motsvarar i huvudsak lagen om förmynderskap. I systematiskt hänseende föreligger i förslaget främst den olikheten, att underårigs omyndighet samt omyndighet på grund av särskild förklaring av rätten behandlas i två särskilda kapitel. Dessa innehålla bland annat vart för sig de bestämmelser som gälla underårigs och omyndigförklarads rättsliga handlingsförmåga.

Den tredje huvudavdelningen, som utgöres av 20 kap., innehåller vissa bestämmelser om rättegången. Ur lagarna om äktenskaplig börd, barn i äktenskap, adoption och barn utom äktenskap ha utbrutits åtskilliga stadganden av rent processuell karaktär, varjämte några nya bestämmelser föreslagits i frågor som nu ej särskilt regleras i nämnda lagar. De processuella föreskrifterna i lagen om förmynderskap ha överflyttats till 20 kap. i huvudsakligen oförändrat skick.

Även om sålunda utarbetandet av förslaget till föräldrabalk till väsentlig del varit av formell karaktär, innebär förslaget dock på några punkter betydelsefulla ändringar i gällande rätt. Detta gäller i första hand reglerna om faderskapspresumtionens hävande i mål om äktenskaplig börd och om faderskapet till barn utom äktenskap. En annan betydelsefull ändring avser reglerna om förmynderskapet för barn i äktenskap. För närvarande är som regel fadern ensam förmyndare. Enligt förslaget skola i stället båda makarna handha förmynderskapet gemensamt. Till dessa och övriga föreslagna sakliga ändringar i lagstiftningen på området torde utskottet få återkomma i samband med behandlingen av de särskilda paragraferna i förslaget till föräldrabalk.

Förutom föräldrabalken innehåller propositionen förslag till viss följdlagstiftning. Sålunda föreslås bl. a. ny lagstiftning angående blodundersökning m. m. i mål om äktenskaplig börd eller faderskapet till barn utom äktenskap. Syftet med förslaget i denna del är, att den möjlighet till bevisning rörande faderskap som här avsedda undersökningar innebära skall såvitt möjligt tillvaratagas.

Rörande förslaget om sammanförande av ifrågavarande lagar till en balk har *lagrådet* uttalat viss tveksamhet. I anledning härav har *föredragande departementschefen, statsrådet Zetterberg*, anfört bl. a. följande.

»Det torde vara en utbredd åsikt att vår lagstiftning även inom centrala rättsområden är alltför splittrad. Lagstiftningen har i betydande utsträckning tillkommit på olika tider och uppburits av vitt skilda syften med påföljd att det inre sambandet icke alltid i tillbörlig grad kunnat beaktas. I insikt om vådorna härav har man sedan lång tid tillbaka uppställt det målet att söka samla rättsreglerna på viktigare områden till större enheter och låta dessa träda i stället för de gamla mer eller mindre söndervittrade bal-

karna i 1734 års lag. Den lagberedning, som med 1903 års ingång trädde i verksamhet, fick också i överensstämmelse med denna tankegång sig anförtrodd uppgiften att, stycke för stycke, utarbета en för våra dagars samhälle lämpad motsvarighet till de civila balkarna i 1734 års lag. Till en del har också denna tanke redan förverkligats. År 1920 antogs sålunda statsmakterna den nya giftermålsbalken, vilken ersätter den äldre balken i ämnet. Och nyligen genomfördes den stora processreformen genom antagande av en ny rättegångsbalk, vilken även ingår i 1734 års lag och där trätt i stället för den äldre rättegångsbalken.

Vid den genomgripande revision av familjerätten som, fränsett äktenskapslagstiftningen, ägde rum under åren 1917—1933 tvingades man av omständigheterna att följa en annan ordning. De nya rättsreglerna upptogs sålunda icke i en eller ett par större enheter, avsedda att ersätta ärvdabalken i 1734 års lag, utan i ett flertal skilda lagar. Anledningen härtill var emellertid icke att man övergivit tanken på att samla rättsreglerna till ett större helt utan den, att behovet av en reform inom viktiga avsnitt av det vidsträckta rättsområdet var så trängande att det måste tillgodoses utan avvaktan på en revision av rättsområdet i dess helhet. Såsom vid flera tillfällen och i skilda sammanhang framhölls under reformarbetet var avsikten hela tiden att de särskilda lagarna sedermera skulle sammanfogas till en eller flera större enheter eller balkar och i denna form ingå i 1734 års lag. Vissa delar av lagstiftningen utformades även med tanke härpå. Det nu föreliggande förslaget till föräldrabalk utgör ett led i förverkligandet av denna plan.

Givet är att vid ett fullföljande av reformarbetet efter denna linje till att omfatta den centrala rätten i dess helhet praktiska svårigheter kunna möta, större eller mindre beroende på rättsområdets art och gällande lagstiftnings utformning. Dessa svårigheter kunna inom vissa avsnitt tänkas vara så betydande att fördelarna av att inordna rättsreglerna i helgjutna balkar av nuvarande typ icke uppväga nackdelarna. Denna omständighet synes emellertid icke böra utgöra anledning till att man avstår från att sammanföra lagreglerna på de områden där detta lämpligen låter sig göra, i all synnerhet som denna väg redan beträffs. Vad angår det nu föreliggande rättsområdet synes ett sammanfogande av lagreglerna vara till övervägande gagn. Lagstiftningen om föräldrar och barn innefattas nu i fem skilda lagar. Genom att dessa samarbetas till ett helt kan ett flertal upprepningar undvikas och bättre överskådlighet vinnas. Rättsreglerna om barn i äktenskap och barn utom äktenskap närmas även i systematiskt avseende till varandra. Att en samordning av dessa lagar bör komma till stånd är enligt min mening obestridligt. Men att härvid låta förmynderskapsrätten stå utanför torde ej vara lämpligt, eftersom vårdnaden om barnet och omsorgen om dess ekonomiska angelägenheter höra nära samman. Jag finner alltså de betänkligheter som lagrådet framhållit icke böra hindra fullföljandet av tanken att samordna de spridda lagarna inom gamla ärvdabalkens ram till större enheter. »

Utskottet.

På sätt förut nämnts har ärvdabalken i 1734 års lag numera ersatts av ett flertal skilda lagar, vilka tillsammans bruka innefattas under benämningen nya ärvdabalken. Vid utarbetandet av dessa lagar var såsom departementschefen erinrat avsikten redan från början den, att lagarna sedermera skulle sammanföras till en eller flera större enheter. Det nu föreliggande förslaget till föräldrabalk, som ersätter lagarna om föräldrar och barn samt förmynderskapslagen, utgör ett led i förverkligandet av denna tanke.

Även enligt utskottets mening tala övervägande skäl för att en dylik kodifiering av lagstiftningen nu kommer till stånd. Härigenom undanröjes den nuvarande splittringen av lagstiftningen på området, och bättre överskådlighet vinnes. Ett flertal upprepningar kunna även undvikas och ett antal smärre skiljaktigheter utjämnas. Som en särskild fördel vill utskottet framhålla att genom förslagets genomförande rättsreglerna om barn i äktenskap och barn utom äktenskap även i systematiskt hänseende närmas till varandra. Utskottet vill alltså tillstyrka förslaget att lagstiftningen om föräldrar och barn jämte förmynderskapsrätten sammanföres till en föräldrabalk och i denna form ingår i 1734 års lag.

Mot den nya balkens uppställning och allmänna disposition har utskottet intet att erinra.

Förslaget till föräldrabalk innebär på de flesta punkter inom det vidsträckta område, som balken överspanner, endast en formell omarbetning av gällande rätt. Någon allmän översyn av den materiella rätten på området har ej heller föregått förslagets framläggande. Endast i ett par hänseenden innebär förslaget mera betydelsefulla ändringar i gällande rätt; till dessa, mot vilka utskottet i stort sett ej har något att erinra, återkommer utskottet i det följande. Även enligt utskottets mening torde något behov ej föreligga av mera genomgripande nydaningar av de materiella lagreglerna på hela området, vilka alla tillkommit ganska nyligen. Utskottet anser sig emellertid böra framhålla, att till följd av förslagets allmänna innebörd att endast utgöra en kodifiering av gällande rätt utskottet icke upptagit alla de lagbestämmelser som utan ändring överförts till den nya balken till saklig omprövning.

Utskottet övergår nu till behandling av vissa av de särskilda bestämmelserna i de framlagda lagförslagen. Övriga bestämmelser ha av utskottet lämnats utan erinran.

2. Förslaget till föräldrabalk.

1 KAP.

4 §.

Utskottet.

Genom en lagändring år 1947 infördes möjlighet till dispens från det i 2 kap. 9 § giftermålsbalken stadgade förbudet mot äktenskap mellan dem,

av vilka den ene varit gift med den andres släkting i rätt upp- eller nedstigande led. I samband härmed upphävdes stadgandet, att äktenskap som slutits i strid mot sådant hinder skall återgå. Då sålunda svågerlagshindret upphört att vara återgångsanledning, torde orden i förevarande paragraf »eller besvårade» böra utgå.

2 KAP.

Utskottet.

Bestämmelserna i kapitlet avse att träda i stället för de nu i lagen om äktenskaplig börd meddelade föreskrifterna angående hävande av presumptionen att äkta mannen är fader till barn, som födes under äktenskapet eller å sådan tid efter dess upplösning att det kan vara avlat dessförinnan. Genom de nya bestämmelserna beredas något ökade möjligheter att häva nämnda presumption. Sålunda föreslås bl. a. en utsträckning av den tid, inom vilken äkta mannen skall väcka talan för att frågan om hävande av presumptionen skall kunna komma under bedömande. Vidare innebär förslaget en mildring av de bevisningskrav som uppställas för att presumptionen skall falla och äkta mannen fritagas från faderskapet.

Det torde vara en utbredd uppfattning att den nuvarande lagens regler i fråga om förutsättningarna för hävande av presumptionen om äktenskaplig börd äro alltför stränga. Presumptionen om äkta mannens faderskap kommer därför ofta att gälla, även om omständigheterna med mycket stor sannolikhet tala för att barnet avlats i en utomäktenskaplig förbindelse. Att upprätthålla bördspresumptionen, även om alla berörda parter uppgifter och övriga omständigheter tyda på att mannen i äktenskapet ej är fader till barnet, kan ej anses tillfredsställande. Även om presumptionen om äktenskaplig börd i regel måste antagas vara till barnets fördel, kunna dock ej alltför sällan förekomma fall, då det ligger i barnets intresse att få fastställt att det icke är barn av den man, som enligt huvudregeln skall anses vara dess fader. Med hänsyn härtill finner utskottet i likhet med ärvdabalkskunniga och föredragande departementschefen en jämkning av hithörande stadganden påkallad. De i detta syfte framlagda förslagen äro enligt utskottets mening väl avvägda, och utskottet vill därför tillstyrka desamma.

3 KAP.

2 §.

Enligt 26 § *lagen om barn utom äktenskap* skall svaranden i mål om faderskapet till barn utom äktenskap anses som barnets fader, därest det visas att han haft samlag med modern under konceptionstiden och det ej är uppenbart att barnet icke avlats vid samlaget i fråga.

I det genom *propositionen* framlagda förslaget till föräldrabalk har under förevarande paragraf — som ersätter 26 § *lagen om barn utom äktenskap* — föreslagits, att den man som visats ha haft samlag med modern å tid, då

barnet kan vara avlat, skall anses som fader, om det ej är osannolikt att barnet avlats vid samlaget. Propositionen skiljer sig från det till grund för densamma liggande sakkunnigförslaget endast i så måtto, att i detta stadgades att mannen i fråga skulle anses som barnets fader om det ej var »uppenbart osannolikt» att barnet avlats vid samlaget.

Föredragande departementschefen har anfört bl. a. följande:

»En av de mera svårbedömda frågorna inom familjerätten gäller reglerna om fastställandet av faderskapet till barn utom äktenskap. Grunden till svårigheterna att utreda faderskapet är självfallet, att direkt bevisning om faderskapet sällan kan åstadkommas. Den man som under konceptionstiden haft samlag med modern kan vara fader till barnet, såvida icke faderskapet av särskild anledning är uteslutet. Men för att få full visshet om hans faderskap måste man fordra utredning att icke någon annan man haft samlag med modern under samma tid. En sådan utredning kan emellertid av naturliga skäl icke åstadkommas annat än i undantagsfall. På vetenskapens nuvarande ståndpunkt torde ej heller vara möjligt att på vetenskaplig väg med säkerhet fastställa, att viss man och ingen annan måste vara fader till det barn varom är fråga. Vål torde i en del fall kunna åstadkommas sådan bevisning, att juridisk visshet om faderskapet måste anses föreligga. Att i övriga fall låta faderskapsfrågan vara oavgjord läser dock icke kunna komma i fråga. Man torde sålunda allt fortfarande vara hänvisad till att låta faderskapsbevisningen underlättas genom en särskild presumtionsregel. Någon ändring i den nuvarande regeln, att en svarande i faderskapsmål skall anses såsom barnets fader, om han haft samlag med modern under konceptionstiden, torde alltså för närvarande ej böra ifrågasättas.

Huvudintresset i detta sammanhang knyter sig i stället till frågan, under vilka förutsättningar denna presumtion må hävas. Som bekant uppställer gällande rätt stränga krav i detta hänseende. Faderskapspresumtionen faller sålunda endast om det är uppenbart att barnet icke avlats vid det samlag som svaranden under konceptionstiden haft med modern. Däremot tillerkänner lagen i princip icke någon rättslig betydelse åt omständigheter som väl kunna anses göra svarandens faderskap tvivelaktigt men ej äga den styrka att detta kan anses uteslutet. Bland sådana omständigheter märkes i första hand att modern under konceptionstiden haft samlag jämväl med annan än svaranden. Något utrymme för sannolikhetsbedömningar lämnar lagen sålunda icke. En följd härav är, att risken för misstag är jämförelsevis betydande. Det är självfallet i och för sig önskvärt, att såvitt möjligt minska denna risk.

Frågan om faderskapsbevisningen befinner sig nu i viss mån i ett annat läge än vid tillkomsten av 1917 års lagstiftning. Jag syftar härvid i första hand på de bevisningsmöjligheter som numera föreligga genom blodgruppsbestämning. Genom de resultat blodgruppsforskningen numera vunnit har möjligheten att på denna väg komma till klarhet i faderskapsfrågor blivit av stor praktisk betydelse. Även andra antropologiska undersökningar torde numera genom vetenskapens framsteg kunna i högre grad än tidigare tjäna

till ledning i faderskapsmål. Resultatet vid blodundersökning och andra antropologiska undersökningar kan visserligen icke sägas skapa absolut visshet. Slutsatserna grundas ju på forskningsresultat som enligt sakens natur icke kunna anses definitiva samt på statistiska beräkningar. I många fall, särskilt de då blodgruppsbestämning leder till uteslutning av viss man från faderskapet, måste dock resultatet ur rättslig synpunkt anses betryggande. Blodundersökningen såsom medel att utesluta påstått faderskap har även redan tillerkänts avgörande betydelse i rättspraxis. Såsom de sakkunniga framhållit torde dock denna rättstillämpning endast med vissa svårigheter låta sig förena med ordalagen i 26 § lagen om barn utom äktenskap, enligt vilket lagrum för faderskapspresumtionens hävande synes fordras att varje möjlighet till faderskap är utesluten.

Det är antagligt, att indiciebevisningen genom biologiska undersökningar kan ytterligare förbättras. Vid sidan av de indicier som kunna framkomma vid dylika undersökningar finnas såsom förut antytts även andra omständigheter som medföra att det framstår som mer eller mindre osannolikt att barnet avlats av en svarande i faderskapsmål som visats ha haft samlag med modern. De sakkunniga, som ingående behandlat frågan om de bevismedel som stå till buds för att vederlägga antagandet om att visst samlag verkat befruktande, ha bland dylika omständigheter pekat på, att samlaget i fråga ägt rum nära endera yttergränsen av konceptionstiden eller att preventiva medel kommit till användning. För att bevisning genom indicier skall komma till sin rätt fordras emellertid, att lagen tillerkänner sannolikhetsbedömningar större betydelse än nu. Detta kan ej ske med mindre det mått av bevis som lagen kräver för hävande av faderskapspresumtionen något minskas.

Att man härvid måste gå fram med stor försiktighet torde vara tydligt. Den svenska lagstiftningen om barn utom äktenskap vilar som bekant på den principen, att med hänsyn till barnets framtid faderskapet skall fastställas, även om viss risk för misstag föreligger. Tillräcklig anledning att nu frångå denna princip torde ej vara för handen. Den av presumtionen utpekade mannen har dock fullbordat vad som enligt naturens ordning kan ha givit upphov till barnet. Principen skulle emellertid tydligen brytas, om man läte faderskapspresumtionen falla så snart något tvivel förefunnes om svarandens faderskap. Man fördes då tydligen över på det i Danmark och Norge tillämpade systemet, enligt vilket faderskapet fastställes allenast i de fall då något tvivel därom icke föreligger, medan eljest blott underhållsskyldighet gentemot barnet ålägges den som visats ha haft samlag med modern under konceptionstiden. En annan sak är att man med hjälp av alla de medel som äro att tillgå söker minska risken för misstag vid faderskapets fastställande.

De sakkunnigas förslag, enligt vilket faderskapspresumtionen häves, om det är uppenbart osannolikt att barnet avlats vid det samlag som svaranden visats ha haft med modern, synes mig ur nu angivna synpunkter i stort sett väl avvägt. Detta öppnar — utan att bryta mot den nuvarande lagstiftningens grunder — möjlighet att när bevisningen till vederläggande av faderska-

pet nått en betydande styrka (fritaga den utpekade från faderskapet. Emellertid vill jag, i anslutning till vad i ett yttrande förordats, föreslå en mindre ändring av stadgandet. Det synes nämligen för presumtionens hävande vara tillräckligt, att det framstår som osannolikt att barnet avlats vid samlaget i fråga. Ordet »uppenbart» torde alltså kunna utgå. Någon större saklig skillnad lär det icke innebära i förhållande till de sakkunnigas förslag.»

Ifrågavarande paragraf har icke föranlett något yttrande från *lagrådet*.

I likalydande *motionerna I: 257 och II: 321* har yrkats, att presumtionen om att den, som visas ha haft samlag med modern under konceptionstiden, är barnets fader skall brytas, såframt det är uppenbart osannolikt att barnet avlats vid samlaget.

Utskottet.

Syftet med det framlagda förslaget är att — utan att bryta med den nuvarande lagstiftningens huvudgrunder — såvitt möjligt minska risken för misstag vid fastställande av faderskap till barn utom äktenskap. För vinnande av detta syfte föreslås en sådan ändring av nuvarande lagregel, att större hänsyn än för närvarande är fallet skall kunna tagas till omständigheter som tala mot att svaranden är fader till barnet i fråga. Enligt förslaget skall sålunda presumtionen om att den man som visas ha haft samlag med modern å tid, då barnet kan vara avlat, brytas så snart det är osannolikt att barnet avlats vid sådant samlag.

Även enligt utskottets mening framstår en ändring av gällande rätt på denna punkt som befogad. Den nuvarande bevisregeln, vilken för faderskapspresumtionens hävande fordrar, att varje möjlighet till faderskap är utesluten, synes nämligen alltför sträng. Detta medför, att alla möjligheter — bl. a. de som numera stå till buds genom blodgruppsbestämning och andra vetenskapliga metoder — att komma sanningen så nära som möjligt icke kunna till fullo utnyttjas och att alltså risken för misstag är jämförelsevis betydande. För att såvitt möjligt minska denna risk torde det vara nödvändigt att lagen tillerkänner sannolikhetsbedömningar något större utrymme än gällande rätt. Måttet av den bevisning, som lagen kräver för presumtionens hävande, måste med andra ord något minskas.

Å andra sidan är det, såsom departementschefen framhållit, uppenbart, att man härvid måste framgå med stor försiktighet; man kan tydligen ej utan att bryta med den svenska lagstiftningens grunder låta presumtionen falla så snart något tvivel finnes om svarandens faderskap. Endast i de fall då den bevisning, som talar mot faderskapspresumtionens upprätthållande, är av betydande styrka, bör mannen i fråga kunna fritagas från faderskapet. I propositionen har lagregeln utformats så, att presumtionen om att den man som visats ha haft samlag med modern under konceptionstiden är barnets fader skall brytas, såframt det är »osannolikt» att barnet avlats vid samlaget i fråga. I *motionerna* har som nyss nämnts hemställts, att presumtionen skall hävas om det är »uppenbart osannolikt» att samlaget ver-

kat befruktande. Någon saklig skillnad av praktisk betydelse torde knappast finnas mellan de båda formuleringarna. Emellertid anser utskottet företrädare böra givas åt det förra förslaget, enär det knappast synes lämpligt att söka i lagtext införa en närmare gradering av det osannolika. Uppställer lagen för faderskapspresumptionens kullkastande det kravet, att det skall framstå som osannolikt att visst samlag verkat befruktande, synes lagstiftaren med tillräcklig tydlighet ha givit till känna att härför erfordras ett mycket betydande mått av bevisning.

Då utskottet sålunda anser sig böra biträda förslaget om att i faderskapsmål tillerkänna sannolikhetsbedömningar större värde än nu i syfte att öka möjligheten för att faderskap fastställas i överensstämmelse med verkliga förhållandet, förbiser utskottet ej att vissa nackdelar äro förenade med en sådan ändring av gällande rätt. Dessa nackdelar synas emellertid icke vara så betydande, att de böra hindra den föreslagna ändringen. Såsom en sådan olägenhet torde få anses att utredning till styrkande av att modern under konceptionstiden haft samlag med annan än svaranden i viss utsträckning måste tillåtas. Utskottet anser sig emellertid böra understryka, att sådan bevisning bör tillåtas allenast när den verkligen kan antagas vara av betydelse för målets utgång. Såvida ej några särskilda skäl tala mot att svaranden är barnets fader, torde sålunda såsom departementschefen framhållit bevisning om att modern haft samlag med annan i regel ej böra tillåtas.

En annan följd av förslaget är, att antalet fall, där rättegång fordras för att fastställa faderskapet, kommer att öka. Detta är själfallet i och för sig icke önskvärt. Vill man söka skapa ökade garantier för att faderskap skall fastställas i enlighet med verkliga förhållandet torde emellertid denna konsekvens vara ofrånkomlig. Såsom ärvdabalksakkunniga påpekat är fastställande av faderskapet av den vikt, att bekvämlighetssynpunkter icke få vara avgörande.

4 §.

Enligt 20 § *lagen om barn utom äktenskap* kan faderskapet till sådant barn fastställas genom erkännande i viss form. Ett sådant erkännande kan ogiltigförklaras endast om det visas att den man som avgivit erkännandet ej är barnets fader.

I förevarande paragraf i det genom *propositionen* framlagda förslaget, som ersätter nyssnämnda lagrum i *lagen om barn utom äktenskap*, har gällande rätts ståndpunkt i fråga om förutsättningen för ogiltigförklaring av faderskaps erkännande bibehållits utan ändring.

Föredragande departementschefen har — med anledning av att i ett par yttranden över ärvdabalksakkunnigas förslag berörts frågan, under vilka villkor ett i vederbörlig form avgivet erkännande må kunna fränkännas bindande verkan — anfört följande.

Det är tydligt, att en vidgad möjlighet i detta hänseende är ägnad att förringa erkännandets värde och medföra en ökad benägenhet för barnets ställföreträdare att söka få faderskapet fastställt efter rättegång. Har erkännan-

det, kanske avsevärd tid efter barnets födelse, förklarats ogiltigt, möta självfallet särskilda svårigheter att vinna klarhet i faderskapsfrågan. Starka praktiska skäl tala alltså för bibehållande av den nuvarande regeln, att erkännandet kan fränkännas verkan beträffande bördens endast om det visas vara oriktigt. De föreslagna nya reglerna rörande faderskapsbevisningen torde ej heller utgöra hinder att bibehålla stadgandet oförändrat. Genom dessa regler öppnas visserligen ökade möjligheter i förhållande till vad nu gäller att få den legala presumptionen om faderskap hävd. Men erkännandet av faderskap i den stadgade kvalificerade formen är icke avsett att skapa endast en presumtion om faderskap, som under vissa begränsade förutsättningar kan brytas, utan att direkt konstituera barnets rättsliga status. Med hänsyn till det anförda anser jag mig icke böra föreslå någon ändring i gällande rätt på nu förevarande punkt.

I likalydande *motionerna I: 257 och II: 321* har yrkats, att erkännande skall kunna fränkännas verkan, om det är uppenbart osannolikt att mannen i fråga är barnets fader.

Utskottet.

Ett erkännande om faderskap, som avgivits i särskild såsom betryggande ansedd form, avser att direkt konstituera barnets rättsliga status och att sålunda träda i stället för en dom om faderskap. Erkännandet avser sålunda ej endast att skapa en presumtion om faderskap, som under vissa förutsättningar kan brytas. Med hänsyn till denna erkännandets konstitutiva innebörd framstår det principiellt sett mindre lämpligt att på sätt yrkats i *motionerna* vidga möjligheterna till ogiltigförklaring av erkännandet och sålunda förringa dess värde. Även praktiska olägenheter torde, såsom departementschefen framhållit, följa av en sådan ändring. Har erkännandet, kanske lång tid efter barnets födelse, förklarats ogiltigt, möta självfallet särskilda svårigheter att vinna klarhet i faderskapsfrågan. Anser sig mannen i fråga icke kunna vitsorda faderskapet med den verkan att han anses som barnets fader intill dess motsatsen visas, torde det vara lämpligare att faderskapsfrågan omedelbart avgöres genom rättegång än att den endast temporärt löses genom ett erkännande som framdeles kan rubbas. Med hänsyn härtill anser sig utskottet icke böra tillstyrka motionärernas förslag på denna punkt.

Det har kommit till utskottets kännedom, att vid tillämpningen av den mot förevarande paragraf i förslaget svarande 20 § i lagen om barn utom äktenskap tvekan yppat sig, huruvida orden »den präst, som för kyrkoböckerna» böra tolkas så, att behörighet att med laga verkan mottaga erkännande av faderskap tillkommer endast pastor, varom förmäles i 2 § folkbokföringsförordningen, d. v. s. den som enligt av Konungen meddelade föreskrifter ansvarar för kyrkobokföringen i församling av svenska kyrkan. Enligt utskottets mening torde emellertid sådan behörighet kunna anses tillkomma även i pastoratet anställd präst, som under pastors ansvar biträder denne med kyrkobokföringen i den församling, där barnet är kyrkobokfört.

4 KAP.

1 §.

Under denna paragraf i det genom *propositionen* framlagda förslaget, som helt överensstämmer med 1 § lagen om adoption, föreskrives, att man eller kvinna, som fyllt tjugufem år, må med rättens tillstånd antaga adoptivbarn.

I likalydande *motionerna I: 257 och II: 321* har yrkats ändring i denna bestämmelse av innebörd, att moder till barn utom äktenskap, som fyllt tjuguettt år, berättigas att själv eller tillsammans med make adoptera barnet.

Utskottet.

Antagande av adoptivbarn är en rättshandling av i regel djupt ingripande betydelse för adoptanten. Med hänsyn härtill stadgar också gällande lag en minimiålder av tjugufem år för att tillstånd skall kunna erhållas att antaga adoptivbarn. Utskottet finner ej skäl att förorda en allmän sänkning av denna ålder.

Makar må i regel ej adoptera annorledes än gemensamt. Dock må ena maken ensam med den andres samtycke adoptera eget barn utom äktenskap. För att ett adoptivförhållande skall uppstå mellan den andre maken och barnet måste däremot båda makarna i förening adoptera det. En följd härav är, såsom i motionerna påpekats, att om moder till barn utom äktenskap, som ej fyllt tjugufem år, är gift med annan man än barnets fader, möjlighet saknas för mannen att, även om han är över tjugufem år, få ett adoptivförhållande till stånd innan modern uppnått denna ålder.

I likhet med motionärerna finner utskottet önskvärt, att i sistnämnda fall barnet skall kunna adopteras av makarna, även innan modern är tjugufem år. Mellan modern och barnet medför visserligen adoptionen icke någon rättslig förändring av betydelse, eftersom barnet i förhållande till modern redan i stort sett intager samma ställning som ett adoptivbarn. I förhållande till moderns make däremot kan det vara till stort gagn för barnet att en adoption kommer till stånd snarast möjligt. Utskottet vill därför föreslå, att till den nuvarande regeln om tjugufem år såsom miniålder för antagande av adoptivbarn fogas en undantagsbestämmelse av innebörd, att moder till barn utom äktenskap, som uppnått myndig ålder, skall gemensamt med make äga adoptera barnet. Däremot finner utskottet icke tillräcklig anledning föreligga att göra undantag från huvudregeln för det fall att modern ensam vill adoptera barnet. Adoptionen har i sådant fall förnämligast den följderna att — enligt på många håll tillämplad praxis — barnavårdsmannen entledigas, medan barnets rättsställning i övrigt icke ändras. Det torde emellertid ofta vara önskvärt, att barnavårdsmannen bistår en ensam moder åtminstone tills hon fyllt tjugufem år.

11 §.

Enligt denna paragraf i *propositionen* må — liksom enligt gällande rätt — om makar ha adoptivbarn, adoptivförhållandet ej hävas annat än beträffande bägge makarna.

I likalydande *motionerna I: 257 och II: 321* har hemställts, att i det fall, att makar adopterat gemensamt men äktenskapet sedermera upplösts, möjlighet bereddtes make i senare äktenskap att inträda som medadoptant till andra makens adoptivbarn från det föregående äktenskapet, såframt detta kunde anses vara till barnets bästa.

Utskottet.

Såsom förut nämnts kunna makar i allmänhet icke adoptera annat än gemensamt. I anslutning härtill gäller också enligt förevarande paragraf, att när makar ha gemensamt adoptivbarn förhållandet icke kan hävas annat än beträffande bägge makarna. Denna regel äger emellertid enligt sin grund tillämpning endast så länge makarnas äktenskap består. Ha makarna erhållit äktenskapsskillnad, finnes icke samma anledning att adoptivförhållandet skall bestå gentemot båda makarna, och förhållandet kan alltså hävas såvitt angår allenast den ene av makarna. Har så skett kan tydligen, om den andre maken ingått nytt gifte, hans make i det senare äktenskapet adoptera barnet, såframt förutsättningar i övrigt för adoptionen föreligga. Härigenom kommer barnet att bli makarnas gemensamma adoptivbarn. Enligt utskottets mening föreligger icke anledning till ändring i rättsreglerna i det i motionerna angivna hänseendet.

5 KAP.

1 §.

Under förevarande paragraf i *propositionen* har som huvudregel upptagits gällande lags bestämmelse, att barn i äktenskap erhåller faderns släktnamn.

I likalydande *motionerna I: 256 och II: 322* har yrkats sådant tillägg till denna regel, att styvfadern äger giva hustruns barn i tidigare gifte sitt släktnamn.

Förslag av samma innebörd väcktes under remissbehandling av ärvdabalkssakkunnigas förslag till föräldrabalk, med anledning varav *föredragande departementschefen* yttrade följande:

»Denna fråga var i anledning av väckta motioner föremål för uppmärksamhet vid 1944 års riksdag. Första lagutskottet framhöll i sitt av riksdagen godkända utlåtande, nr 17, bl. a., att fall uppenbarligen kunde förekomma, då starka skäl talade för att barnet skulle kunna erhålla styvfaderns namn. Så kunde vara förhållandet, när den naturliga fadern förlorat allt intresse för barnet och detta i stället kommit att få en fullständig samhörighet med styvfaderns familj. Å andra sidan kunde barnet under vissa förhållanden ha ett starkt intresse av att behålla den naturliga faderns

namn. Den omständigheten att fadern vid äktenskapets upplösning icke erhållit vårdnaden om barnet behövde icke hindra, att det kunde finnas så stark samhörighet mellan barnet och dess fader, att det borde behålla dennes namn. Vid avgörandet av frågan om en namnändring gällde det emellertid icke så mycket att beakta någon faderns eller moderns rätt beträffande namnet utan fastmera att vaka över att barnets eget intresse icke trädde för nära. De omständigheter som borde vara avgörande vore av sådan natur, att det icke vore möjligt att på samma sätt som skett i lagen om barn utom äktenskap uppställa en allmän lagregel om rätt för barn i äktenskap att erhålla styvfaderns släktnamn. Denna fråga borde, framhöll utskottet slutligen, icke få avgöras av barnets föräldrar, utan prövningen måste läggas i en opartisk myndighets hand.

I vad utskottet sålunda anfört kan jag i huvudsak instämma. Jag finner alltså icke skäl att föreslå någon lagändring på denna punkt. I likhet med utskottet vill jag emellertid erinra om att möjlighet finnes att enligt förordningen angående antagande av släktnamn få tillstånd till en namnändring i nu avsedda fall. Det förekommer icke sällan att barn i äktenskap, vars moder ingått nytt äktenskap, tillerkännes rätt att erhålla styvfaderns namn. Enligt den praxis som utvecklats sig brukar ansökningar om dylik namnändring prövas med huvudvikten lagd på barnets bästa. Även då den naturlige fadern icke samtyckt till namnändringen har sålunda i åtskilliga fall tillstånd härtill erhållits.»

Utskottet.

Såsom framgår av departementschefens yttrande var förevarande fråga år 1944 föremål för riksdagens prövning. Utskottet ställde sig därvid i sitt av riksdagen godkända utlåtande avvisande till tanken att giva styvfadern en generell rätt att även i strid mot den naturlige faderns vilja giva barnet sitt släktnamn. De skäl, som utskottet därvid åberopade till stöd för denna ståndpunkt, finner utskottet alltfört äga giltighet. Utskottet anser sig sålunda icke kunna tillstyrka det genom förevarande motioner väckta förslaget.

6 KAP.

3 §.

I *lagen om barn i äktenskap* stadgas, att om det för barnets uppfostran är nödigt, föräldrarna äga tukta barnet på sätt med hänsyn till dess ålder och övriga omständigheter är nödigt.

Det till lagrådet remitterade förslaget upptog denna regel med den ändring, att uttrycket »tukta» ersatts med »tillrättavisa». Till stöd för förslaget anförde *föredragande departementschefen* följande.

»I svensk lag fanns före tillkomsten av *lagen om barn i äktenskap* icke något uttryckligt stadgande om befogenhet för föräldrar att vid behov tukta barnet. En sådan befogenhet förutsattes emellertid i 14 kap. 16 § straff-

lagen. Införandet i lagen om barn i äktenskap av en skriven lagregel om tukträtt innebar alltså icke någon saklig nyhet.

Vid tiden för tillkomsten av lagen om barn i äktenskap torde man ha utgått från att rätten och plikten att sörja för barnets uppfostran ofrånkomligt måste medföra befogenhet att vid behov tillgripa kroppslig aga. I detta hänseende råder emellertid numera icke någon enhällig uppfattning. Frågan om nödvändigheten och lämpligheten att använda kroppssaga vid barns uppfostran är mycket omstridd. Den förskjutning i uppfattningen som sålunda ägt rum har lett till att den rätt att meddela aga som tillerkänts andra uppfostrare än föräldrar eller vårdnadshavare inskränkts. I högre undervisningsanstalter äga sålunda numera lärare icke aga lärjunge. Och frågan att även för folkskolornas del borttaga den genom bestämmelser i folkskolestadgan fastställda aganderätten är för närvarande under utredning. Fortfarande finnas emellertid vid sidan av dessa bestämmelser uttryckliga lagstadganden om sådan rätt.

Det ligger i sakens natur, att en aganderätt för föräldrar är mera motive-rad än en motsvarande rättighet för annan. För egen del har jag emellertid den principiella inställningen, att kroppssaga bör undvikas även i förhållandet mellan föräldrar och barn. Man kan likväl icke bortse från att sådan aga fortfarande förekommer i ej oväsentlig omfattning och av många anses knappast kunna undvaras vid en rätt fostran av barnet. Vid något enstaka tillfälle och i lindrig form torde för övrigt kroppssaga tillgripas även av föräldrar, som i princip hysa den uppfattningen att andra korrektionsmedel äro att föredraga. Det synes därför knappast vara möjligt att helt och hållet undanrycka den rättsliga grundvalen för en av föräldrarna utövad kroppssaga samt likställa sådan aga med rättsstridig misshandel. Så skulle emellertid ske, om det nuvarande stadgandet utan vidare upphävdes. Å andra sidan står uppenbarligen detta stadgande i mindre god samklang med den nyss hävdade uppfattningen om kroppssagans olämplighet. På grund av det sålunda anförda har det av lagen nu begagnade uttrycket »tukta» ersatts med det mera allmänna begreppet 'tillrättavisa'.

Sedan *lagrådet* uttryckt tvekan huruvida uttrycket »tillrättavisa» även inrymde aganderätt, jämkades ordalagen i det genom *propositionen* för riksdagen framlagda förslaget i förtydligande syfte därhän, att föräldrarna skola äga att för barnets tillrättavisande använda de uppfostringsmedel som med hänsyn till dess ålder och övriga omständigheter må anses lämpliga.

I likalydande *motionerna I: 257 och II: 321* har yrkats, att den under förevarande paragraf upptagna bestämmelsen måtte utgå.

Utskottet.

Meningarna på barnuppfostringens område äro delade rörande användning av kroppssaga. Även om utvecklingen har gått i den riktningen att aga numera brukas i mindre omfattning än tidigare, torde det knappast vara lämpligt att nu helt upphäva stadgandet om föräldrars rätt att, då så finnes nödigt för barnets tillrättaförande, tillgripa kroppssaga. Ett upphä-

vande av den nuvarande bestämmelsen skulle innebära, att en handgriplig tillrättavisning, även av mycket lindrig art, bleve jämställd med straffbar misshandel. En lagstiftning av sådant innehåll skulle säkerligen icke bäras upp av det allmänna rättsmedvetandet och med visshet icke heller bliva åtlödd. På sätt departementschefen framhållit, förekommer sannolikt att kroppsaga i lindrig form någon gång tillgripes även av föräldrar, vilka i princip anse att andra korrektionsmedel äro att föredraga.

Oavsett det nu sagda har utskottet icke någon erinran mot att, såsom skett i Kungl. Maj:ts förslag, något jämka ordalagen i det nuvarande stadgandet i syfte att utmärka att mera kraftiga former av kroppsaga om möjligt böra undvikas. Utskottet finner sig med hänsyn till det anförda böra tillstyrka det genom propositionen framlagda förslaget på denna punkt.

7 §.

Denna paragraf i *propositionen*, som i huvudsak överensstämmer med 9 § lagen om barn i äktenskap, innehåller regler om vårdnadens övergång vid makars särlevnad på grund av söndring samt vid hemskillnad eller äktenskapets upplösning. Som ledande grundsats gäller, att frågan, vilken av makarna som skall ha vårdnaden om barnen, i främsta rummet skall bedömas med hänsyn till barnens bästa. Som kompletterande regel stadgas därjämte i förevarande paragraf, liksom i gällande lag, att om endera huvudsakligen bär skulden till sammanlevnadens hävande och båda äro lika skickade att ha vårdnaden om barnen, den andre är närmast därtill.

I likalydande *motionerna I: 257 och II: 321* har hemställts, att sistnämnda bestämmelse måtte utgå.

Utskottet.

Principen i förevarande bestämmelser att barnens intresse i första hand skall tillgodoses innebär, att även om skuld i övervägande grad ligger ena maken till last, vårdnaden skall tillerkännas denne, såframt han finnes bättre skickad att taga hand om barnen. Hänsyn till den icke vållande maken skall alltså i sådana fall icke föranleda att barnen genom att anförtros åt denne icke erhålla bästa möjliga uppfostran. Endast om lämpligheten å ömse sidor kan anses lika, skall hänsyn tagas till den oskyldiga makens intresse att få vårdnaden om barnen. Då det i enlighet med sakens natur jämförelsevis sällan torde inträffa, att båda makarna äro fullt lika skickade som vårdnadshavare, lär visserligen tillämpningsområdet för särbestämmelsen vara ganska inskränkt. Utskottet anser det emellertid icke obefogat, att lagtexten för dessa fall giver en antydning för domstolen vem vårdnaden bör tillkomma. Mot den nuvarande regeln har stundom invänts att den föranleder, att bevisning rörande skuldfrågan drages in i mål rörande vårdnadsfrågor. Parterna torde emellertid ofta vara av den uppfattningen att fakta, som beröra skuldfrågan, också kunna belysa frågan vilken av makarna som är bäst ägnad att ha vårdnaden om barnen. Även om den nu omstridda regeln borttoges, kan därför befaras, att bevisning i skuldfrågan

införes i dessa mål. Med hänsyn till det anförda finner sig utskottet icke böra förorda någon ändring i gällande rätt på förevarande punkt.

10 §.

Enligt denna paragraf i *propositionen*, som överensstämmer med 11 § lagen om barn i äktenskap, må fader eller moder, som är skild från vårdnaden, ej betagas tillfälle till umgänge med barnet, med mindre särskilda omständigheter föranleda därtill. Nöjes han ej med vad som härom bestämmes av vårdnadshavaren, skall rätten skilja dem emellan.

I likalydande *motionerna I: 257 och II: 321* har hemställts, att stadgandet måtte kompletteras med en bestämmelse av innehåll, att umgängesrätten skall ha en sådan utformning att den icke menligt inverkar på barnets kroppsliga eller själsliga hälsa. Även borde tilläggas, att omprövning av fastställd umgängesrätt skall kunna ske, då ändrade förhållanden så påkalla.

Utskottet.

Såsom i *motionerna* framhållits bör självfallet umgängesrätten icke givas ett sådant innehåll, att den länder till men för barnet. Det torde emellertid även utan uttryckligt stadgande härom vara uppenbart att domstolens föreskrifter i ämnet skola utformas med denna grundsats för ögonen. Med hänsyn härtill finner utskottet icke tillräcklig anledning föreligga att föreslå någon ändring i förevarande lagrum.

Att domstolens avgörande angående rätten för fader eller moder, som ej har vårdnaden, att träffa barnet icke utgör hinder mot förnyad pövning av samma fråga följer av 13 § i förslaget.

7 KAP.

3 och 5 §§.

Dessa båda lagrum i det genom *propositionen* framlagda förslaget överensstämmer helt med gällande rätt. Enligt 3 § åligger det barn att i mån av förmåga giva skäligt underhåll till fader och moder, som av sjukdom eller annan dylik orsak är ur stånd att själv försörja sig. Jämlikt 5 § har adoptivbarn samma plikt att underhålla adoptant som barn har i förhållande till föräldrar. En följd av dessa bestämmelser är, att adoptivbarn under ogynnsamma omständigheter kan nödgas underhålla både sina egna föräldrar och adoptivföräldrarna.

Vid förslagets remitterande till lagrådet anförde *föredragande departementschefen* beträffande 5 § följande.

»Genom adoptionen erhåller barnet i allt väsentligt samma rättsställning som adoptantens barn i äktenskap. Underhållsskyldigheten mot barnet

skall sålunda efter adoptionen i första hand fullgöras av adoptanten liksom barnet genom adoptionen blir underhållsskyldigt gentemot denne i samma omfattning som barn mot föräldrar. Genom adoptionen brytes emellertid sambandet mellan barnet och dess föräldrar icke helt och hållet. Där- est adoptanten blir ur stånd att fullgöra sin underhållsskyldighet, skola för- äldrarna inträda och bidra till underhållet. Och adoptivbarnet blir icke genom adoptionen befriat från sin skyldighet att vid behov underhålla sina naturliga föräldrar. I undantagsfall kan alltså, såsom socialstyrelsen på- pekat och även under lagens förarbeten framhölls, barnet få underhålla både sina egna föräldrar och adoptivföräldrarna.

Detta är naturligtvis en för barnet ogynnsam följd av adoptionen. Å andra sidan har barnet även efter adoptionen rätt att i andra hand åtnjuta underhåll av föräldrarna. En regel, enligt vilken underhållsskyldigheten mellan föräldrar och barn helt upphörde vid barnets adoption, skulle säker- ligen någon gång verka stötande. Jag finner därför tillräckliga skäl ej före- liggande att föreslå någon ändring i de nuvarande reglerna på förevarande punkt.»

I likalydande *motionerna I: 257 och II: 321* har yrkats, att i 3 § inrym- des ett undantagsstadgande, enligt vilket underhåll ej skall utgå till för- äldrar, där det med hänsyn till omständigheterna är obilligt.

I likalydande *motionerna I: 253 och II: 318* har hemställts, att skyldighet icke måtte stadgas för adoptivbarn att underhålla sina naturliga föräldrar.

Utskottet.

Bestämmelserna om barns underhållsskyldighet mot föräldrar motsvaras av en försörjningsplikt för föräldrarna gentemot barnet. I stort sett torde denna grundsats om ömsesidig försörjningsplikt mellan föräldrar och barn äga ett starkt stöd i den allmänna rättsuppfattningen. I vissa fall kan emel- lertid ifrågasättas, om barnets försörjningsplikt mot föräldrarna kan anses i allo välgrundad. Detta tvivel har främst avseende på sådana fall, då föräld- rarna eller en av dem — t. ex. fader till barn utom äktenskap — uraktlåtit att fullgöra sin försörjningsplikt mot barnet under dess uppväxttid eller eljest grovt försummat barnet. Goda skäl synas enligt utskottets mening kunna anföras för att skyldighet för barnet att bidra till föräldrarnas underhåll som regel icke bör föreligga i dylika fall. Vad särskilt angår adoptivbarn torde det knappast vara befogat att dessa skola ha en undantagslös skyl- dighet att vid förmåga å ena och behov å andra sidan underhålla — förutom adoptivföräldrarna — även de naturliga föräldrarna. Såsom i *motionerna I: 253 och II: 318* framhållits, sker nämligen adoption i regel i barnets späda ålder, vid vilket förhållande föräldrarna endast en kortare tid bidragit till barnets underhåll och någon närmare samhörighet mellan föräldrar och barn ej uppkommit.

På den civilrättsliga underhållsskyldigheten grunda sig vissa i fattigvårds- lagen intagna stadganden av offentlighetsrättslig natur. Enligt 3 § åligger det sålunda barn att i mån av behov å ena samt förmåga å andra sidan för-

sörja sina föräldrar, så att de ej falla fattigvården till last. Samma skyldighet åvilar adoptivbarn i förhållande till adoptanten. På grund av det nära samband som råder mellan den civilrättsliga och offentligrättsliga underhållsskyldigheten torde en jämkning av reglerna i det förra hänseendet förutsätta att jämväl bestämmelserna i det senare tagas under omprövning. Frågan om en revision av hela fattigvårdslagstiftningen är emellertid för närvarande föremål för utredning inom socialvårdskommittén, som torde komma att framlägga förslag i ämnet inom den närmaste framtiden. I avvaktan härpå finner utskottet det icke lämpligt att till slutgiltig behandling upptaga till denna lagstiftning hörande eller närstående spørsmål. Utskottet förutsätter, att i samband med arbetet på en revision av de offentligrättsliga reglerna i fattigvårdslagstiftningen angående underhållsskyldighet mellan föräldrar och barn jämväl frågan om barns underhållsskyldighet mot föräldrar ur civilrättslig synpunkt utredes.

8 KAP.

1 §.

Denna paragraf i det genom *propositionen* framlagda förslaget överensstämmer i stort sett med gällande lag. Enligt paragrafens första stycke skall barnavårdsman förordnas för barn i äktenskap, såframt föräldrarna leva åtskilda på grund av söndring eller efter vunnen hemskillnad eller deras äktenskap är upplöst samt antingen den av föräldrarna vilken erhållit vårdnaden om barnet gör framställning om sådant förordnande eller barnavårdsnämnden av särskild anledning finner det erforderligt. Detsamma skall gälla, där rätten jämlikt 6 kap. 6 § förordnat, att vårdnaden om barnet skall tillkomma den ena av föräldrarna. Enligt andra stycket i paragrafen skall interimistiskt förordnande av barnavårdsman meddelas, om make vid domstol yrkat, att vårdnaden måtte tillerkännas honom samt endera parten gör framställning om sådant förordnande eller barnavårdsnämnden av särskild anledning finner det erforderligt. Enligt 2 § gälla motsvarande regler för adoptivbarn. I 4 § stadgas, att barnavårdsman förordnas av barnavårdsnämnden.

I *motionen II: 28* har yrkats, att riksdagen måtte besluta hemställa hos Kungl. Maj:t, att Kungl. Maj:t måtte låta föranstalta en skyndsamt utredning av frågan om vilka åtgärder, som kunna vara lämpliga för att åstadkomma förbättrat skydd för skilsmässobarn och styvbarn, med beaktande av de synpunkter motionärerna anført, samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kunde föranleda. I motionen har såsom en åtgärd i detta syfte i första hand framhållits, att bestämmelserna om barnavårdsmans tillsättande för barn och adoptivbarn i söndrade eller upplösta äktenskap borde göras obligatoriska och utsträckas att gälla för alla barn, där endera av barnets föräldrar ingått äktenskap med annan än barnets respektive fader eller moder.

I likalydande *motionerna I: 257 och II: 321* har framhållits som ett önskemål beträffande alla de barn, där föräldrarna tvista om vårdnadsrätt och umgängesrätt, att rätten äger förordna att barnen skola stå under tillsyn av barnavårdsman.

Utskottet.

Genom lagen om barn utom äktenskap infördes barnavårdsmannainstitutionen, som visade sig vara av utomordentlig betydelse för tillvaratagande av de utomäktenskapliga barnens rätt. Med hänsyn till de goda resultat, som sålunda vunnits med avseende å barn utom äktenskap, genomfördes år 1939 möjlighet att utse barnavårdsman jämväl för vissa kategorier av barn i äktenskap och adoptivbarn. Enligt utskottets uppfattning har barnavårdsmannainstitutionen även på detta nya område visat sig vara till stort gagn.

För barn utom äktenskap skall barnavårdsman städse förordnas. Det följer av sakens natur att en motsvarande regel icke kan uppställas i fråga om barn i äktenskap. Så länge äktenskapet består och föräldrarna gemensamt hava vårdnaden om barnet, finnes i allmänhet icke något behov av barnavårdsman. Ett sådant behov uppkommer däremot mången gång i samband med att äktenskapet upplöses genom skilsmässa eller föräldrarna eljest leva åtskilda på grund av söndring. I dessa fall kan det i första hand vara av värde att barnavårdsman utses för att den av föräldrarna, vilken vårdnaden om barnet tillerkänts, skall få en medhjälpare vid sin sida för tillvaratagande av barnets rätt gentemot den andre maken. Men en barnavårdsman kan ha uppgifter att fylla även i andra hänseenden. Han kan behöva tillse att barnets rätt och bästa iakttages jämväl av vårdnadshavaren. En godvillig överenskommelse beträffande frågan om vårdnaden om barnen skulle även i många fall underlättas, såframt makarna visste att den som fick vårdnaden komme att få en barnavårdsman vid sin sida, som vid behov kunde tillvarata även den andre makens intressen. I de fall, då vårdnadshavaren och den andre maken ej kunna enas om den senares rätt till umgänge med barnet, kan en barnavårdsman ibland vara till stor nytta. Över huvud torde, då äktenskapet upplösts eller är på väg att upplösas, det bistånd en barnavårdsman kan lämna vara ägnat att hindra onödiga slitningar och tvistigheter mellan makarna rörande barnen. Såsom i motionen II: 28 påpekats kan det även vara lämpligt att barnavårdsman utses för tillgodoseende av styvbarns rätt och bästa.

På sätt förut nämnts gäller enligt förslaget såsom förutsättning för utseende av barnavårdsman — förutom att föräldrarna leva åtskilda på grund av söndring eller efter hemskillnad eller att äktenskapet är upplöst — att vårdnadshavaren framställer begäran härom eller barnavårdsnämnden eljest av särskild anledning finner det erforderligt. Utskottet ifrågasätter om dessa regler, vilka i huvudsak överensstämma med gällande rätt, äro tillfyllest för att barnavårdsmän utses i alla de fall då detta är påkallat. Att barnavårdsman städse skall förordnas på yrkande av vårdnadshavaren är natur-

ligt, eftersom en av barnavårdsmannens huvuduppgifter är att tillse att barnets rätt till underhållsbidrag av den andre maken icke eftersättes. Såsom nyss antytts kan emellertid en barnavårdsman vara till nytta även i andra betydelsefulla hänseenden. Någon garanti för att vårdnadshavaren i dessa fall begär tillsättande av barnavårdsman finnes självfallet icke. Visserligen äger barnavårdsnämnd utse barnavårdsman så snart detta av särskild anledning finnes erforderligt, men det ligger i sakens natur att nämnden ofta ej äger kännedom om de förhållanden som göra utseende av barnavårdsman önskvärt.

I den nyssnämnda motionen II: 28 har föreslagits, att barnavårdsman skall utses för alla skilsmässobarn. För en sådan lösning kunna anföras vissa skäl. Det kan emellertid även tänkas att det skulle vara en lämplig utväg att bereda domstolen möjlighet att i samband med beslut rörande vårdnaden taga initiativ till utseende av barnavårdsman. Utskottet är emellertid icke berett att i detta sammanhang taga slutlig ställning till frågan på vad sätt nuvarande regler skola ändras för erhållande av betryggande garantier att barnavårdsman tillsättes i alla de fall då sådan kan vara till gagn. Med hänsyn till spørsmålets stora vikt för de barn, varom här är fråga, anser utskottet en särskild utredning böra verkställas i detta hänseende. Vid denna bör självfallet även prövas, om nuvarande lagregler äro tillfyllest för att barnavårdsman vid behov kan utses innan vårdnadsfrågan slutligt avgjorts. Utskottet föreslår alltså, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer om en utredning i nu angivna hänseenden.

I motionen II: 28 framhålles att även andra åtgärder än tillsättande av barnavårdsman kunna ifrågakomma för att skapa ett bättre skydd för skilsmässobarn och styvbarn. Emellertid torde flertalet övriga tänkbara ingripanden från samhällets sida till gagn för dessa barn vara av den art, att de bliva att hänföra under barnavårdslagstiftningen. Då en allmän översyn av barnavårdslagen är förestående och då det kan förväntas att dessa problem komma att beaktas därvid, kan utskottet icke tillstyrka det i motionen framförda kravet på en allmän utredning om skyddet för ifrågavarande barn.

11 KAP.

1 §.

Enligt *förmyndarskapslagen* gäller som huvudregel, att fadern är legal förmyndare för underårigt barn i äktenskap.

I förevarande paragraf i det genom *propositionen* framlagda förslaget stadgas däremot som huvudregel, att föräldrarna gemensamt skola vara förmyndare för barnet. — Skälen för och mot detta ändringsförslag ha närmare redovisats i *propositionen* å s. 126—151, 224—228 och 243—245.

Utskottet.

I likhet med föredragande departementschefen anser utskottet att grundsatsen om likställighet mellan makar med stor styrka talar för att förmynd-

derskapet — liksom fallet redan är med vårdsnaden — handhaves av båda makarna i förening. Ej endast omsorgen om barnets personliga angelägenheter utan även omsorgen om dess ekonomiska förhållanden angå ju i utpräglad grad föräldrarna gemensamt. I många fall kan modern även vara väl så skickad som fadern att förvalta barnets tillgångar. Mot dessa och andra till stöd för förslaget talande skäl kan visserligen ställas, att ett gemensamt handhavande av förmynderskapet kan vara ägnat att åstadkomma vissa praktiska olägenheter. I likhet med departementschefen anser utskottet emellertid, att dessa olägenheter, vilka ingående belysts under ärendets tidigare behandling, icke äro så betydande att de böra stå hindrande i vägen för den föreslagna reformen. Utskottet får alltså tillstyrka förslaget om att båda föräldrarna skola vara förmyndare för barn i äktenskap.

3. Förslaget till lag angående blodundersökning m. m. i mål om äktenskaplig börd eller faderskapet till barn utom äktenskap.

Enligt 1 § *lagen den 26 maj 1933 angående blodundersökning i mål om barn utom äktenskap* äger rätten, där den uppgivne fadern yrkar att sådan undersökning skall ske, vid vite förelägga modern att med intyg av läkare visa, att å henne samt å barnet, såframt det står under moderns vårdnad, tagits för bestämning av blodgruppsegenskaper erforderliga blodprov.

Jämlikt det genom *propositionen* framlagda förslaget till ny lagstiftning i ämnet skall rätten äga förordna om blodundersökning ej endast såsom nu är fallet i mål om faderskapet till barn utom äktenskap utan även i mål om äktenskaplig börd. Jämväl kretsen av de personer som äro skyldiga att underkasta sig blodundersökning har vidgats. Förutom modern och barnet skall sådan skyldighet kunna åläggas, i mål om äktenskaplig börd mannen i äktenskapet och såvitt angår mål om faderskapet till barn utom äktenskap den uppgivne fadern. Förekommer anledning till antagande, att annan än mannen i äktenskapet eller den uppgivne fadern haft samlag med modern under konceptionstiden, må förordnande om undersökning avse jämväl honom. Då det i undantagsfall för att blodundersökning skall leda till resultat är av betydelse att erhålla vetskap om blodgruppsegenskaperna även hos syskon till barnet eller hos föräldrar eller syskon till barnets moder eller till mannen, skall slutligen enligt 1 § andra stycket i förslaget skyldighet att underkasta sig undersökning kunna åläggas även sådan anhörig.

Då även andra antropologiska undersökningar än blodundersökning kunna tjäna till upplysning i faderskapsmål, öppnar förslaget möjlighet för rätten att förordna jämväl om dylika undersökningar. Som förutsättning härför gäller emellertid att undersökningen kan ske utan nämnvärt men. Skyldighet att underkasta sig antropologisk undersökning skall kunna åläggas samma personer som kunna komma i fråga för blodundersökning.

Aläggande för någon att mot sin vilja underkasta sig blodundersökning eller annan antropologisk undersökning skall enligt förslag kunna givas en-

dast om part framställt yrkande därom. Såsom tvångsmedel skall domstolen äga att vid vite förelägga vederbörande att underkasta sig för undersökningen erforderlig åtgärd.

Vid förslaget remitterande till lagrådet anförde *föredragande departementschefen* rörande frågan om undersökning av vissa anhöriga följande:

»Det kan naturligtvis vara tveksamt om skyldigheten att underkasta sig undersökning bör utsträckas att avse även vissa anhöriga till dem som enligt vad nu anförts böra kunna komma i fråga. De förra äro ju icke parter i rättegången och kunna göra anspråk på att deras kroppsliga integritet respekteras. Å andra sidan har det allmänna ett starkt intresse av att man såvitt möjligt kommer till ett materiellt riktigt resultat. Det är icke tillfredsställande om man i de — låt vara för närvarande ganska sällsynta — fall, då det för att en blodundersökning skall leda till resultat fordras att blodgruppsegenskaperna hos anhöriga äro kända, nödgas avstå från detta bevismedel. Vid en avvägning mellan dessa mot varandra stående intressen anser jag det allmännas intresse i saken böra tillerkännas företräde. Jag vill erinra om att det ingrepp som blodprov förutsätter är synnerligen obetydligt samt, utfört av kompetent person, ofarligt och förenat med ringa obehag ävensom att annan antropologisk undersökning enligt förslaget må åläggas endast om det kan ske utan nämnvärt men.»

Vid förslaget behandling i *lagrådet* ha tre av dess ledamöter hemställt, att bestämmelsen i 1 § andra stycket om undersökning av vissa anhöriga måtte utgå.

Utskottet.

Bland de bevismedel, som stå till buds i faderskapsmål, intaga blodundersökning och andra antropologiska undersökningar en framträdande plats. Utskottet kan med hänsyn härtill i huvudsak tillstyrka det framlagda förslaget, vilket innebär större möjligheter än gällande lag att begagna dessa viktiga bevismedel.

Enligt förslaget skall emellertid skyldighet att underkasta sig blodundersökning eller annan antropologisk undersökning av domstolen kunna åläggas, förutom parterna i rättegången, även vissa utanför processen stående personer. Att jämte äkta mannen i mål om äktenskaplig börd eller svaranden i mål om faderskap till barn utom äktenskap även annan, som, enligt vad i målet kan hållas för visst, haft samlag med modern under conceptionstiden, skall vara skyldig underkasta sig undersökning kan visserligen vara befogat. Men då 1 § andra stycket i förslaget stadgar sådan skyldighet jämväl för syskon till barnet i fråga samt för föräldrar och syskon till övriga personer, som kunna komma i fråga, synes kretsen av undersökningspliktiga ha vidgats alltför mycket. Dessa anhöriga stå ju helt utanför rättegången och sakna ofta allt intresse av utgången. Även om det obehag en undersökning medför i regel är ringa, synes dock grundsatsen om den kroppsliga okränkbarheten böra upprätthållas. En så vidsträckt undersökningsplikt som föreslagits skulle säkerligen icke kunna påräkna förståelse

bland allmänheten. Härtill kommer att på vetenskapens nuvarande ståndpunkt möjligheten att komma till klarhet i faderskapsfrågan genom undersökning av anförvanter föreligger endast i mycket få fall. Man torde kunna utgå från att i flertalet av dessa fall en undersökning kan komma till stånd genom frivillig medverkan.

Med hänsyn till det anförda föreslår utskottet, att andra stycket i 1 § utgår.

På grund av vad ovan anförts får utskottet hemställa,

A) att riksdagen — med förklaring att riksdagen funnit vissa ändringar böra vidtagas i de genom förevarande proposition framlagda förslagen till föräldrabalk och till lag angående blodundersökning m. m. i mål om äktenskaplig börd eller faderskapet till barn utom äktenskap — måtte för sin del antaga följande förslag till

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

1) Föräldrabalk.

Härigenom förordnas, att i Sveriges rikes lag skall, efter giftermålsbalken och före ärvdabalken, införas en ny balk, benämnd föräldrabalk, av följande lydelse.

1 KAP.

Om barnets börd.

1 §.

Barn, som födes under äktenskap eller å sådan tid efter dess upplösning att det kan vara avlat dessförinnan, har äktenskaplig börd (*barn i äktenskap*), såvida ej, i den ordning som sägs i 2 kap., förklaras att barnet icke har sådan börd.

2 §.

Faderskapet till barn som ej har äktenskaplig börd (*barn utom äktenskap*) fastställles genom dom eller erkännande enligt vad i 3 kap. stadgas.

3 §.

Barn utom äktenskap erhåller äktenskaplig börd, om föräldrarna ingå äktenskap med varandra.

4 §.

Barn utom äktenskap, som avlats i trolovning eller vars föräldrar efter avlelsen ingått trolovning med varandra, är trolovningsbarn.

Voro föräldrarna vid trolovningen så besläktade eller *besvägrade*, att äktenskap dem emellan måste återgå, eller var endera gift med annan, skall barnet ändå anses såsom trolovningsbarn, om föräldrarna eller en av dem var i god tro.

Voro föräldrarna vid trolovningen så besläktade, att äktenskap dem emellan måste återgå, eller var endera gift med annan, skall barnet ändå anses såsom trolovningsbarn, om föräldrarna eller en av dem var i god tro.

2 KAP.

Om talan angående äktenskaplig börd.

1 §.

Vill mannen vinna förklaring, att barn som avses i 1 kap. 1 § icke har äktenskaplig börd, skall han väcka talan mot barnet eller, om barnet avlidit, dess arvingar inom tre år från det han fick kunskap om barnets födelse. Har mannen ej varaktigt sammanbott med barnet, vare han dock ej förlustig sin talan förrän ett år förflutit från det att talan, som grundats på att barnet har äktenskaplig börd, blivit väckt mot mannen och han erhållit del därav.

Talan enligt första stycket må ej äga rum, om mannen, sedan han fått kunskap om att modern haft samlag med annan under tid, då barnet kan vara avlat, efter barnets födelse erkänt barnet såsom sitt.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

2 §.

Är mannen död, och har han varken försuttit tid till talan enligt 1 § eller efter barnets födelse erkänt barnet såsom sitt, må envar, som jämte eller näst efter barnet är berättigad till arv efter honom, väcka sådan talan inom ett år från det han erhållit kännedom om barnets födelse och om mannens död. Har mannen ej varaktigt sammanbott med barnet, vare arvinge dock ej förlustig sin talan förrän ett år förflutit från det att anspråk, som grundats på att barnet har äktenskaplig börd, framställts mot dödsboet. Efterlämnar den avlidne, jämte maka, såsom närmaste arvingar skyldemän som avses i 2 kap. 1 § lagen om arv, äge envar av dem sådan rätt.

3 §.

Vill barn som avses i 1 kap. 1 § vinna förklaring, att det icke har äktenskaplig börd, äge barnet väcka talan därom mot mannen eller, om han är död, hans arvingar. Efterlämnar mannen, jämte maka, såsom närmaste arvingar skyldemän som avses i 2 kap. 1 § lagen om arv, skall talan riktas mot dem, som då talan väckes äro närmast till arv.

4 §.

Talan som avses i 1—3 §§ må ej bifallas, med mindre det är utrett, att modern haft samlag med annan än mannen och det måste antagas att barnet avlats vid samlaget, eller ock, på grund av barnets arvsanlag eller annan särskild omständighet, det eljest kan hållas för visst, att mannen ej är barnets fader. Är barnet avlat före äktenskapet eller under det makarna efter domstols beslut eller eljest på grund av söndring levde åtskilda, må dock talan bifallas, såvida det ej göres sannolikt att makarna haft samlag med varandra å tid, då barnet kan vara avlat.

3 KAP.

Om fastställande av faderskapet till barn utom äktenskap.

1 §.

Talan om faderskap till barn utom äktenskap väckes mot mannen eller, om han är död, hans arvingar som i 2 kap. 3 § sägs.

Talan må väckas redan före barnets födelse men må icke dessförinnan slutligen prövas.

2 §.

Varder utrett, att mannen haft samlag med modern å tid, då barnet kan vara avlat, skall han anses såsom fader, om det ej är osannolikt att barnet avlats vid samlaget.

3 §.

Vad i 1 § stadgas om talan angående fastställande av faderskap skall äga motsvarande tillämpning å talan om barnets förklarande för trolovningsbarn.

4 §.

Har mannen inför präst som för kyrkoböckerna i den församling, där barnet är kyrkobokfört, eller i tillkallat vittnes närvaro inför landsfiskal eller notarius publicus, eller i handling, som bevittnats av två personer och

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

godkänts av barnavårdsman eller, om sådan ej finnes, av barnavårdsnämnden, erkänt sig vara fader till barnet, och har erkännandet på enahanda sätt vitsordats av modern, vare det gällande, där ej visas att han ej är barnets fader. Är modern död, eller är hon sinnessjuk, sinnesslö eller å okänd ort, skall erkännandet för att bliva gällande i nu stadgad ordning godkännas av barnets förmyndare eller av barnet själv, om det är myndigt.

Erkännes på sätt nu sagts, att föräldrarna vid barnets avlelse voro trolovade eller att de efter avlelsen ingått trolovning med varandra, vare ock det erkännandet gällande, om det ej visas vara oriktigt.

Erkännande må göras jämväl före barnets födelse.

4 KAP.

Om adoption.

1 §.

Man eller kvinna, som fyllt tjugufem år, må med rättens tillstånd antaga adoptivbarn.

Till adoptivbarn kan antagas jämväl adoptantens barn utom äktenskap.

Till adoptivbarn kan antagas jämväl adoptantens barn utom äktenskap. *Har barnets moder uppnått myndig ålder, må hon gemensamt med make adoptera barnet, ändå att hon ej fyllt tjugufem år.*

2 §.

Den som är förklarad omyndig må ej antaga adoptivbarn, med mindre han vill adoptera eget barn utom äktenskap eller adoptera gemensamt med myndig make samt förmyndaren samtycker till adoptionen.

3 §.

Makar må ej adoptera annorledes än gemensamt. Dock må ena maken ensam antaga adoptivbarn, där den andre vistas å okänd ort eller är sinnessjuk eller sinnesslö, ävensom eljest med den andres samtycke adoptera dennes barn i äktenskap eller adoptivbarn eller ock eget barn utom äktenskap.

4 §.

Andra än makar må ej gemensamt antaga adoptivbarn.

Ej heller må adoptivbarn i adoptantens livstid ånyo adopteras av annan än dennes make.

5 §.

Utan eget samtycke må den som fyllt tolv år ej adopteras.

Den som ej fyllt tjuguet år må ej adopteras utan föräldrarnas samtycke. Är endera sinnessjuk, sinnesslö, utan del i vårdsnaden eller å okänd ort, vare hans samtycke ej erforderligt. Är sådant fall för handen beträffande båda föräldrarna, skall i stället förmyndarens samtycke inhämtas.

Den som är förklarad omyndig må ej adopteras utan förmyndarens samtycke.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

6 §.

Rätten skall pröva, huruvida adoptionen lämpligen må äga rum. Ej må tillstånd givas, med mindre adoptionen finnes lända till gagn för barnet samt sökanden uppfostrat barnet eller vill uppfostra det eller eljest särskild anledning är till adoptionen.

Ansökningen må ej bifallas, om å någondera sidan vederlag är givet eller utfäst, ej heller om bidrag till barnets underhåll är avtalat, med mindre fråga är om bidrag med visst belopp en gång för alla och beloppet inbetalts till barnavårdsnämnden i den församling, där adoptanten är kyrkobokförd, eller till nämnden utfärdats förbindelse å beloppet, vilken blivit av sökanden och nämnden godkänd. För belopp, som inbetalts till nämnden, skall genom dess försorg hos riksförsäkringsanstalten eller svenskt försäkringsbolag inköpas en efter underhållsskyldigheten lämpad livränta åt barnet, där ej enligt avtalet hinder möter eller nämnden finner att beloppet må på annat lämpligt sätt användas för barnets underhåll.

Avtal om vederlag eller underhåll, som bort föranleda avslag å ansökningen därest avtalet varit för rätten kunnigt, vare, även om ansökningen bifalles, utan verkan.

7 §.

Barnets rättsliga ställning till föräldrarna röner ej annan inverkan av adoptionen än som följer av vad i 6 och 7 kap. sägs om vårdnad och underhåll eller eljest i lag särskilt stadgas.

8 §.

Finnes adoptivbarnet lida av sinnesslöhet, annat svårt själsligt eller kroppsligt lyte eller svårartad sjukdom, som kan antagas härröra från tiden före adoptionen, utan att adoptanten då ägde vetskap därom, varde adoptivförhållandet hävt, såframt ansökan göres av adoptanten inom fem år från adoptionen.

9 §.

Adoptivförhållandet varde efter ansökan av adoptivbarnet hävt, om adoptanten grovt förgått sig mot barnet eller i märklig mån försummar sina plikter mot det eller för ett lastbart eller brottsligt liv samt förty barnets bästa påkallar att förhållandet upphör, så ock om dess upphörande eljest är av väsentlig betydelse för barnet.

Har adoptivbarnet grovt förgått sig mot adoptanten eller hans närmaste, eller för adoptivbarnet ett lastbart eller brottsligt liv, äge adoptanten vinna adoptivförhållandets hävande.

10 §.

Adoptivförhållandet varde ock, sedan barnet fyllt tjuguettt år, efter ansökan hävt, såframt adoptanten och adoptivbarnet äro ense därom. Den som är förklarad omyndig skall hava förmyndarens samtycke till överenskomsten.

11 §.

Hava makar adoptivbarn, må adoptivförhållandet ej hävas annat än be-
träffande bägge makarna.

Hävande må ske enligt 8 §, oaktat ena maken ägde sådan vetskap som där sägs, samt enligt 9 §, ändå att den omständighet som åberopas till grund för hävandet gäller blott ena maken; och må, där ansökan enligt 8 eller 9 §

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

skall göras av adoptanten, hävande äga rum på ansökan av allenast ena maken, om synnerliga skäl äro därtill, dock ej i fall som avses i 8 § på ansökan av make, som ägde sådan vetskap som där sägs.

12 §.

Häves adoptivförhållandet, upphöre all verkan av adoptionen, såvitt ej annat särskilt stadgas.

5 KAP.

Om barnets namn.

1 §.

Barn i äktenskap erhåller faderns släktnamn.

Barn som, sedan det fyllt aderton år, erhåller äktenskaplig börd genom att föräldrarna ingå äktenskap med varandra, behåller dock det släktnamn som dessförinnan tillkom barnet, såvida icke barnet själv annorlunda bestämmer.

2 §.

Barn utom äktenskap erhåller moderns släktnamn. Är modern gift, eller är hon fränskild hustru, erhåller barnet det släktnamn som tillkom henne såsom ogift.

Fadern så ock, där modern är gift, hennes make må giva barnet sitt släktnamn. Till sådan ändring av namn erfordras samtycke av den som har vårdnaden om barnet, där detta är under tjuguet år, och av barnet själv, om det fyllt aderton år.

Är barnet trolovningsbarn, äge den som har vårdnaden om barnet eller barnet själv, om det fyllt tjuguet år, bestämma, att det skall bära faderns släktnamn. Har barnet fyllt aderton år, må ej den som har vårdnaden träffa sådan bestämmelse utan barnets samtycke.

3 §.

Adoptivbarn erhåller adoptantens släktnamn, där ej rätten tillåter att barnet behåller sitt namn eller bär båda tillhoppa.

Häves adoptivförhållandet, förlorar barnet det genom adoptionen förvärvade namnet, såvida icke rätten tillåter att det behålles.

6 KAP.

Om vårdnaden.

1 §.

Barn i äktenskap står under föräldrarnas vårdnad enligt vad nedan sägs till dess det fyllt tjuguet år eller ingått äktenskap.

2 §.

Föräldrarna äro pliktiga att sörja för barnets person och att giva det sorgfällig uppfostran. De skola tillse, att barnet erhåller uppehälle och utbildning efter vad med hänsyn till föräldrarnas villkor och de tillgångar barnet kan äga ävensom barnets anlag må finnas tillbörligt.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

3 §.

Föräldrarna have uppsikt över barnet samt äge för barnets tillrättavisaende använda de uppfostringsmedel som med hänsyn till dess ålder och övriga omständigheter må anses lämpliga.

4 §.

Barn, som fyllt aderton år, må själv taga tjänst eller annat arbete. Hava föräldrarna dessförinnan låtit barnet taga tjänst eller annat arbete, varigenom barnet blivit i stånd att försörja sig, äge barnet, sedan det fyllt sexton år, själv uppsäga avtalet ävensom sluta avtal om annat arbete av liknande art.

Avtal, som barnet slutit efter vad i första stycket sägs, äge föräldrarna häva, om det må anses erforderligt med hänsyn till barnets uppfostran eller välfärd; tage dock, om barnet fyllt aderton år, rättens samtycke. Har avtalet hävts, äge barnet ej därefter själv sluta arbetsavtal.

I fråga om verkan av avtal, som barnet slutit utan erforderligt samtycke, stadgas i 9 kap.

5 §.

Är en av föräldrarna i följd av frånvaro, sjukdom eller annan orsak hindrad att deltaga i beslut rörande vårdnaden, vilket icke utan olägenhet kan uppskjutas, utövas bestämmanderätten av den andre. Denne må dock icke ensam fatta beslut av ingripande betydelse för barnets framtid, med mindre barnets bästa uppenbarligen kräver det.

6 §.

Gör en av föräldrarna sig skyldig till grovt missbruk eller till grov försummelse vid vårdnadens utövande, eller är han hemfallen åt missbruk av rusgivande medel, eller för han ett lastbart liv, eller är han till följd av frånvaro, sjukdom eller annan orsak för längre tid förhindrad att deltaga i vårdnaden, äge rätten på ansökan av den andre eller barnavårdsman eller på anmälan av allmän åklagare eller barnavårdsnämnd förordna, att vårdnaden skall tillkomma allenast den andre. Inträffar sådant fall i fråga om bägge föräldrarna, äge rätten överflytta vårdnaden å särskilt förordnad förmyndare.

7 §.

Leva föräldrarna på grund av söndring åtskilda, har rätten på ansökan av endera att förordna, vilken av dem skall hava vårdnaden om barnen eller, om ej alla barnen böra stå under den enes vårdnad, huru de skola fördelas mellan föräldrarna. Äro föräldrarna ense, giva rätten sitt beslut i överensstämmelse med vad de önska, såframt det ej är uppenbart stridande mot barnens bästa; åsämjas de ej, bestämme rätten efter vad med hänsyn främst till barnens bästa finnes skäligt. Bär endera huvudsakligen skulden till sammanlevnadens hävande, och äro de lika skickade att hava vårdnaden om barnen, vare den andre närmast därtill. Finnes med hänsyn till barnens bästa uppenbart, att ingendera av föräldrarna bör utöva vårdnaden, skall denna anförtros åt särskilt förordnad förmyndare.

Dömes till återgång av föräldrarnas äktenskap eller till hemskillnad eller äktenskapsskillnad mellan dem, meddele rätten tillika förordnande angående vårdnaden om barnen; och skall därvid vad i första stycket är stadgat äga motsvarande tillämpning.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

8 §.

Dör en av föräldrarna, tillkommer vårdnaden den andre. Äro bägge föräldrarna döda, utövas vårdnaden av förmyndaren.

9 §.

Har vårdnaden enligt 7 § tillerkänts den ene av föräldrarna, och inträffar i fråga om honom fall, varom i 6 § sägs, eller dör han, förordne rätten den andre att utöva vårdnaden, såvida ej denna med hänsyn till barnets bästa finnes böra anförtros åt särskilt förordnad förmyndare.

10 §.

Fader eller moder, som är skild från vårdnaden, må ej betagas tillfälle till umgänge med barnet, med mindre särskilda omständigheter föranleda därtill. Nöjes han ej med vad som härom bestämmes av den som har vårdnaden, skilje rätten dem emellan.

11 §.

Vårdnaden om adoptivbarn tillkommer adoptanten; och skall vad förut i detta kapitel stadgas om föräldrar och barn i äktenskap äga motsvarande tillämpning å adoptanten och adoptivbarnet. Är någon adopterad av makar eller har ena maken adopterat den andres barn, vare därvid så ansett som vore barnet deras gemensamma.

12 §.

Barn utom äktenskap står under moderns vårdnad till dess det fyllt tjuguettt år eller ingått äktenskap. Äro föräldrarna ense, att fadern skall träda i moderns ställe, varde han, på anmälan, av rätten förordnad att övertaga vårdnaden om barnet, om han är lämplig därtill. Finnes modern ej vara lämplig att utöva vårdnaden, eller dör hon, skall rätten på ansökan av fadern eller barnavårdsmannen eller på anmälan av allmän åklagare eller barnavårdsnämnd överflytta vårdnaden å fadern eller särskilt förordnad förmyndare. Vad i 2—4 och 10 §§ stadgas med avseende å vårdnad om barn i äktenskap skall äga motsvarande tillämpning beträffande barn utom äktenskap.

13 §.

Utan hinder av vad rätten beslutit i fråga som avses i detta kapitel äge rätten annorlunda förordna därom, när väsentligt ändrade förhållanden påkalla det.

7 KAP.

Om underhållsskyldighet.

1 §.

Föräldrarna vare skyldiga att vidkännas kostnaden för barnets uppehälle och utbildning, om ej barnet har egna tillgångar.

Underhållsskyldigheten upphör ej innan barnet erhållit den utbildning som med hänsyn till föräldrarnas villkor och barnets anlag må finnas tillbörlig och ej i något fall förrän barnet fyllt sexton år.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

2 §.

I kostnaden för barnets underhåll tage envar av föräldrarna del efter sin förmåga.

Fader eller moder, som ej har vårdnaden om barnet, skall betala underhållsbidrag. Tillkommer vårdnaden om barn i bestående äktenskap endast den ene av föräldrarna och leva de ej efter domstols beslut eller eljest på grund av söndring åtskilda, gälle dock vad i 5 kap. giftermålsbalken stadgas.

3 §.

Är barnet, sedan dess rätt till underhåll enligt 1 § upphört, i följd av sjukdom eller annan dylik orsak ur stånd att själv försörja sig, vare föräldrarna i mån av förmåga skyldiga att giva barnet skäligt underhåll.

Enahanda underhållsskyldighet åligge barnet emot fader eller moder, som av sjukdom eller annan dylik orsak är ur stånd att själv försörja sig.

4 §.

Har make under sin vårdnad barn i tidigare gifte eller utom äktenskap, vare andra maken jämte honom skyldig att efter sin förmåga bidra till barnets underhåll, så länge äktenskapet består.

Vad nu sagts medför ej ändring i den underhållsskyldighet som må åläggas den andre av barnets föräldrar.

5 §.

Adoptant och adoptivbarn have samma plikt att underhålla varandra som föräldrar och barn. Är adoptanten gift, have hans make den underhållsskyldighet mot adoptivbarnet som åligger make mot andra makens barn.

Barnets föräldrar vare ej skyldiga att bidra till dess underhåll, där ej adoptanten samt, om han är gift, hans make bliva ur stånd att fullgöra sin underhållsskyldighet.

6 §.

Betalning av underhållsbidrag skall erläggas i förskott för kalendermånad, om ej på grund av särskilda omständigheter annorlunda bestämmes av rätten eller genom avtal som i 7 § andra stycket sägs. Förskottsbetalning utöver vad nu sagts medför ej befrielse från att gälda underhållsbidrag för den tid sådan betalning avser.

7 §.

Avtal angående fullgörande för framtiden av underhållsskyldighet som ovan sägs utgöra ej hinder för den underhållsberättigade att göra gällande rätt till högre underhållsbidrag.

Gäller avtalet underhåll enligt 1 § till barn utom äktenskap, vare det dock bindande för den underhållsberättigade, om avtalet slutits genom skriftlig, av två personer bevittnad handling och godkänts av barnavårdsmannen eller, om sådan ej finnes, av barnavårdsnämnden. Har modern vårdnaden om barnet, äge hon sluta avtal som nu sagts, ändå att hon ej uppnått myndig ålder. Innefattar avtalet åtagande att till barnets underhåll utgiva visst belopp en gång för alla, erfordras städse godkännande av barnavårdsnämnden. Belopp som sist sagts skall betalas till nämnden, och varde med beloppet så förfaret som i 4 kap. 6 § sägs med avseende å där nämnt engångsbelopp.

Avtal angående underhåll till barn må slutas jämväl före barnets födelse.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

8 §.

Utan hinder av vad genom dom eller genom avtal, som enligt 7 § är bindande jämväl för den underhållsberättigade, blivit bestämt om underhållsbidrag äger rätten annorlunda förordna därom, när väsentligen ändrade förhållanden påkalla det. Under samma förutsättning må ock avtal om underhållsbidrag, som enligt 7 § icke är bindande för den underhållsberättigade, på talan av den underhållsskyldige jämkas av rätten. Är underhåll som avses i 1 § fastställt att utgå till dess barnet nått viss ålder, vare det ej hinder att göra gällande rätt till bidrag för tid därefter, ändå att fall ej är för handen som nyss är sagt.

Talan som avses i första stycket må ej föras i fråga om avtal, varigenom underhållsskyldig, i den ordning som stadgas i 7 § andra stycket, åtagit sig att till fullgörande av underhållsskyldighet som där avses utgiva visst belopp en gång för alla.

9 §.

Är avtal, som makar med avseende å förestående återgång av äktenskap, hemskillnad eller äktenskapsskillnad slutit om underhåll till barn, uppenbart obilligt för ena maken, må avtalet, om det ej ingåtts under hemskillnad, på hans talan av rätten jämkas. I fråga om tid, inom vilken sådant klander skall väckas, äge vad i 11 kap. 29 § andra punkten giftermålsbalken är stadgat motsvarande tillämpning.

10 §.

Fader till barn utom äktenskap vare skyldig, att efter vad med hänsyn till hans och moderns villkor må anses skäligt, bidra till hennes underhåll under sex veckor före och sex veckor efter nedkomsten. Vid beräkning av detta underhållsbidrag skall hänsyn tagas jämväl till de särskilda kostnader som orsakas av förlossningen. Medför havandeskap eller amning eller annan vård om barnet avsevärt hinder i moderns förvärvsverksamhet, eller ådrager hon sig sjukdom genom havandeskapet eller nedkomsten, må fadern kunna förpliktas att bidra till hennes underhåll under längre tid än nu sagts, dock högst under fyra månader före och nio månader efter nedkomsten.

Dör fadern, äge modern rätt att av behållningen i boet, innan arvs- och testamentslotter utgå, erhålla det belopp som erfordras till fullgörande av underhållsskyldigheten emot henne för tiden efter dödsfallet.

Vad i 7 § första stycket, andra stycket första punkten samt tredje stycket ävensom 8 § är stadgat om avtal eller dom rörande underhåll till barn utom äktenskap skall äga motsvarande tillämpning med avseende å underhåll, som enligt vad i första och andra stycket av förevarande paragraf sägs tillkommer modern.

8 KAP.

Om barnavårdsman.

1 §.

För barn i äktenskap skall barnavårdsman förordnas, såframt föräldrarna leva åtskilda på grund av söndring eller efter vunnen hemskillnad eller deras äktenskap är upplöst samt antingen den av föräldrarna vilken vårdnaden om barnet tillerkänts gör framställning om sådant förordnande eller barnavårdsnämnden av särskild anledning finner det erforderligt. Vad nu

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

sagts för det fall att föräldrarna leva åtskilda eller deras äktenskap är upplöst skall ock gälla, där jämlikt 6 kap. 6 § rätten förordnat, att vårdnaden om barnet skall tillkomma allenast den ene av föräldrarna.

Har make vid domstol framställt yrkande, att vårdnaden måtte tillerkännas honom, skall, efter framställning av endera parten eller där barnavårdsnämnden av särskild anledning finner det erforderligt, barnavårdsman förordnas för tiden intill dess vårdnadsfrågan slutligt avgjorts.

2 §.

Är barn adopterat av makar eller har ena maken adopterat den andres barn, skall vad i 1 § stadgas om barnavårdsman för barn i äktenskap äga motsvarande tillämpning.

3 §.

För barn utom äktenskap skall barnavårdsman städse förordnas.

4 §.

Barnavårdsman förordnas av barnavårdsnämnden i den församling, där den som har vårdnaden om barnet är kyrkobokförd, eller, om han ej är i riket kyrkobokförd, där han vistas.

Till barnavårdsman skall förordnas därtill lämplig man eller kvinna.

5 §.

Kvinna, som är havande med barn utom äktenskap, bör i god tid före den väntade nedkomsten anmäla sitt tillstånd för ledamot av barnavårdsnämnden i den församling, där hon vistas, eller annan, som av nämnden erhållit uppdrag att mottaga dylika anmälningar. Den, till viken anmälningen gjorts, skall genast underrätta nämnden därom. Är kvinnan kyrkobokförd i annan församling, har nämnden att om anmälningen genast underrätta barnavårdsnämnden därstädes. Det åligger kvinnans föräldrar, arbetsgivare och andra i liknande ställning att erinra henne om angelägenheten därav att anmälan som nu sagts blir gjord.

Så snart anmälan inkommit eller nämnden erhållit kännedom, att barn utom äktenskap blivit fött, skall förordnande för barnavårdsman utfärdas.

6 §.

Barnavårdsman har att bistå den som har vårdnaden om barnet med råd och upplysningar samt tillse, att barnets rätt och bästa behörigen tillvårtagas. Särskilt åligger det honom att sörja för att barnets börd fastställes, när det är fött utom äktenskap, samt för att underhåll tillförsäkras barnet så ock att biträda med indrivning och tillhandahållande av underhållsbidrag och, när skäl äro därtill, göra anmälan om förordnande av förmyndare för barnet.

Barnavårdsman vare berättigad att erhålla biträde av polismyndighet för underhållsskyldigs efterforskande eller hörande och för verkställande av delgivningar. Om barnavårdsmans rätt att föra talan stadgas i 20 kap.

7 §.

Uppdraget att vara barnavårdsman upphör, när barnet fyller aderton år. Om särskild anledning därtill föreligger, må nämnden förlänga uppdraget, dock ej längre än till dess barnet fyllt tjuguet år.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

Finnes behov av barnavårdsman ej längre föreligga, äge barnavårdsnämnden förordna, att uppdraget skall upphöra.

8 §.

Barnavårdsmannens verksamhet står under tillsyn av barnavårdsnämnden, som, när anledning därtill föreligger, äger entlediga honom från uppdraget och förordna annan i hans ställe.

Finner barnavårdsnämnden med hänsyn till barnets eller föräldrarnas vistelseort tillsynen böra överflyttas å annan barnavårdsnämnd, meddele beslut därom och give det ofördröjligen tillkänna för såväl den andra barnavårdsnämnden som barnavårdsmannen.

9 §.

I den ordning som gäller i fråga om beviljande av medel för barnavårdsnämnds verksamhet må beslutas anställande genom barnavårdsnämnden av erforderligt antal personer att, efter nämndens för varje särskilt fall meddelade uppdrag, tjänstgöra såsom barnavårdsmän så ock anvisas medel för ersättning åt barnavårdsmän.

10 §.

Över barnavårdsnämnds beslut i fråga som avses i detta kapitel må klagan föras genom besvär hos länsstyrelsen inom en månad från det klaganden erhöill del av beslutet.

Talan mot länsstyrelsens beslut föres hos Konungen genom besvär i den ordning som är bestämd för överklagande av förvaltande myndigheters och ämbetsverks beslut.

Barnavårdsnämndens eller länsstyrelsens beslut länder, utan hinder av klagan, till efterrättelse intill dess annorlunda kan varda förordnat.

11 §.

Närmare föreskrifter om barnavårdsmans verksamhet och tillsynen därå meddelas av Konungen.

9 KAP.

Om underårigs omyndighet.

1 §.

Den som är under tjuguet år (*underårig*) är omyndig och äger icke själv råda över sin egendom eller åtaga sig förbindelser i vidare mån än som följer av vad som skall gälla på grund av lag eller villkor vid förvärv genom gåva eller testamente.

2 §.

Om rätt för underårig att själv taga tjänst eller annat arbete stadgas i 6 kap.

3 §.

Underårig äge själv råda över vad han genom eget arbete förvärvat efter det han fyllt sexton år. Detsamma gäller avkastningen av sådan egendom och vad som trätt i egendomens ställe.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

Förmyndaren må med överförmyndarens samtycke omhändertaga egendom, varom i första stycket sägs, såvitt det må anses erforderligt med hänsyn till myndlingens uppfostran eller välfärd. Innan samtycke meddelas, skall överförmyndaren bereda myndlingen tillfälle att yttra sig.

4 §.

Har genom gåva eller testamente egendom tillfallit underårig under villkor att han må själv råda däröver, skall vad i 3 § andra stycket stadgas äga motsvarande tillämpning, dock att överförmyndarens samtycke erfordras blott i det fall att den underårige fyllt sexton år. I sådant fall skall överförmyndaren, innan samtycke gives, bereda jämväl fångesmannen eller hans arvingar tillfälle att yttra sig, om det kan ske utan märklig omgång eller tidsutdräkt.

5 §.

Idkar underårig, som fyllt sexton år, näring med tillstånd varom i 15 kap. 13 § sägs, äge han ingå sådana rättshandlingar, som falla inom området för rörelsen. Vad nu är stadgat gälle dock ej i fråga om rättshandling som avses i 15 kap. 15 eller 16 §.

6 §.

Har underårig utan erforderligt samtycke ingått avtal, äge den, med vilken avtalet slöts, frånträda avtalet, så länge det ej blivit godkänt eller behörigen fullgjort. Visste han att avtalet slöts med underårig, må han dock ej, med mindre han hade anledning antaga att den underårige ägde behörighet att sluta avtalet, frånträda detta under den tid som vid dess ingående må hava blivit bestämd för godkännande eller eljest skäligen kunde beräknas åtgå därför. Ej må den, hos vilken underårig tagit tjänst eller annat arbete, frånträda avtalet härom, så länge detta fullgöres av den underårige.

Meddelande, varigenom avtalet frånträdes, må ske jämväl till den underårige själv.

7 §.

Varder avtal, som underårig ingått utan erforderligt samtycke, ej gällande, bäre envar åter vad han mottagit eller utgiva, om det ej kan ske, ersättning för dess värde. Dock vare den underårige, där ej i andra stycket annorlunda stadgas, icke pliktig att utgiva sådan ersättning i vidare mån än vad han mottagit använts till skäligen underhåll eller eljest finnes hava för honom medfört nytta.

Har den underårige vid avtals ingående genom falska uppgifter om sin behörighet vilselett den, med vilken avtalet slöts, vare han, om avtalet ej blir gällande, pliktig att i den omfattning som prövas skäligen utgiva ersättning för den förlust som föranletts av avtalet. Var förfarandet straffbart, skall ersättning gäldas efter vad i allmänhet gäller om skadestånd på grund av brott.

10 KAP.

Om omyndighet på grund av rättens beslut.

1 §.

Den som fyllt tjuguet år skall av rätten förklaras omyndig:

1. om han på grund av sinnessjukdom, sinnesslöhet eller annan rubbning av själsverksamheten är ur stånd att vårda sig eller sin egendom;

*(Kungl. Maj:ts förslag.)**(Utskottets förslag.)*

2. om han genom slöseri eller annan grov vanvård av sin egendom eller eljest genom otillbörligt förfarande med avseende å egendomen äventyrar sin eller sin familjs välfärd;

3. om han är hemfallen åt missbruk av rusgivande medel och i följd därav icke kan vårda sig eller sin egendom; eller

4. om han på grund av sjukdom, försvagat hälsotillstånd, lyte, oerfarenhet eller annan orsak behöver annans bistånd i vården av sina angelägenheter och av sådan anledning själv begär att bliva förklarad omyndig eller samtycker därtill.

2 §.

Föreligger beträffande underårig sådant fall som avses i 1 §, må rätten förklara, att han skall förbliva omyndig jämväl efter uppnådd myndighetsålder.

3 §.

Har någon förklarats omyndig enligt vad i 1 eller 2 § sägs, äge han ej råda över sin egendom eller åtaga sig förbindelser i vidare mån än som följer av vad som skall gälla på grund av lag eller villkor vid förvärv genom gåva eller testamente.

4 §.

Den som är förklarad omyndig må utan hinder därav själv sluta avtal om tjänst eller annat arbete. Dock äge rätten, när hänsynen till den omyndiges välfärd kräver det, förordna, att sådant avtal skall för honom ingås och uppsägas av förmyndaren. Har sådant förordnande givits, äge förmyndaren jämväl häva avtal, som efter omyndighetsförklaringen ingåtts av den omyndige.

5 §.

Den omyndige äge själv råda över vad han genom eget arbete förvärval efter omyndighetsförklaringen. Detsamma gäller avkastningen av sådan egendom och vad som trätt i egendomens ställe. I fråga om rätt för förmyndaren att omhändertaga egendomen skall 9 kap. 3 § andra stycket äga motsvarande tillämpning.

6 §.

Vad i 9 kap. 4 och 5 §§ stadgas med avseende å underårig skall i tillämpliga delar lända till efterrättelse i fråga om den som är förklarad omyndig.

7 §.

Om verkan av avtal, som den omyndige ingått utan erforderligt samtycke, gälle vad i 9 kap. 6 och 7 §§ sägs.

8 §.

Omyndighetsförklaring skall av rätten hävas, om den omyndige finnes vara i stånd att själv taga vård om sina angelägenheter.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

11 KAP.

Om förmyndare.

1 §.

För underårigt barn i äktenskap vare föräldrarna förmyndare. Dör en av föräldrarna, eller kan någon av dem enligt 4 § icke vara förmyndare, eller varder någon av dem entledigad från förmynderskapet, vare den andre barnets förmyndare.

Går föräldrarnas äktenskap åter eller vinna de hemskillnad eller äktenskapsskillnad, vare den barnets förmyndare, som skall hava vårdnaden om det. Varder eljest förordnat att vårdnaden skall tillkomma allenast den ene av föräldrarna, vare han ock förmyndare.

Vad med avseende å förmynderskap stadgas om föräldrar och barn i äktenskap skall äga motsvarande tillämpning å adoptant och adoptivbarn. Är någon adopterad av makar eller har ena maken adopterat den andres barn, vare därvid så ansett som vore barnet deras gemensamma.

2 §.

För underårigt barn utom äktenskap vare modern förmyndare. Har vårdnaden om barnet tillagts fadern, vare han dess förmyndare.

3 §.

Finnes ej någon som efter vad i 1 eller 2 § sägs skall vara förmyndare för underårig, skall rätten förordna förmyndare.

För den som är förklarad omyndig skall ock förmyndare förordnas.

4 §.

Den som själv är omyndig må ej vara förmyndare; och upphöre därför förmyndares befattning, om han varder förklarad omyndig.

5 §.

När förmyndare skall förordnas, skall därtill utses en rättrådig, erfaren och i övrigt lämplig man eller kvinna, helst någon som är med den omyndige besläktad eller besvägrad eller eljest står honom nära.

För underåriga syskon bör gemensam förmyndare förordnas, såvida icke särskilda skäl tala däremot.

6 §.

Skall efter föräldrarnas död förmyndare förordnas för underårig, och hava föräldrarna eller en av dem givit tillkänna, vem de önska till förmyndare för den underåriga, varde han därtill förordnad, såframt han ej finnes olämplig.

7 §.

För omyndig må, när omständigheterna sådant påkalla, flera förmyndare förordnas.

Prövas den eller de som på grund av lag skola vara förmyndare icke lämpligen böra handhava förmynderskapet allena, skall medförmyndare förordnas.

8 §.

Ej må någon undandraga sig att på grund av förordnande vara förmyndare i andra än följande fall:

*(Kungl. Maj:ts förslag.)**(Utskottets förslag.)*

1. om han uppnått en ålder av sextio år;
 2. om han på grund av sjukdom eller försvagat hälsotillstånd icke utan avsevärd olägenhet kan utöva förmynderskapet;
 3. om han till följd av befattning i statens eller kommuns tjänst skulle av förmynderskapet oskäligt betungas;
 4. om han redan förut innehar två förmynderskap för andra än egna barn eller ett sådant förmynderskap av vidlyftig beskaffenhet, därvid förmynderskap för flera underåriga syskon räknas såsom ett;
 5. om han genom förmynderskapet skulle bliva nödsakad att eftersätta egna angelägenheter av synnerlig vikt;
 6. om han skall tillsammans med annan utöva förmynderskapet eller vårdnaden om den omyndige skall tillkomma annan;
 7. om han förpliktas att ställa säkerhet för den omyndiges egendom.
- Utövas förmynderskapet för underårig av föräldrarna eller en av dem, äge förmyndaren på begäran bliva entledigad från förmynderskapet allenast om annan förordnas till medförmyndare eller han förpliktas att ställa säkerhet för den omyndiges egendom.

9 §.

Gör förmyndaren sig skyldig till missbruk eller försummelse vid utövan-
det av sin befattning, eller kommer han på ekonomiskt obestånd, och prö-
vas han på grund härav vara olämplig såsom förmyndare, eller finnes han
av annan orsak icke längre lämplig att innehava förmynderskapet, varde
han entledigad.

10 §.

Dör förmyndaren, och finnes ej någon som på grund av lag skall vara för-
myndare, skall den som har boet i sin vård utan dröjsmål anmäla förhål-
landet till den rätt, hos vilken förmynderskapet är eller skall vara inskrivet.

11 §.

Förmynderskap står under tillsyn av överförmyndaren och rätten.

12 KAP.

Om inskrivning av förmynderskap.

1 §.

Förmynderskap för underårig skall inskrivas, då fader, efter vilken den
underåriga är arvsberättigad, eller moder avlider, eller då dessförinnan
egendom, som skall stå under förmyndarens förvaltning, annorledes än ge-
nom upptagande av lån tillfaller den underåriga eller någon rättens åtgärd
vidtages i fråga som rör förmynderskapet.

Inskrivningen skall ske hos rätten i den ort, där den som utövar förmy-
nderskapet har hemvist inom riket eller, om inskrivningen föranledes av att
fader eller moder som ensam utövat förmynderskapet avlidit, där denne se-
nast haft sådant hemvist. Hava föräldrar till barn i äktenskap, som utöva
förmynderskapet gemensamt, skilda hemvist, skall inskrivningen ske där
fadern har hemvist eller, om den föranledes av fråga om moderns entledi-
gande från förmynderskapet, där hon har hemvist. Finnes ej domstol som

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

efter vad ovan stadgas är behörig att verkställa inskrivningen, skall denna ske vid Stockholms rådhusrätt.

2 §.

Då någon som uppnått myndig ålder förklaras omyndig, varde förmynderskapet inskrivet vid den rätt, där ansökningen om omyndighetsförklaring gjordes.

3 §.

Finner rätten, där förmynderskap är inskrivet, med hänsyn till den omyndiges eller hans föräldrars boningsort eller av annan orsak, att tillsynen över förmynderskapet lämpligen bör överflyttas till annan rätt, äge den rätt, där förmynderskapet är inskrivet, besluta därom. Underrättelse om beslutet skall ofördröjligen givas den rätt, till vilken tillsynen sålunda överflyttas, och varde förmynderskapet där inskrivet.

4 §.

När förmynderskap inskrives, skall rätten, där så erfordras, angiva, vilken överförmyndare det tillkommer att utöva tillsyn över förmynderskapet.

I fråga om överflyttning av tillsynen över förmynderskap från en överförmyndare till en annan inom tingslag eller inom stad, där rådhusrätt finnes, skall vad i 3 § sägs äga motsvarande tillämpning.

5 §.

Rätten tillser, att förmynderskap inskrives och förmyndare varder förordnad, då det skall ske.

6 §.

Då rätten meddelat beslut om inskrivning av förmynderskap, skall anteckning därom ske i förmynderskapsbok, som föres vid rätten.

Närmare bestämmelser om förmynderskapsbokens förande så ock om vissa åtgärder som åligga rätten med avseende å förmyndarvården givas av Konungen.

13 KAP.

Allmänna bestämmelser om förmyndares plikter.

1 §.

Förmyndaren har, såvitt ej annat skall gälla på grund av lag eller villkor vid förvärv genom gåva eller testamente, att förvalta myndlingens förmögenhet och företräda honom i angelägenheter som röra denna.

2 §.

Uppstår fråga om rättshandling mellan myndlingen och förmyndaren eller hans make eller någon som han företräder, äge förmyndaren ej den rätt att företräda myndlingen, varom i 1 § sägs. Hava syskon gemensam förmyndare, äge denne dock företräda myndlingarna vid arvskitte dem emellan, såframt de ej hava inbördes stridande intressen.

Har förmyndaren slutit avtal, vartill han, enligt vad i första stycket sägs, saknat behörighet, skall angående skyldigheten att återbära vad jämlikt avtalet må vara uppburet, eller att utgiva ersättning därför, vad i 9 kap. 7 § första stycket är stadgat äga motsvarande tillämpning.

*(Kungl. Maj:ts förslag.)**(Utskottets förslag.)*

3 §.

Det åligger förmyndaren för den som är förklarad omyndig att sörja för myndlingens person, i den mån det med hänsyn till grunden för omyndighetsförklaringen eller eljest finnes nödigt.

Med avseende å vårdnaden om underårig stadgas i 6 kap.

4 §.

Förmyndaren skall med omsorg och nit vårda myndlingens rätt och främja hans bästa.

5 §.

Har myndlingen fyllt sexton år, bör förmyndaren, om det lämpligen kan ske, höra myndlingen rörande hans mening i angelägenheter av vikt. Är myndlingen gift, skall jämväl makens mening inhämtas.

6 §.

Förmyndaren skall rörande allt vad till förmynderskapet hörer giva överförmyndaren ävensom rätten de upplysningar som infordras.

7 §.

För den omyndiges egendom skall förmyndaren, såframt rätten prövar skäl därtill vara för handen, lämna inteckning eller annan säkerhet till visst av rätten bestämt belopp. Säkerheten skall, på sätt rätten bestämmer, förvaras och förvaltas av överförmyndaren eller i annan lämplig ordning.

8 §.

Har omyndig flera förmyndare, skola de, såvitt rörer egendomen, handhava förmynderskapet gemensamt; dock må rätten förordna, att tillgångarna skola förvaltning på visst sätt dem emellan fördelas, eller att, med bibehållande i övrigt av gemensam förvaltning, vissa tillgångar skola förvaltas av en förmyndare ensam. Den som skall ensam råda över vissa tillgångar må ock ikläda den omyndige sådana förbindelser som falla inom området för dessa tillgångars förvaltning.

Tillkommer ej vårdnaden om underårig föräldrarna eller en av dem, skall vårdnaden, om flera förmyndare förordnas, utövas av den bland förmyndarna som rätten utser därtill. Denne må, om det finnes lämpligt, av rätten befrias från skyldigheten att deltaga i handhavandet av den omyndiges övriga angelägenheter. Har den som är förklarad omyndig flera förmyndare, förordne rätten en av dem att hava den omsorg om myndlingens person, varom i 3 § sägs.

Kunna, där den omyndige har flera förmyndare, dessa ej enas i ärende, vari avgörandet tillkommer dem, gälle den mening som överförmyndaren finner sig kunna biträda. Är fråga om åtgärd, vartill överförmyndarens eller rättens samtycke erfordras, må samtycke till åtgärden givas utan hinder av meningsskiljaktighet mellan förmyndarna. Innan i dessa fall beslut meddelas, skall överförmyndaren eller rätten bereda medförmyndare tillfälle att yttra sig.

9 §.

Förmyndare vare pliktig att ersätta skada som han uppsåtligen eller av vårdslöshet tillskyndat den omyndige.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

Äro flera förmyndare ansvariga för skada som de tillskyndat den omyndige, svare de för ersättningen en för alla och alla för en. Ersättningsbeloppet varde förmyndarna emellan slutligen fördelat efter den större eller mindre skuld som prövas ligga envar av dem till last. Finnes någon sakna tillgång till gäldande av vad på honom belöper, skall de övrigas ansvarighet för bristen bestämmas efter enahanda grunder.

10 §.

Vill den omyndige, sedan han blivit myndig, eller ny förmyndare göra anspråk på ersättning efter vad i 9 § stadgas, skall han, såframt de handlingar, varom i 16 kap. 12 § förmäles, överlämnats till honom efter vad där sägs, inom ett år därefter väcka talan om anspråket, eller vare sin talan förlustig. Vad sålunda stadgats skall ej äga tillämpning, om den avgående förmyndaren gjort sig skyldig till brottsligt förfarande.

14 KAP.

Om vård av omyndigs rätt i oskiftat bo.

1 §.

Har omyndig del i oskiftat bo, skall förmyndaren, med iakttagande av vad nedan stadgas, vårda den omyndiges rätt i boet.

2 §.

Förmyndare, som för omyndig delägare i oskiftat dödsbo deltagar i rättshandling vid förvaltningen av den dödes egendom, vare pliktig att till rätts handlingen inhämta överförmyndarens eller rättens samtycke, såframt sådant samtycke erfordras för giltigheten av dylik rättshandling vid förvaltningen av omyndigs egendom.

Mot borgenär i dödsboet eller annan, vars rätt är beroende av utredningen, står förmyndaren, såvitt angår skada genom hans åtgärd eller försummelse, i ansvar efter vad i lagen om boutredning och arvskifte stadgas.

3 §.

Förmyndare må ej för omyndig delägare i dödsbo sluta avtal om sammanlevnad i oskiftat bo utan överförmyndarens samtycke.

Visar det sig att den omyndiges bästa skulle genom avtalets fortsatta bestånd äventyras, äge rätten häva avtalet, ändå att den tid, för vilken avtalet slutits, ej tilländagått.

Innan beslut fattas i fråga som avses i andra stycket skall rätten bereda övriga delägare i boet tillfälle att yttra sig i ärendet.

4 §.

Slutes ej för omyndig delägare i dödsbo avtal om sammanlevnad i oskiftat bo, skall förmyndaren tillse, att bodelning och skifte förrättas så snart ske kan. Samma lag vare, om dylikt avtal upphört att gälla. Har efterlevande make, som deltagit i avtalet, trätt i nytt gifte, skall förmyndaren uppsäga avtalet.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

5 §.

Förmyndare, som för omyndig delägare i dödsbo deltager i bodelning eller skifte, vare pliktig att inhämta överförmyndarens samtycke till egendomens fördelning, såvitt denna ej sker genom lottning.

Avtal, varigenom delägare i boet mot vederlag, som gives eller utfästes, övertager den omyndiges lott i boet, äge förmyndaren ej ingå utan överförmyndarens samtycke.

6 §.

Vad i 4 och 5 §§ är stadgat om förmyndares skyldighet i fråga om bodelning i anledning av dödsfall skall äga motsvarande tillämpning, då för omyndig bodelning eljest skall ske.

7 §.

Inhämtas ej överförmyndarens eller rättens samtycke, då detta enligt 2, 3, 5 eller 6 § bort ske, skall vad för sådant fall är stadgat beträffande förvaltning av omyndigs egendom äga motsvarande tillämpning.

8 §.

Äger omyndig del i dödsbo, skall förmyndaren, så snart ske kan efter det bouppteckning inregistrerats hos rätten, ingiva avskrift av bouppteckningen till överförmyndaren.

Skall av annan anledning än dödsfall bodelning ske för omyndig, vare förmyndaren pliktig att tillse, att bouppteckning förrättas så snart ske kan, samt att därefter ofördröjligen ingiva avskrift av bouppteckningen till överförmyndaren

Är i fall, varom i första eller andra stycket sägs, bouppteckningen av vidlyftig beskaffenhet, må avskrift av handlingen lämnas allenast i erforderliga delar.

9 §.

Varder dödsbo, däri omyndig äger del, ej skiftat inom sex månader från det bouppteckning förrättades, skall förmyndaren, där ej avtal träffats om sammanlevnad i oskiftat bo, inom nämnda tid till överförmyndaren avgiva redogörelse för det hinder som mött för skifte, och vare förmyndaren pliktig att därefter, intill dess skifte sker eller avtal, varom ovan sägs, slutes, avgiva sådan redogörelse var sjätte månad, där ej överförmyndaren bestämmer annan tid.

Slutes för omyndig delägare i dödsbo avtal om sammanlevnad i oskiftat bo, vare förmyndaren pliktig att före den 15 februari varje år till överförmyndaren avlämna årsuppgift angående boet, upptagande den behållna inkomsten under föregående år samt en översikt av boets tillgångar och skulder vid årets slut. Möter till följd av boets storlek eller av annan orsak hinder att inom nämnda tid avlämna årsuppgift, skall inom samma tid anmälan om hindret göras till överförmyndaren; och utsätte denne ny tid, inom vilken förmyndaren har att ingiva handlingen.

Hava underåriga syskon samma förmyndare, må för dem gemensam redogörelse eller årsuppgift avlämnas.

10 §.

Försummar förmyndaren att i rätt tid ingiva bouppteckning, redogörelse eller årsuppgift efter vad i 8 och 9 §§ sägs, anmäle överförmyndaren för-

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

summelsen hos rätten, och äge rätten att genom vite tillhålla förmyndaren att fullgöra sitt åliggande. Innan anmälan göres efter vad nyss är sagt, skall överförmyndaren, där det lämpligen kan ske, erinra förmyndaren om hans skyldighet.

11 §.

Förmyndaren äge för vård av omyndigs rätt i oskiftat dödsbo åtnjuta skäligt arvode. Träffas avtal om sammanlevnad i oskiftat bo, skall arvodet utgå årligen och må ej, med mindre rätten annorlunda förordnar, överstiga för år räknat ett belopp, motsvarande fem för hundra av så stor del av boets inkomst som enligt årsuppgift rörande boet belöper på den omyndige. Arvodet skall förskjutas av boet.

Fader eller moder, som på grund av lag är förmyndare, äge ej uppbära arvode efter vad i första stycket sägs, med mindre rätten med hänsyn till särskilda omständigheter lämnar tillstånd därtill.

12 §.

Är omyndig ende delägaren i dödsbo eller äro underåriga syskon, som hava gemensam förmyndare, ensamma delägare i oskiftat bo, skall, om boet förvaltas av förmyndaren, å förvaltningen tillämpas vad i 15 och 16 kap. stadgas.

15 KAP.

Om förmyndares förvaltning av omyndigs egendom.

1 §.

Förmyndaren vare pliktig att tillse, att den omyndiges tillgångar äro anbragta sålunda att erforderlig trygghet finnes för deras bestånd och skälig avkastning erhålles.

2 §.

Lösören, som icke böra behållas till nytta för den omyndige, skola avyttras. Föremål, som hava särskilt värde för den omyndige eller hans familj, må dock behållas, såframt icke föryttring är påkallad med hänsyn till den omyndiges förmögenhetsförhållanden.

3 §.

Aktier och andra värdepapper böra, om de icke kunna med trygghet till den omyndiges fördel behållas, av förmyndaren försälas, när det lämpligen kan ske.

Fordringar, som icke kunna med trygghet till den omyndiges fördel förbliva utestående, böra av förmyndaren så snart ske kan indrivras. Har fordran tillkommit därigenom att delägare i oskiftat bo med överförmyndarens samtycke övertagit den omyndiges lott i boet, må den förbliva utestående, så länge den omyndiges bästa ej därigenom äventyras.

4 §.

Den omyndiges penningmedel skola göras räntebärande, och äge förmyndaren för sådant ändamål inköpa obligationer eller förvärva fordran, som inskrives eller inskrivits i statsskuldboken, eller utlåna medlen mot säkerhet

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

av inteckning i fast egendom eller ock i myndlingens namn insätta dem hos postsparbanken eller sparbank eller för längre tid hos annan bank. Närmare bestämmelser om de obligationer som må inköpas, om beskaffenheten av den inteckningssäkerhet, varemot utlåning må ske, samt om de räkningar, å vilka insättning hos bank må äga rum, meddelas av Konungen.

Med bank avses jämväl centralkassa för jordbrukskredit.

5 §.

Vill förmyndaren göra den omyndiges penningmedel räntebärande på annat sätt än i 4 § avses, eller vill han använda dem till inköp av aktier eller därmed jämförliga värdepapper eller eljest göra dem fruktbärande, tåge han därtill överförmyndarens samtycke. Ej må sådant samtycke givas, med mindre särskilda skäl äro därtill.

6 §.

Böra den omyndige tillhöriga penningmedel hållas tillgängliga för bestridande av utgifter för hans underhåll eller för vården av hans egendom, och kunna av sådan anledning medlen icke anbringas under villkor som avses i 4 §, skola medlen likväl, i den mån det lämpligen kan ske, i den omyndiges namn insättas hos bank å en för ändamålet lämpad räkning.

7 §.

Penningar eller värdepapper, som av förmyndaren innehavas för den omyndiges räkning, skola av honom så förvaras, att de ej sammanblandas med penningar eller värdepapper, som tillhöra förmyndaren själv eller eljest innehavas av honom.

Har den omyndige aktier eller andra därmed jämförliga värdepapper, över vilka enligt lag bok eller förteckning föres, skall förmyndaren tillse, att den omyndige, så snart ske kan, där upptages som ägare.

8 §.

Aktier, obligationer, skuldebrev och andra sådana värdehandlingar skola, såframt sammanlagda värdet överstiger tvåtusen kronor, i den omyndiges namn nedsättas i öppet förvar hos riksbanken eller annan bank. Vill förmyndaren uttaga nedsatt värdehandling, söke han överförmyndarens tillstånd. Sådant tillstånd erfordras ej, där värdehandlingen allenast skall genom bankens försorg överföras till annan bank för att där nedsättas i öppet förvar. De nedsatta värdehandlingarna skola under överförmyndarens tillsyn vårdas i enlighet med vad om dylik vård av omyndigs värdehandlingar särskilt stadgas.

Vad sålunda om nedsättning av omyndigs värdehandlingar föreskrivits skall ej äga tillämpning med avseende å bevis eller motbok rörande tillgodohavande å räkning hos bank, ej heller med avseende å bevis, som utfärdats om inskrivning i statsskuldboken eller Sveriges allmänna hypoteksbanks skuldbok eller skuldbok hos annan inrättning, som Konungen bestämmer, såframt å beviset finnes antecknat, att inskrivningen skett med förbehåll att kapitalbelopp å inskriven fordran eller därå utställd obligation eller ock inskriven obligation eller å sådan obligation belöpande kapitalbelopp ej må lyftas utan överförmyndarens tillstånd.

Obligationer, vilka utfärdats av staten eller Sveriges allmänna hypoteksbank eller annan inrättning, som Konungen bestämmer, skola, såframt ej

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

obligationerna äro nedsatta i öppet förvar hos bank eller överförmyndaren medgiver undantag, inskrivas i statsskuldboken eller bankens eller inrättningens skuldbok med förbehåll, varom i andra stycket sägs.

Hava underåriga syskon gemensam förmyndare, skola vid tillämpning av det i första stycket givna stadgandet syskonens värdehandlingar sammanräknas.

Finnas omyndigs värdehandlingar, som skola förvaltas av förmyndaren, i öppet förvar hos bank utan att hava nedsatts enligt bestämmelse i detta kapitel, skall å dem tillämpas vad i denna balk är stadgat om nedsatta värdehandlingar.

9 §.

Omyndigs medel, som innestå hos bank, må ej uttagas utan överförmyndarens tillstånd efter vad därom särskilt är stadgat. Vad nu sagts gäller ej ränta, som innestått kortare tid än ett år. Överförmyndarens tillstånd vare ej heller erforderligt, där medlen allenast skola genom bankens försorg överföras till annan bank.

Medel, som böra hållas tillgängliga för ändamål, varom i 6 § sägs, må insättas med förbehåll att medlen må uttagas utan överförmyndarens tillstånd.

När skäl äro därtill, äger överförmyndaren förordna, att förbehåll, varom i andra stycket sägs, ej skall gälla.

10 §.

Ej må förmyndaren utan överförmyndarens tillstånd överlåta eller pantsätta omyndigs värdehandling, medan den är nedsatt. Betalning av kapitalbelopp å omyndigs värdehandling må, medan den är nedsatt, uppbäras allenast av banken.

Ej heller må utan överförmyndarens tillstånd överlåtelse eller pantsättning ske av bevis angående inskrivning i skuldbok, varom i 8 § förmåles, såframt å beviset finnes antecknat förbehåll som där sägs, eller av bevis eller motbok rörande tillgodohavande å räkning hos bank, såframt 9 § första stycket är tillämpligt å tillgodohavandet.

11 §.

Försummar förmyndaren att nedsätta värdehandling eller inskriva obligation enligt vad i 8 § är stadgat, anmäle överförmyndaren försummelsen hos rätten, och äge rätten att genom vite tillhålla förmyndaren att fullgöra sitt åliggande. Innan anmälan göres efter vad nyss är sagt, bör överförmyndaren, där det lämpligen kan ske, erinra förmyndaren om hans skyldighet.

12 §.

Förvärvar omyndig värdehandling som avses i 8 §, eller äger omyndig eljest att av annan utfå sådan värdehandling, må den som skall utgiva handlingen fullgöra sin förpliktelse genom att i den omyndiges namn nedsätta handlingen i öppet förvar hos bank, såvida ej den omyndige äger att själv förvalta handlingen. Förpliktelse att utgiva penningbelopp må ock fullgöras hos bank, ändå att den ej grundas å nedsatt värdehandling; och skola medlen av banken insättas för den omyndiges räkning enligt vad om betalning, som uppbäres å nedsatt värdehandling, är särskilt stadgat.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

Äger omyndig att av dödsbo utfå värdehandling eller penningar på grund av giftorätt, arv eller testamente eller såsom underhåll enligt lagen om arv, vare boutredningsman eller testamentsexekutor pliktig att, såframt ej värdet är ringa eller överförmyndaren eljest medgiver undantag, nedsätta värdehandlingen eller inbetala medlen hos bank enligt vad i första stycket stadgas. Vad nu sagts om skyldighet att inbetala penningmedel hos bank skall ock gälla, där någon, som här i riket driver försäkringsrörelse, skall utgiva försäkringsbelopp, som tillkommer omyndig, och fråga ej är om pension eller livränta eller om försäkringsbelopp, som den omyndige äger att själv förvalta. I andra fall äge överförmyndaren genom meddelande till den som skall utgiva värdehandling eller penningar förordna, att nedsättning eller inbetalning skall ske hos bank.

Den som nedsätter värdehandling eller inbetalar penningar hos bank enligt vad i denna paragraf är stadgat vare pliktig att ofördröjligen underätta förmyndaren därom.

13 §.

Ej må förmyndaren låta den omyndige driva näring, med mindre denne fyllt sexton år.

Utan överförmyndarens samtycke må ej förmyndaren låta den omyndige idka handel eller annan näring, som efter vad därom är stadgat ej må drivas utan tillstånd av offentlig myndighet eller särskild anmälan, ej heller själv å den omyndiges vägnar sådan näring. Ej må ansökan om överförmyndarens samtycke av honom bifallas, med mindre den omyndige äger nödiga medel för rörelsens drivande.

Av förmyndaren till den omyndige givet tillstånd att driva näring må han återkalla, om det må anses erforderligt med hänsyn till den omyndiges uppföstran eller välfärd; tage dock, där den omyndige fyllt aderton år, överförmyndarens samtycke. Överförmyndaren må ock återkalla sitt samtycke till idkande av näring som avses i andra stycket, om skäl äro därtill. Tillfälle att avgiva yttrande skall, innan överförmyndaren lämnar förmyndaren medgivande till återkallelse, beredas den omyndige samt, innan eljest beslut av överförmyndaren meddelas om återkallelse, förmyndaren så ock den omyndige, om han driver rörelsen.

14 §.

Utan överförmyndarens samtycke må ej förmyndaren å den omyndiges vägnar upptaga lån eller ingå växelförbindelse. Vad sålunda är stadgat äge dock ej tillämpning, om åtgärden faller inom området för rörelse som av förmyndaren med överförmyndarens samtycke drives för den omyndiges räkning. Överförmyndarens samtycke vare ej heller erforderligt i fråga om lån mot säkerhet av inteckning i omyndigs fasta egendom eller tomträtt, såframt lånet upptages inom tre månader från det inteckningen meddelades och vid lånets upptagande eftergift av förmyndaren ej göres i fråga om de villkor som äro angivna i det intecknade skuldebrevet.

Förmyndaren äge ej heller utan överförmyndarens samtycke å den omyndiges vägnar ingå borgen eller ställa den omyndiges gods såsom säkerhet för annans förbindelse. Till sådan rättshandling må samtycke ej givas, med mindre särskilda skäl äro därtill.

Ej må förmyndaren bortgiva den omyndige tillhörig egendom, såvitt ej fråga är om sedvanliga skänker, vilkas värde ej står i missförhållande till

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

myndlingens villkor. Dock äge förmyndaren, med samtycke av överförmyndaren, av den omyndiges inkomster giva understöd åt anhöriga eller andra den omyndige närstående personer, då detta på grund av omständigheterna må anses tillbörligt.

15 §.

Förmyndaren må ej utan överförmyndarens samtycke sluta avtal, varigenom å den omyndiges fasta egendom lägges servitut, eller upplåta rätt till avkomst av egendomen eller rätt att annorledes än för egendomens behov avverka skog, ej heller annan nyttjanderätt, med mindre den avser viss tid, ej överstigande fem år.

Före besluts fattande skall överförmyndaren, såframt det utan märklig omgång eller tidsutdräkt kan ske, bereda den omyndige, om han fyllt sexton år, ävensom hans make och närmaste fränder tillfälle att yttra sig.

Vad i denna paragraf är stadgat skall ej äga tillämpning i fråga om förening, som träffas vid laga skifte, ägostyckning eller avstyckning.

16 §.

Vill förmyndaren överlåta eller med inteckning för gäld belasta den omyndiges fasta egendom eller tomträtt, tage han till överlåtelsen eller inteckningen rättens tillstånd. Ej må sådant tillstånd givas, med mindre viktiga skäl äro därtill.

Det åligger rätten att före besluts fattande inhämta yttrande från överförmyndaren samt, såframt det utan märklig omgång eller tidsutdräkt kan ske, bereda den omyndige, om han fyllt sexton år, ävensom hans make och närmaste fränder tillfälle att yttra sig.

Tillstånd, varom i första stycket sägs, gälle under sex månader från det tillståndet meddelades. Erinran härom skall göras i rättens beslut.

17 §.

Har förmyndaren i fall, då enligt vad ovan i detta kapitel är stadgat överförmyndarens eller rättens samtycke bort inhämtas, å den omyndiges vägnar ingått avtal utan sådant samtycke, må den, med vilken avtalet slöts, där ej annat förbehåll gjorts, icke frånträda avtalet, såframt förmyndaren söker godkännande inom en månad från det avtalet slöts. Varder ansökan avslagen av den myndighet, av vilken den först skall prövas, äge den, med vilken avtalet slöts, härefter frånträda avtalet, såframt ej annan överenskommelse träffats.

18 §.

Varder avtal som avses i 17 § ej gällande efter vad där sägs, skall angående skyldigheten att återbära vad jämlikt avtalet må vara uppburet eller att utgiva ersättning därför vad i 9 kap. 7 § första stycket är stadgat äga motsvarande tillämpning.

19 §.

Förmyndaren äge årligen uppbära arvode med belopp, som kan anses skäligt med hänsyn till förvaltningens omfattning. Arvodet må icke, med mindre rätten annorlunda förordnar, överstiga för år räknat ett belopp, motsvarande fem för hundra av den omyndiges behållna inkomst enligt års-

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

räkning eller sluträkning, med avdrag likväl för avgift, som erlagts för vård av den omyndiges värdehandlingar efter vad särskilt är stadgat. Avdraget må dock ej uppgå till mer än två för hundra av inkomsten av nämnda värdehandlingar.

Arvode, varom nu är sagt, tillkomme ej fader eller moder, som på grund av lag är förmyndare, med mindre rätten med hänsyn till särskilda omständigheter lämnar tillstånd därtill.

16 KAP.

Om förmyndares redovisningsskyldighet.

1 §.

Förmyndaren vare pliktig att över sin förvaltning av den omyndiges egendom föra räkenskaper på sådant sätt att därigenom för varje år en noggrann redovisning lämnas för den omyndiges tillgångar och skulder samt för förvaltningens gång.

2 §.

När egendom, som skall stå under förmyndarens förvaltning, första gången tillfaller underårig, skall förmyndaren inom en månad därefter till överförmyndaren ingiva förteckning över egendomen. Varder den som uppnått myndig ålder förklarad omyndig, skall förmyndaren, inom tre månader från det förmynderskapet inskrevs, till överförmyndaren ingiva förteckning över den omyndiges egendom vid tiden för omyndighetsförklaringen.

Har den omyndige efter den tid som avses i första stycket erhållit egendom som skall stå under förmyndarens förvaltning, skall förteckning över denna egendom ingivas till överförmyndaren inom en månad därefter.

Är det andel i oskiftat bo som tillfallit omyndig, skall förteckning, varom ovan stadgas, ingivas först inom en månad efter det bodelning eller skifte skett.

3 §.

Å förteckning som avses i 2 § skall förmyndaren teckna försäkran under edlig förpliktelse, att hans uppgifter äro i allo riktiga och att ej något är med vilja och vetskap utelämnat. Rätten äge vid vite förelägga honom att bestyrka detta med ed, såframt yrkande därom framställs av överförmyndaren eller det eljest finnes påkallat. Har annan tagit befattning med den omyndiges egendom, må ock edgång åläggas honom, om skäl äro därtill.

4 §.

Saknar omyndig tillgångar, då förmynderskap för honom inskrives, skall förmyndaren göra anmälan därom till överförmyndaren inom tre månader från det inskrivningen ägde rum.

Vad i 3 § stadgas skall i tillämpliga delar gälla anmälan, varom i första stycket sägs.

5 §.

Före den 15 februari varje år avgive förmyndaren till överförmyndaren årsräkning, innefattande redogörelse för förvaltningen under föregående år eller den del av året, varunder förmyndaren innehaft sin befattning. Då för-

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

myndarens befattning upphör, skall förmyndaren ofördröjligen till överförmyndaren avgiva sluträkning, avseende förvaltningen under det löpande året intill befattningens upphörande.

I årsräkning och sluträkning skola upptagas tillgångar och skulder vid början av den tid räkningen avser, en sammanställning av inkomster och utgifter under nämnda tid samt tillgångar och skulder vid samma tids utgång.

6 §.

Har förmyndaren till överförmyndaren ingivit anmälan eller annan handling, enligt vilken den omyndige saknar tillgångar eller icke har andra tillgångar än lösören, som ej lämna inkomst, vare förmyndaren fri från skyldighet att avgiva räkning, intill dess genom föryttring av sådana lösören eller eljest tillgångar av annan beskaffenhet tillfalla den omyndige.

7 §.

I förteckning över omyndigs egendom så ock i årsräkning och sluträkning skola tillgångar och skulder fullständigt angivas med uppgift å de särskilda tillgångarnas värde. Finnes hos den omyndige fordringshandling som blivit in-tecknad i honom tillhörig fastighet eller tomträtt, skall detta särskilt angivas. Äro medel insatta hos bank, skall uppgift lämnas om den räkning, varå medlen innestå. I fråga om värdepapper, som ej äro nedsatta hos bank efter vad i 15 kap. stadgas, skall nummer eller annan beteckning anmärkas. Finnas tillgångar som stå under den omyndiges eller annans särskilda förvaltning, skall förmyndaren jämväl lämna uppgift därom, så ock om dessa tillgångars värde, såframt det är honom kunnigt. Skola i årsräkning eller sluträkning upptagas tillgångar eller skulder, för vilkas fullständiga angivande erfordras utförlig uppräknig, må beträffande dem hänvisning göras till förut avgiven förteckning eller årsräkning, där det lämpligen kan ske.

Förteckning och räkning skola innehålla fullständig uppgift å förmyndarens och den omyndiges namn och hemvist samt förmyndarens postadress.

8 §.

Innehåller förteckning över omyndigs egendom uppgift å tillgångar som på grund av giftorätt, arv, testamente eller gåva tillfallit den omyndige, eller upptager årsräkning eller sluträkning sådana tillgångar, om vilka uppgift förut ej lämnats, skall vid förteckningen eller räkningen fogas besannad avskrift av bodelnings- eller skifteshandling, testamente eller gåvobrev, om sådant finnes, så ock av bouppteckning, där den ej förut ingivits till överförmyndaren. Är handling, varom nu sagts, av vidlyftig beskaffenhet, må avskriften lämnas allenast i erforderliga delar.

Upptager förteckning, årsräkning eller sluträkning värdehandlingar som ej äro nedsatta hos riksbanken eller annan bank efter vad i 15 kap. stadgas, skall vid förteckningen eller räkningen fogas intyg av två personer, att värdehandlingarna finnas i förmyndarens förvar. Innestå medel hos bank, skall genom bevis från banken styrkas hur mycket som innestår, så ock i vad mån förbehåll gjorts, att medlen må uttagas utan överförmyndarens samtycke. Beloppet av medel, som innestå enligt motbok, må ock styrkas av två personer.

9 §.

Möter till följd av förmynderskapets vidlyftiga beskaffenhet eller av annan orsak hinder att inom tid, som är för varje särskilt fall bestämd, avlämna

*(Kungl. Maj:ts förslag.)**(Utskottets förslag.)*

förteckning, årsräkning eller sluträkning, skall inom samma tid anmälan om hindret göras till överförmyndaren; och utsätta denne ny tid, inom vilken förmyndaren har att ingiva handlingen.

10 §.

Försummar förmyndaren att i rätt tid avgiva förteckning, årsräkning eller sluträkning eller anmälan, varom i 4 § sägs, anmäla överförmyndaren försummelsen hos rätten, och äge rätten att genom vite tillhålla förmyndaren att fullgöra sitt åliggande. Innan anmälan göres efter vad nyss är sagt, skall överförmyndaren, där det lämpligen kan ske, erinra förmyndaren om hans skyldighet.

11 §.

Då förmyndarens befattning upphör, vare förmyndaren pliktig att till myndlingen, om han blivit myndig, eller, om förmynderskapet övergått å annan, till denne ofördröjligen utgiva de tillgångar som förmyndaren för myndlingens räkning har om händer.

12 §.

Sedan av förmyndaren avgiven sluträkning blivit granskad, skall överförmyndaren till den som äger mottaga redovisning för förmyndarens förvaltning överlämna, förutom sluträkningen, hos överförmyndaren förvarad förteckning över den omyndiges tillgångar och skulder, så ock samtliga de räkningar som avgivits under hela den tid omyndighetstillståndet varat. Var förmyndaren, då hans befattning upphörde, fri från skyldighet att avgiva sluträkning, skola de handlingar, varom ovan sägs, av överförmyndaren tillställas den som äger mottaga redovisning, endast såframt denne eller den avgående förmyndaren framställer begäran därom eller ock överförmyndaren, på sätt i 17 kap. 4 § sägs, å sådan handling gjort anteckning om anmärkning, utan att anmärkningen föranlett ansökan till rätten.

Hava de handlingar som avses i första stycket tillställts ny förmyndare, åligger det denne att inom två månader därefter till överförmyndaren återställa handlingarna. Överförmyndaren skall vid handlingarnas överlämnande skriftligen erinra förmyndaren härom. Försummar förmyndaren att återställa handlingarna, skall vad i 10 § stadgas om påföljd av försummelse, varom där sägs, äga motsvarande tillämpning.

Skall åtgärd, varom i första stycket sägs, vidtagas av överförmyndaren, och varder den avgående förmyndarens förvaltning godkänd av myndlingen eller ny förmyndare, innan handlingarna tillställts honom, vare godkännandet utan verkan.

13 §.

När förmyndarens befattning upphört, skola de rörande förmynderskapet förda räkenskaper samt de betalningsbevis och andra handlingar, som finnas förvarade till styrkande av särskilda poster i räkenskaperna, av förmyndaren hållas för granskning tillgängliga å tid och ort som i händelse av tvist bestämmas av överförmyndaren. Sedan tiden för väckande av talan om ersättning mot förmyndaren gått till ända eller, där sådan talan väckts, målet blivit avgjort genom laga kraft ägande dom, skola nämnda räkenskaper och handlingar utgivnas till den som äger mottaga redovisning för förmyndarens förvaltning.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

14 §.

Vad i 5—13 §§ stadgas om förmyndare skall, om förmyndaren är död, äga motsvarande tillämpning å hans dödsbo eller, därest hans kvarlåtenskap är avträdd till konkurs, konkursförvaltningen.

17 KAP.

Om tillsyn över förmyndares förvaltning.

1 §.

Förmyndarens förvaltning av den omyndiges egendom skall med ledning av ingiven förteckning samt års- och sluträkningar granskas av överförmyndaren. Vid granskningen skall särskilt tillses, att omyndigs tillgångar äro anbragta sålunda, att erforderlig trygghet finnes för deras bestånd och skälig avkastning erhålles, så ock att utgifterna för den omyndige icke överstigit vad med hänsyn till hans förmögenhetsförhållanden och omständigheterna i öfrigt må anses skäligt.

2 §.

Överförmyndaren äge själv eller genom någon, som av honom utses därtill, genomgå de av förmyndaren förda räkenskaperna ävensom de betalningsbevis och andra handlingar som finnas förvarade till styrkande av särskilda poster i räkenskaperna så ock hos förmyndaren förvarade värdehandlingar. Dessa räkenskaper och handlingar skola av förmyndaren hållas tillgängliga å tid och ort som bestämmas av överförmyndaren.

Är förmyndaren icke bosatt i det distrikt, där tillsynen utövas, vare överförmyndaren i det distrikt, där förmyndaren bor, pliktig att, på anmodan av den överförmyndare som det tillkommer att utöva tillsynen, verkställa den granskning som avses i första stycket.

Medför åtgärd, varom i första stycket sägs, särskilda kostnader eller avsevärt besvär, äge rätten förordna, att särskild ersättning skall gäldas av den omyndiges medel.

3 §.

Finner överförmyndaren vid granskningen eller eljest anledning till anmärkning mot förmyndarens förvaltning, skall överförmyndaren bereda förmyndaren tillfälle att förklara sig. Inkommer ej förmyndaren inom förelagd tid med förklaring, eller finner överförmyndaren avgiven förklaring otillfredsställande, vare överförmyndaren, såframt den omyndiges rätt och bästa kräver att åtgärd mot förmyndaren utan dröjsmål vidtages av rätten, pliktig att hos rätten göra ansökan därom.

4 §.

Angående verkställd granskning skall å förteckning, årsräkning eller sluträkning tecknas bevis. Har överförmyndaren funnit anledning till anmärkning som icke efter ingiven förklaring förfallit, skall jämväl därom anteckning göras å handlingen. Underrättelse om sådan anteckning skall meddelas förmyndaren, därvid särskilt skall angivas huruvida anmärkningen föranlett ansökan till rätten eller ej.

Har, på sätt i första stycket sägs, anteckning skett om anmärkning, äge förmyndaren, såframt anmärkningen innebär att ersättningsskyldighet i för-

*(Kungl. Maj:ts förslag.)**(Utskottets förslag.)*

hållande till den omyndige skulle åvila förmyndaren, väcka talan mot den omyndige om frihet från sådan ersättningsskyldighet.

5 §.

Äger den omyndige del i oskiftat bo, skall överförmyndaren med ledning av bouppteckningen och avgivna årsuppgifter tillse, att förmyndaren väl vårdar den omyndiges rätt i boet. Finner överförmyndaren anledning till anmärkning, skall vad i 3 och 4 §§ stadgas äga motsvarande tillämpning.

6 §.

Den omyndige må, om han fyllt sexton år, taga del av de räkningar och andra handlingar rörande förmynderskapet som förvaras hos överförmyndaren. Enahanda rätt tillkommer den omyndiges make och närmaste fränder.

7 §.

Överförmyndaren skall varje år, i enlighet med de närmare bestämmelser som meddelas av Konungen, till rätten överlämna uppgift rörande tillsynen över förmyndares förvaltning under föregående år.

18 KAP

Om god man.

1 §.

Är förmyndaren för sjukdom eller annan orsak ur stånd att utöva förmynderskapet, eller varder han enligt 20 kap. 27 § skild från utövningen därav, skall god man av rätten förordnas att i förmyndarens ställe vårda den omyndiges angelägenheter.

2 §.

Hava förmyndaren eller hans make och den omyndige del i oskiftat dödsbo, skall god man av rätten förordnas att vårda den omyndiges rätt i boet vid boutredningen så ock vid bodelning och skifte eller ingående av avtal om sammanlevnad i oskiftat bo. God man skall ock förordnas för den omyndige, om eljest å hans vägnar rättshandling skall företagas, vid vilken förmyndaren, efter vad i 13 kap. 2 § stadgas, ej äger företräda den omyndige, eller fråga uppstår om rättegång mellan den omyndige och förmyndaren eller hans make eller någon som förmyndaren företräder.

Förekommer i annat fall än i första stycket sägs angelägenhet, däri förmyndaren eller hans make kan hava ett intresse stridande mot myndlingens, förordna ock rätten god man för den omyndige, om förmyndaren det begär eller det eljest finnes lämpligt.

3 §.

Är någon för sjukdom, som kan antagas vara övergående, ur stånd att bevaka sin rätt eller förvalta sin egendom, skall rätten, där så erfordras, förordna god man att bevaka hans rätt eller förvalta egendomen; dock må sådant förordnande ej givas utan den sjukes samtycke, med mindre sjukdomen medför hinder mot samtyckes inhämtande.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

4 §.

Rätten skall ock, när anmälan sker eller behovet eljest varder kunnigt, förordna god man:

1. om vid dödsfall till namnet känd arvinge är å okänd ort eller fjärran och förty ej kan bevaka sin rätt i boet och förvalta sin lott däri;

2. om vid dödsfall ej kan utrönas, huruvida den döde efterlämnat arvinge som före allmänna arvsfonden eller före eller jämte annan känd arvinge är berättigad till arvet, eller ock kännedom finnes om arvinge efter den döde men kunskap saknas såväl om arvingens namn som om hans vistelseort, samt det på grund av sådan omständighet fordras, att okänd arvinges rätt bevakas och hans lott i boet förvaltas;

3. om testamentstagare vistas å okänd eller fjärran ort eller är okänd och hans rätt därför behöver iakttagas på sätt förut om arvinge är sagt;

4. om det eljest tarvas, att bortovarandes rätt bevakas eller hans egendom förvaltas;

5. om jämlikt förordnande i testamente eller annan rättshandling av framtida händelse beror, vem egendom skall tillfalla, eller egendom först framdeles skall med äganderätt tillträdas, och det erfordras, att blivande ägares rätt bevakas eller att egendomen förvaltas för hans räkning; eller

6. om egendom, enligt vad särskilt stadgas, skall ställas under vård och förvaltning av god man som avses i detta kapitel.

Tarvas god man för den som äger rätt i dödsbo, skall det hos rätten anmälas av den som har boet i sin vård.

Rättshandling, som god man företagit med stöd av förordnande enligt denna paragraf, gälle, ändå att den egendom förordnandet avsåg tillfaller någon som han ej var satt att företräda.

5 §.

Till god man skall utses en rättrådig, erfaren och i övrigt lämplig man eller kvinna. Skall god man förordnas att bevaka omyndigs eller bortovarandes rätt i dödsbo, och har den avlidne nämnt, vem han önskar till god man, varde denne därtill förordnad, såframt han ej finnes olämplig.

När omständigheterna sådant påkalla, må flera gode män förordnas.

Vad i 11 kap. 4, 8, 9 och 10 §§ stadgas om hinder att vara förmyndare, skyldighet att övertaga förmynderskap, förmyndares entledigande och skyldighet att anmäla förmyndares död skall äga motsvarande tillämpning i fråga om god man eller godmanskap.

6 §.

Godmanskap står under tillsyn av överförmyndaren och rätten.

7 §.

Godmanskap varde genast inskrivet hos den rätt som meddelat förordnandet. Anteckning om inskrivningen skall ske i förmynderskapsboken.

Vad i 12 kap. 3 och 4 §§ stadgas om överflyttning av tillsynen å förmynderskap och om rättens skyldighet att angiva, vilken överförmyndare det tillkommer att utöva tillsyn över förmynderskap, skall äga motsvarande tillämpning i fråga om godmanskap. Överflyttning av godmanskap som avses i 1 eller 2 § må ej ske annat än i samband med överflyttning av förmynderskapet.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

8 §.

Vad i 9 och 10 samt 13—17 kap. stadgas i fråga om förmyndare och omyndigs egendom skall i tillämpliga delar gälla med avseende å god man och egendom som skall förvaltas av god man, med iakttagande dock av vad här nedan i 9—11 §§ föreskrives.

9 §.

God man som förordnats att förvalta egendom vare, såframt förvaltningen ej avser andel i oskiftat bo, pliktig att, inom en månad från det inskrivning av godmanskapet ägde rum, till överförmyndaren ingiva förteckning över egendomen.

Förteckning, som avgives av god man varom stadgas i 1 §, skall upptaga den lösa egendom som omhändertages av honom. Upphör godmanskapet innan tid för avgivande av årsräkning eller sluträkning rörande förmynderskapet för den omyndige inträffar, må sluträkning rörande godmanskapet upptaga redogörelse allenast för de åtgärder som vidtagits av gode mannen, och skall i övrigt redogörelse för förvaltningen av den omyndiges egendom jämväl under den tid, godmanskapet varat, avgivas av förmyndaren. Vad i 16 kap. 3 § är stadgat om förteckning, som avgives av förmyndare, skall även gälla med avseende å förteckning, som avgives av god man.

Har egendom i dödsbo, vilken förvaltats av god man som avses i 4 §, efter preskription av rätt att taga arv eller testamente eller ock eljest tillfallit allmänna arvsfonden, gälle i fråga om egendomens försäljning vad i lagen om allmänna arvsfonden är stadgat.

10 §.

Är behov av god man ej längre för handen, skall han av rätten entledigas. Har god man förordnats enligt 3 § eller 4 § 1—5, skall han entledigas, så snart den, för vilken han förordnats, begär det.

Då god man slutfört sitt uppdrag, skall det av honom ofördröjligen anmälas hos rätten.

11 §.

God man vare, såframt han ej äger uppbära årligt arvode, berättigad att efter uppdragets slutförande erhålla skäligen arvode för uppdraget så ock ersättning för sina kostnader.

19 KAP.

Om överförmyndare.

1 §.

Överförmyndare väljas en för varje kommun, där ej annat följer av vad nedan stadgas.

2 §.

I Stockholms stad skall överförmyndare icke utses utan skall vad om överförmyndare stadgas gälla förmyndarkammaren. Dock må frågor om samtycke, tillstånd eller förordnande, varom sägs i 15 kap. 5, 8, 9, 10, 12 och 14 §§, i den mån Konungen därom förordnar å förmyndarkammarens vägnar upptagas och avgöras av någon dess ledamot eller tjänsteman eller annan lämplig person, som rådhusrätten utser.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

Ledamot av förmyndarkammaren och den som är utsedd att i angivna hänseenden fullgöra överförmyndares åligganden må ej, utan att Svea hovrätt givit tillstånd därtill, av rådhusrätten förordnas till förmyndare eller god man.

3 §.

Två eller flera kommuner, som lyda under häradsrätt, må, då val av överförmyndare förestår, efter förslag av rätten förena sig till ett överförmyndardistrikt.

Kommun, som ingått i sådant överförmyndardistrikt, må ej utträda förrän den tid, för vilken överförmyndaren blivit utsedd, gått till ända.

4 §.

Kan i stad eller annan kommun tillsynen icke utövas av en överförmyndare ensam, må rätten på framställning av kommunen förordna, att flera överförmyndare skola väljas. I sådant fall äge rätten indela kommunen i distrikt, ett för varje överförmyndare, eller ock bestämma annan lämplig grund för förmynderskapens fördelning mellan överförmyndarna.

5 §.

Överförmyndare väljes i stad av stadsfullmäktige eller, där sådana ej finnas, av allmän rådstuga samt på landet av kommunalstämma eller av kommunalfullmäktige, om sådana finnas. Valet skall förrättas inom utgången av oktober månad året före det, med vilket överförmyndarens tjänstgöringstid begynner.

Då val av överförmyndare förrättats, skall det genast anmälas till rätten. Har val ej skett i behörig tid, skall rätten göra anmälan därom hos länsstyrelsen, som tillser att valet hålles så snart ske kan.

Äro flera kommuner förenade till ett distrikt för val av överförmyndare, och kunna kommunerna icke enas i valet av överförmyndare, skall rätten till överförmyndare utse den av de valde som finnes därtill lämpligast.

6 §.

Till överförmyndare må i stad eller annan kommun eller i distrikt av flera kommuner väljas den som blivit därtill vald inom annan kommun eller annat distrikt.

7 §.

Överförmyndare väljes för en tid av fyra år. Avgår överförmyndare, innan tiden för hans uppdrag är ute, skall i hans ställe annan väljas att tjänstgöra under den tid som återstår.

8 §.

Till överförmyndare skall väljas en i praktiska värv väl förfaren svensk man eller kvinna, som uppnått tjugufem års ålder. Överförmyndare kan ej den vara som är omyndig eller i konkurstillstånd.

Domhavande må ej vara överförmyndare inom domsagan, ej heller må ledamot av rådhusrätt, som arbetar å endast en avdelning, vara överförmyndare i staden.

Ej må annan avsäga sig uppdrag att vara överförmyndare än den som icke är bosatt inom den kommun eller någon av de kommuner, för vilka

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

valet förrättas, ämbets- eller tjänsteman som av sin befattning är hindrad att fullgöra uppdraget, den som efter de fyra sistförflutna årens tjänstgöring såsom överförmyndare är i tur att avgå från befattningen, den som uppnått sextio års ålder samt den som eljest uppgiver förhinder, vilket godkännes av valmyndigheten.

9 §.

Överförmyndare kan när som helst av rätten entledigas, om han finnes icke vara lämplig.

10 §.

För varje överförmyndare skall finnas en ersättare. Vad i 5—9 §§ stadgas om överförmyndare skall äga motsvarande tillämpning å ersättare för honom.

Äro såväl överförmyndaren som ersättaren förhindrade att uppehålla befattningen eller bestrida därtill hörande åliggande, äge rätten förordna tillfällig vikarie.

11 §.

Överförmyndaren vare skyldig att föra bok angående de förmynderskap och godmanskap som inskrivits och stå under hans tillsyn. Över ärenden rörande förmynderskap, vilka ej inskrivits, skall särskild förteckning föras.

12 §.

Överförmyndaren äge uppbära arvode till belopp, motsvarande ett för hundra av den omyndiges behållna årsinkomst, där denna icke överstigit tvåhundra kronor, och eljest två för hundra däraf, dock äge överförmyndaren icke av en omyndig i arvode uppbära mera än ettusen kronor för år. Inkomsten skall beräknas enligt årsräkning eller sluträkning eller, såvitt fråga är om omyndigs andel av inkomst från dödsbo, däri delägarna sammanleva i oskiftat bo, enligt årsuppgift rörande boet. Arvodet skall av förmyndaren inbetalas vid räkningens eller årsuppgiftens avgivande, och äge förmyndaren ur dödsbo, däri den omyndige har del, förskottsvis utbekomma det belopp som skall utgå i arvode. Avlämnas gemensam årsuppgift för underåriga syskon, skall vid beräkning av arvodets belopp hänsyn tagas till vad av boets inkomst belöper på syskonen samfällt.

Skall ej räkning eller årsuppgift avgivas, äger rätten, om särskilda skäl äro därtill, tillägga överförmyndaren skäligen arvode att gäldas av den omyndiges medel.

Vad nu sagts med avseende å arvode för förmynderskap skall äga motsvarande tillämpning i fråga om godmanskap.

13 §.

Stad eller annan kommun äger, om det finnes lämpligt, lämna bidrag till arvode åt överförmyndaren och till bestridande av de med hans verksamhet förenade kostnaderna. Kommunen äger ock att i ordning, som av Konungen godkännes, bestrida samtliga utgifter för dessa ändamål, och äger i sådant fall kommunen uppbära belopp som avses i 12 §.

14 §.

Rätten skall vaka över att överförmyndaren fullgör sina åligganden. Med avseende å Stockholms förmyndarkammare utövas denna tillsyn av Svea hovrätt.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

Överförmyndaren är med avseende å sin befattning underkastad ämbetsansvar.

15 §.

Närmare bestämmelser om överförmyndarens verksamhet samt om förandet av den bok och den förteckning, varom i 11 § förmåles, meddelas av Konungen.

20 KAP.

Vissa bestämmelser om rättegången.

Mål och ärenden rörande äktenskaplig börd, faderskap till barn utom äktenskap, adoption, vårdnad och underhåll.

1 §.

Talan angående äktenskaplig börd må väckas vid rätten i den ort, där barnet har sitt hemvist, eller, om det avlidit, vid den rätt som har att upp- taga tvist om arv efter barnet.

2 §.

Är part i mål som avses i 1 § underårig, sinnessjuk eller sinnesslö, äge förmyndaren eller god man, där sådan enligt 18 kap. skall förordnas, föra talan för honom.

Modern varde i målet hörd, om det kan ske.

3 §.

Talan rörande faderskapet till barn utom äktenskap eller om barnets egen- skap av trolovningsbarn må väckas vid rätten i den ort, där mannen har sitt hemvist eller lägersmålet skett. Är han död, må talan väckas vid den rätt, som har att upptaga tvist om arv efter honom.

4 §.

I mål som avses i 3 § äge modern, om hon har vårdnaden om barnet, föra talan för barnet, ändå att hon ej uppnått myndig ålder. Är särskild förmyndare förordnad, äge han samma rätt att föra talan för barnet. Barnavårds- man äge ock, själv eller genom ombud, föra sådan talan.

Envar, som äger att föra talan för barnet, skall erhålla tillfälle att yttra sig i målet.

5 §.

Laga domstol i ärende om antagande av adoptivbarn eller adoptivförhål- landes hävande vare rätten i den ort, där adoptanten har sitt hemvist.

6 §.

I ärende om antagande av adoptivbarn skall rätten söka inhämta upp- lysning huruvida vederlag eller bidrag till barnets underhåll är givet eller utfäst. Har barnet ej fyllt aderton år, skall yttrande inhämtas såväl från barnavårdsnämnden i den församling, där adoptanten är kyrkobokförd, som ock, där barnavårdsman förordnats för barnet, från den barnavårdsnämnd

*(Kungl. Maj:ts förslag.)**(Utskottets förslag.)*

som har att utöva tillsyn å barnavårdsmannens verksamhet och eljest från barnavårdsnämnden i den församling, där föräldrarna eller den av dem som har vårdnaden om barnet är kyrkobokförd.

Fader eller moder, vars samtycke till adoptionen ej erfordras, varde ändock hörd, där det kan ske. Finnes särskild förmyndare, vars samtycke ej erfordras, skall ock han höras.

7 §.

Är adoptivbarn underårigt eller lider det av sinnessjukdom eller sinnesslöhet, må ansökan om adoptivförhållandets hävande enligt 4 kap. 9 § första stycket göras av barnets fader eller moder, särskilt förordnad förmyndare eller god man eller av barnavårdsnämnd. Är adoptant sinnessjuk eller sinnesslö, äge hans förmyndare göra ansökan om adoptivförhållandets hävande enligt 4 kap. 8 § eller 9 § andra stycket.

I ärende om adoptivförhållandes hävande jämlikt 4 kap. 8 eller 9 § lämne rätten alla dem tillfälle att yttra sig, vilkas samtycke eller hörande vore för adoption erforderligt, så ock, där adoptanten är förklarad omyndig, hans förmyndare. Är adoptivbarnet omyndigt och är ej annan än adoptanten förmyndare, eller vistas den, mot vilken ansökningsen är riktad, å okänd ort, skall hans rätt bevakas av god man, varom i 18 kap. förmåles.

8 §.

Mot rättens beslut i ärende om antagande av adoptivbarn eller adoptivförhållandes hävande må talan fullföljas av envar, som äger göra ansökan därom eller som skall höras i ärendet.

9 §.

Fråga rörande vårdnaden om barn upptages av rätten i den ort, där den som har vårdnaden om barnet har sitt hemvist.

Talan angående underhåll till barn upptages av rätten i den ort, där svarenden har sitt hemvist. Vill käranden i mål om underhåll till barn utom äktenskap hellre stämma till rätten i den ort, där lägersmålet skett, vare det tillåtet. Har den som var underhållsskyldig gentemot barn avlidit, upptages talan om underhåll till barnet av den rätt, där dödsboet svarar. Angående talan om underhåll enligt 7 kap. 10 § åt modern till barn utom äktenskap skall vad angående talan om underhåll till barnet är stadgat äga motsvarande tillämpning.

Vad i första och andra styckena stadgas utgör ej hinder att upptaga fråga som där avses i samband med äktenskapsmål.

10 §.

I mål eller ärende som angår vårdnaden äge rätten att för tiden intill dess laga kraft ägande dom eller beslut föreligger förordna därom efter vad som finnes skäligt.

Förordnande, varom i första stycket sägs, må på yrkande meddelas utan huvudförhandling. Innan förordnande meddelas, skall tillfälle att yttra sig över yrkandet beredas motparten. Har förordnande meddelats, pröve rätten när målet eller ärendet avgöres, om åtgärden skall bestå.

Förordnande, varom ovan sagts, gånge i verkställighet lika med laga kraft ägande dom men kan när som helst av rätten återkallas.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

11 §.

I mål om underhåll till barn skall vad i 4 § stadgas äga motsvarande tillämpning.

Underhållsbidrag må bestämmas till olika belopp för särskilda delar av underhållstiden.

Underhåll till barn må ej mot den underhållsskyldiges bestridande bestämmas för tid efter det barnet fyllt aderton år, innan det kan tillförlitligen bedömas, huruvida underhållsskyldighet föreligger därefter.

12 §.

I mål angående underhåll äge rätten att för tiden intill dess laga kraft ägande dom föreligger förordna därom efter vad som finnes skäligt. Skyldighet att utgiva bidrag må dock ej åläggas någon, med mindre sannolika skäl föreligga att han är bidragsskyldig.

I fråga om förordnande som här avses skall vad i 10 § andra och tredje styckena stadgas äga motsvarande tillämpning.

13 §.

Har mannen, efter det han på grund av förordnande som avses i 12 § betalat underhållsbidrag till barn utom äktenskap eller barnets moder, genom laga kraft ägande dom funnits icke vara underhållsskyldig, må han dock ej av den som mottagit underhållsbidraget söka åter vad han utgivit men äge av allmänna medel återbekomma guldna bidragsbelopp jämte ränta efter sex för hundra om året från betalningsdagen.

Ansökan härom skall, för att komma under prövning, inom ett år från det domen vunnit laga kraft göras hos länsstyrelsen i det län, där målet avgjordes av underrätt.

Vad av allmänna medel utgivits skall stanna å statsverket, där ej länsstyrelsen på grund av särskilda omständigheter finner skäligt förordna, att staten skall söka sitt åter av den som mottagit underhållsbidraget. Talan om återbekommande av vad sålunda utgivits må ej väckas senare än ett år från det utbetalningen ägde rum.

Talan mot länsstyrelsens beslut föres hos Konungen genom besvär i den ordning som är bestämd för överklagande av förvaltande myndigheters och ämbetsverks beslut.

14 §.

Finnes ej enligt vad ovan sagts behörig domstol, upptages målet eller ärendet av Stockholms rådhusrätt.

Mål rörande omyndighetsförklaring eller dess hävande samt ärenden angående förmynderskap och godmanskap.

15 §.

Ansökan, att någon skall förklaras omyndig, varde, då fråga är om den som uppnått myndig ålder, upptagen av rätten i den ort, där den som avses med ansökningsen har sitt hemvist. Finnes ej behörig domstol efter vad nu är sagt, upptages målet av Stockholms rådhusrätt.

Avser ansökningsen, att underårig skall förbli omyndig jämväl efter uppnådd myndighetsålder, höre målet till den rätt, där förmynderskapet

*(Kungl. Maj:ts förslag.)**(Utskottets förslag.)*

är inskrivet, eller, om inskrivning icke ägt rum, till den rätt, där inskrivning skall ske.

Ansökan om hävande av omyndighetsförklaring upptages av den rätt, där förmynderskapet för den omyndige är inskrivet.

16 §.

Ansökan om omyndighetsförklaring må göras, förutom av den som avses med ansökningen, jämväl av hans make och närmaste fränder så ock av överförmyndaren samt i fall, varom i 10 kap. 2 § sägs, av förmyndaren. Sinnessjuk som är för vård intagen å sinnessjukhus må ock förklaras omyndig på anmälan av den som, enligt bestämmelser vilka meddelas av Konungen, äger att beträffande där intagen göra sådan anmälan.

Omyndighetsförklarings hävande må sökas av den omyndige själv eller hans förmyndare.

17 §.

Har ansökan om omyndighetsförklaring gjorts av den, om vars försättande i omyndighet är fråga, eller har denne eljest medgivit, att omyndighetsförklaring må meddelas, äge rätten utan huvudförhandling omedelbart företaga målet till avgörande. Vad nu sagts äge ock tillämpning, då fråga är att någon skall förklaras omyndig på grund av sinnessjukdom, sinnesslöhet eller annan rubbning av själsverksamheten, såframt det må antagas att hans hörande skulle vara utan gagn.

I annat fall än som avses i första stycket skall rätten utfärda föreläggande för den, om vars försättande i omyndighet är fråga, att svara i målet. Angående sådant föreläggande gälle vad om stämning är stadgat.

18 §.

Ansökan av den som försatts i omyndighet att bli förklarad myndig må, om den finnes uppenbart ogrundad, utan huvudförhandling omedelbart avslås. Har ansökan om hävande av omyndighetsförklaring gjorts eller tillstyrkts av förmyndaren, må målet ock utan huvudförhandling omedelbart företagas till avgörande, såvida förmyndarens inställelse ej finnes vara behöflig för målets utredning.

I annat fall än som avses i första stycket skall rätten utfärda föreläggande för förmyndaren att svara i målet. Angående sådant föreläggande gälle vad om stämning är stadgat.

19 §.

Har ansökan gjorts, att någon skall förklaras omyndig på grund av sinnessjukdom, sinnesslöhet eller annan rubbning av själsverksamheten, förordne rätten biträde att bevaka hans rätt i målet, om han begär det eller om det eljest med hänsyn till omständigheterna finnes lämpligt. Begär den som på sådan grund försatts i omyndighet att förklaras åter myndig, må ock rättegångsbiträde förordnas, om det finnes erforderligt.

Den som förordnats till rättegångsbiträde åtnjute av allmänna medel efter rättens prövning skäligt arvode för det arbete han nedlagt å målet för dess förberedande och utförande så ock ersättning för nödvändiga utgifter och tidsspillan. Då målet avgöres, skall den, för vilken rättegångsbiträde förordnats, förpliktas att till statsverket återgälda vad biträdet tillerkänts i arvode och ersättning, såframt ej sådan skyldighet finnes böra åläggas

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

motparten eller, där ansökningen gjorts av överförmyndaren, kostnaden prövas skola stanna å statsverket.

Vad i denna paragraf är stadgat skall ej äga tillämpning, om fri rättegång beviljats den, för vilken biträde må förordnas.

20 §.

Kan i mål om omyndighetsförklaring dom ej omedelbart givas, äge rätten, såframt dröjsmål uppenbarligen skulle medföra fara för den, om vars försättande i omyndighet är fråga, eller för hans egendom, förordna, att han skall vara omyndig under tiden intill dess målet av rätten avgöres. Förordnande, varom nu är sagt, må meddelas utan huvudförhandling.

Innan förordnande meddelas efter vad i första stycket sägs, skall, om det kan ske utan märklig tidsutdräkt, tillfälle beredas den, om vars försättande i omyndighet är fråga, att yttra sig. Förordnandet kan när som helst av rätten återkallas.

21 §.

Ej må någon förklaras omyndig på grund av sinnessjukdom, sinnesslöhet eller annan rubbning av själsverksamheten, ej heller den som på sådan grund försatts i omyndighet förklaras myndig, med mindre läkarintyg angående hans sinnestillstånd blivit företett. Närmare bestämmelser om sådant intyg meddelas av Konungen.

22 §.

Har den som förklarats omyndig blivit förklarad åter myndig, må talan mot domen fullföljas av envar, som enligt 16 § är behörig att föra talan om hans försättande i omyndighet, så ock av förmyndaren.

23 §.

Om dom, varigenom någon förklarats omyndig, så ock om förordnande som avses i 20 § skall ofördröjligen genom rättens försorg kungörelse införas i allmänna tidningarna.

Har dom, varigenom någon förklarats omyndig, blivit i högre rätt ändrad genom dom som vunnit laga kraft, eller har den som förklarats omyndig förklarats åter myndig genom laga kraft ägande dom, eller har förordnande som avses i 20 § återkallats eller i högre rätt upphävt, skall kungörelse därom ske efter vad i första stycket sägs.

24 §.

Fråga om förordnande av förmyndare för underårig upptages av den rätt, där förmynderskapet är inskrivet, eller, om inskrivning av förmynderskapet icke ägt rum, av den rätt, där inskrivning skall ske.

Då någon som uppnått myndig ålder förklaras omyndig, skall förmyndare förordnas av den rätt, där ansökningen om omyndighetsförklaring gjordes. Erfordras ny förmyndare, skall sådan förordnas av den rätt, där förmynderskapet är inskrivet.

Fråga om entledigande av förmyndare upptages av den rätt, där förmynderskapet är inskrivet eller skall inskrivas.

*(Kungl. Maj:ts förslag.)**(Utskottets förslag.)*

25 §.

Ej må någon förordnas till förmyndare eller entledigas från sådan befattning, med mindre han erhållit tillfälle att yttra sig i ärendet.

26 §.

Kan i ärende angående förmyndares förordnande slutligt beslut ej omedelbart givas, äge rätten, såframt omedelbar vård erfordras om den omyndiges angelägenheter, förordna förmyndare för tiden intill dess ärendet av rätten avgöres.

Har i mål om omyndighetsförklaring rätten, på sätt i 20 § stadgas, meddelat beslut, att den, om vars försättande i omyndighet är fråga, skall vara omyndig under tiden intill dess målet avgöres, skall rätten i där angiven ordning med avseende å nämnda tid förordna förmyndare för honom.

27 §.

Uppkommer fråga om förmyndares entledigande av orsak, varom i 11 kap. 9 § sägs, och kan slutligt beslut ej omedelbart givas, äge rätten, såframt dröjsmål skulle medföra fara för den omyndiges rätt och bästa, förordna om förmyndarens skiljande från utövningen av förmynderskapet under tiden intill dess ärendet av rätten avgöres.

Innan beslut fattas om förmyndarens skiljande från utövningen av förmynderskapet, skall, om det utan märklig tidsutdräkt kan ske, tillfälle beredas förmyndaren att yttra sig.

28 §.

Ansökan om förmyndares förordnande eller entledigande eller om annan rättens åtgärd med avseende å förmynderskap må, såframt fråga ej är om ärende, varom i 29 § stadgas, göras, förutom av överförmyndaren och förmyndare, jämväl av barnavårdsman och den omyndige själv, om han fyllt sexton år, så ock av hans make och närmaste fränder. Förmyndare, som gjort sig skyldig till försummelse i vårdnaden om underårig, må entledigas jämväl på ansökan av allmän åklagare eller barnavårdsnämnd. Frågor som avses i denna paragraf skall ock rätten, när anledning är därtill, upptaga utan att särskild ansökan blivit gjord.

Mot rättens beslut i ärende, varom i första stycket sägs, må talan fullföljas, förutom av den som beslutet särskilt rör, av envar som äger göra ansökan efter vad nyss är sagt.

Mot beslut, varigenom det förelagts förmyndare att vid vite fullgöra visst åliggande, må talan fullföljas allenast i samband med klagan över rättens beslut om utdömande av vitet.

29 §.

Överförmyndarens eller rättens tillstånd till åtgärd beträffande omyndigs egendom må sökas allenast av förmyndaren. Mot överförmyndarens eller rättens beslut med avseende å sådant tillstånd så ock mot överförmyndarens förordnande, att förbehåll, varom i 15 kap. 9 § andra stycket sägs, ej skall gälla, må talan föras allenast av förmyndaren samt, såframt ärendet angår omhändertagande av egendom, varöver den omyndige äger råda, eller återkallelse av förmyndarens eller överförmyndarens tillstånd för omyndig att driva näring, av den omyndige själv, om han fyllt sexton år.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

Mot överförmyndarens eller rättens beslut i fall, varom i 13 kap. 8 § tredje stycket sägs, må talan ej föras.

30 §.

Fråga om förordnande eller entledigande av god man som avses i 18 kap. 1 eller 2 § skall upptagas av den rätt, där förmynderskapet för den omyndige är inskrivet eller skall inskrivas.

Uppkommer vid utredning av dödsbo fråga om förordnande av god man enligt 18 kap. 4 §, höre ärendet till den rätt, varunder boet lyder. Skall god man eljest förordnas enligt nämnda lagrum eller ock enligt 3 § samma kapitel, ankomme det på rätten i den ort, där den, för vilken god man förordnas, har egendom eller eljest behov av god man yppat sig. Erfordras ny god man eller uppstår fråga om entledigande av god man, upptages ärendet av den rätt, där godmanskapet är inskrivet.

31 §.

Vad i 25—27 §§ stadgas beträffande förmyndare skall i tillämpliga delar gälla i fråga om god man.

32 §.

Vad i 28 och 29 §§ stadgas om förmyndare och förmynderskap skall i tillämpliga delar gälla jämväl beträffande god man och godmanskap, och skall vad där sägs om omyndig, hans make och närmaste fränder, då fråga är om godmanskap, varom i 18 kap. 3 eller 4 § förmäles, hava avseende å den, för vilken god man förordnats, samt dennes make och närmaste fränder. Då fråga är om godmanskap för omyndig, skall i ärende som avses i 28 § även förmyndaren äga den behörighet, varom där sägs; dock äge förmyndaren i fall som avses i 18 kap. 2 § första stycket ej föra talan mot rättens beslut.

33 §.

Talan mot överförmyndarens beslut föres skriftligen hos rätten inom två veckor från den dag klaganden erhöll del av beslutet.

Med avseende å talan mot beslut som Stockholms förmyndarkammare meddelar skall i stället för vad i första stycket sägs gälla vad som är föreskrivet om talan mot rättens beslut.

34 §.

I mål eller ärende, däri överförmyndaren fört talan, äger rätten, när skäl äro därtill, vid målets eller ärendets avgörande tillerkänna överförmyndaren ersättning av allmänna medel för det arbete han nedlagt å målets eller ärendets utförande ävensom för nödiga utgifter. Rätten pröve ock, huruvida ersättningen skall återgäldas av överförmyndarens motpart eller stanna å statsverket.

Överförmyndaren äge i mål eller ärende, däri han för talan, anlita ombud.

35 §.

Beslut eller dom, som meddelas av överförmyndaren eller rätten, skall lända till efterrättelse utan hinder av att talan däremot föres, utom såvitt angår dom, som innefattar hävande av omyndighetsförklaring, eller rättens

*(Kungl. Maj:ts förslag.)**(Utskottets förslag.)*

avgörande, varigenom avtal om sammanlevnad i oskiftat bo häves eller förordnande meddelas om gäldande av särskild ersättning, på sätt i 17 kap. 2 § tredje stycket sägs, eller förmyndare eller god man dömes till utgivande av försuttet vite.

Gemensamma bestämmelser.

36 §.

Vad i rättegångsbalken är stadgat om hämtning av part skall äga motsvarande tillämpning å den, som i annan egenskap än vittne eller sakkunnig skall höras i mål eller ärende som avses i denna balk.

Då fråga är om omyndighetsförklaring på grund av sinnessjukdom, sinnesslöhet eller annan rubbning av själsverksamheten, bör iakttagas att förordnande om skyldighet att inställa sig personligen ej gives beträffande den som avses med ansökningen, såframt det finnes att inställelsen skulle för honom kunna medföra men eller fara.

37 §.

I fråga om mål eller ärende, vari allmän åklagare, barnavårdsnämnd eller överförmyndare för talan, skall vad i 20 § lagen om införande av nya rättegångsbalken är stadgat äga motsvarande tillämpning.

38 §.

I mål eller ärende som avses i denna balk äge rätten, när det finnes lämpligt, förordna att förhandling skall ske inom stängda dörrar.

39 §.

Mot beslut som av underrätt meddelats under rättegången i fråga, som avses i 10, 12, 20, 26, 27 eller 31 §, skall talan föras särskilt.

40 §.

Över hovrättens beslut i fråga som avses i 39 § må klagan ej föras. Samma lag vare med avseende å ärende som först handlagts av överförmyndaren. Vad sist sagts gäller dock ej ärende som handlagts av Stockholms förmyndarkammare.

2) L a g

om införande av föräldrabalken.

Härigenom förordnas som följer.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

1 §.

Den nu antagna föräldrabalken skall jämte vad här nedan stadgas träda i kraft den 1 januari 1950.

2 §.

Genom föräldrabalken upphävas med de begränsningar nedan stadgas: lagen den 14 juni 1917 (nr 376) om barn utom äktenskap; lagen samma dag (nr 377) om äktenskaplig börd; lagen samma dag (nr 378) om adoption; lagen den 11 juni 1920 (nr 407) om barn i äktenskap; lagen samma dag (nr 409) om makes underhållsskyldighet mot andra makens barn;

lagen den 27 juni 1924 (nr 320) om förmynderskap; och

13 § andra, tredje och fjärde styckena¹ lagen samma dag (nr 321) angående införande av lagen om förmynderskap.

De övergångsbestämmelser, som meddelats till förstnämnda fem lagar så ock till de i desamma eller i lagen om förmynderskap vidtagna ändringar, skola fortfarande i tillämpliga delar lända till efterrättelse.

3 §.

Där i lag eller särskild författning förekommer hänvisning till lagrum som ersatts genom bestämmelse i föräldrabalken, skall denna i stället tillämpas.

4 §.

Talan som avses i 2 kap. 1 eller 2 § eller i 3 kap. 3 § föräldrabalken må ej väckas, om rätten till sådan talan på grund av äldre lag gått förlorad före föräldrabalkens ikraftträdande.

5 §.

Arvode, varom förmäles i 19 kap. 12 § föräldrabalken, skall ej utgå till Stockholms förmyndarkammare beträffande sådant förmynderskap för underårig eller godmanskap, som ställts under Stockholms rådhusrätts tillsyn i samband med inregistrering av bouppteckning, för vilken bouppteckningsavgift utgått.

6 §.

Före den 1 januari 1950 meddelad dom, varigenom överflyttning skett av vårdnaden om barn utom äktenskap eller ock bidragsskyldighet ådömts enligt lagen om barn utom äktenskap eller jämkning vunnits med avseende å sådan skyldighet, skall gå i verkställighet lika med laga kraft ägande dom, där ej rätten annorlunda förordnat. Har i fråga som nu sagts beslut under

¹ Senaste lydelse av 13 § se SFS 1942: 357.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

rättegången meddelats före nämnda dag, skola med avseende å beslutet föreskrifterna i 30 § första stycket och 31 § lagen om barn utom äktenskap fortfarande lända till efterrättelse.

7 §.

Vad i 20 kap. 13 § föräldrabalken stadgas skall jämväl äga tillämpning, där någon på grund av förordnande, som i 28 § lagen om barn utom äktenskap sägs, eller före den 1 januari 1950 meddelad dom, som ej vunnit laga kraft, för tid efter föräldrabalkens ikraftträdande betalat underhållsbidrag till barn utom äktenskap eller till barnets moder och genom laga kraft ägan- de dom funnits icke vara underhållsskyldig.

8 §.

Vad i 11 § lagen om barn utom äktenskap stadgas med avseende å underhåll till barn utom äktenskap vid faderns död skall fortfarande äga tillämpning.

3) L a g

om ändring i giftermålsbalken.

Härigenom förordnas, att 2 kap. 2 §, 5 kap. 7 § och 11 kap. 27 § giftermålsbalken skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Gällande lydelse.)

(Utskottets förslag.¹)

2 KAP.

2 §.

Den, som — — — — — föräldrarnas samtycke.
Är den — — — — — anmälan förordnar.

I fråga om adoptivbarn skall vad nu sagts om föräldrarna gälla adoptanten eller, om barnet adopterats av makar eller ena maken adopterat den andres barn, makarna.

5 KAP.

7 §.

Leva makar — — — — — därtill äro.
Om bidrag till barnens underhåll i fall, som avses i första stycket, stadgas i lagen om barn i äktenskap. Om bidrag till barnens underhåll i fall, som avses i första stycket, stadgas i föräldrabalken.

¹ Utskottets förslag överensstämmer med Kungl. Maj:ts förslag.

(Gällande lydelse.)

(Utskottets förslag.)

11 KAP.

27 §.

Om åliggande för rätten att vid hemskillnad och äktenskapsskillnad förordna, vilken av makarna skall erhålla vårdnaden om barnen, så ock om bidrag till barnens underhåll i dessa fall stadgas i *lagen om barn i äktenskap*.

Om åliggande för rätten att vid hemskillnad och äktenskapsskillnad förordna, vilken av makarna skall erhålla vårdnaden om barnen, så ock om bidrag till barnens underhåll i dessa fall stadgas i *föräldrabalken*.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1950.

4) L a g

angående ändring i lagen den 8 juli 1904 (nr 26) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap och förmynderskap.

Härigenom förordnas, att 3 kap. 3 §, 4 kap. 3 § och 5 kap. 4 § lagen den 8 juli 1904 om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap och förmynderskap skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives; att efter 5 kap. skall införas ett nytt kapitel, betecknat såsom 6 kap., med den överskrift och av den lydelse nedan angives; att nuvarande 6 kap. hädanefter skall betecknas såsom 7 kap.; att 5 § i sistnämnda kapitel¹ skall erhålla ändrad lydelse enligt vad i det följande angives; samt att lagens överskrift skall lyda som följer.

(Gällande lydelse.)

(Utskottets förslag.²)

Lag om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap och förmynderskap.

Lag om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap, förmynderskap och adoption.

3 KAP.

3 §.

Makar, som tillhöra främmande stat men hava hemvist här i riket, må, där talan om äktenskapsskillnad eller hemskillnad är anhängiggjord i deras hemland, var för sig utverka förordnande, som i 7 kap. 12 § av *lagen om äktenskaps ingående och upplösning* sägs, ändå att sådan skillnad, varom fråga är, ej kan

Makar, som tillhöra främmande stat men hava hemvist här i riket, må, där talan om äktenskapsskillnad eller hemskillnad är anhängiggjord i deras hemland, var för sig utverka förordnande som i 15 kap. 11 § *giftermålsbalken* sägs, ändå att sådan skillnad, varom fråga är, ej kan här meddelas. Dock skall förord-

¹ Senaste lydelse av 3 kap. 3 § se SFS 1915:436, av 4 kap. 3 § och 5 kap. 4 § se SFS 1924:340 och av 6 kap. 5 § se SFS 1931:154.

² Utskottets förslag överensstämmer med Kungl. Maj:ts förslag.

(Gällande lydelse.)

(Utskottets förslag.)

här meddelas. Dock skall förordnandet upphöra att gälla, där den i makarnas hemland väckta talan varder återkallad eller ogillad eller förordnandet ej inom ett år stadfästes av behörig myndighet därstädes.

mandet upphöra att gälla, där den i makarnas hemland väckta talan varder återkallad eller ogillad eller förordnandet ej inom ett år stadfästes av behörig myndighet därstädes.

4 KAP.

3 §.

Skall förmynderskap för underårig, som vistas här i riket, ej anordnas enligt svensk lag, eller är ännu ej utrett, om det skall ske, äge likväl rätten *eller domaren*, om den omyndiges angelägenheter kräva omedelbar vård, efter vad i svensk lag är stadgat förordna förmyndare för tiden intill dess förmynderskap anordnats i enlighet med den främmande statens lag eller förmyndare blivit av rätten genom slutligt beslut utsedd.

Skall förmynderskap för underårig, som vistas här i riket, ej anordnas enligt svensk lag, eller är ännu ej utrett, om det skall ske, äge likväl rätten, om den omyndiges angelägenheter kräva omedelbar vård, efter vad i svensk lag är stadgat förordna förmyndare för tiden intill dess förmynderskap anordnats i enlighet med den främmande statens lag eller förmyndare blivit av rätten genom slutligt beslut utsedd.

Är förmynderskap — — — — — omyndiges angelägenheter.

5 KAP.

4 §.

Skall i visst fall svensk lag ej äga tillämpning beträffande omyndighetsförklaring av någon, som vistas här i riket, eller är ännu ej utrett, om det skall ske, äge likväl rätten *eller domaren*, om dröjsmål uppenbarligen skulle medföra fara, förordna, att han skall vara omyndig under tiden intill dess vård om hans angelägenheter anordnats i enlighet med lagen i hans hemland eller rätten meddelat *slutligt utslag*, så ock för samma tid förordna förmyndare. I avseende å förordnande, varom nu är sagt, skall vad i *lagen om förmynderskap 12 kap. 8 § och 14 § andra och tredje styckena* är stadgat äga motsvarande tillämpning.

Skall i visst fall svensk lag ej äga tillämpning beträffande omyndighetsförklaring av någon, som vistas här i riket, eller är ännu ej utrett, om det skall ske, äge likväl rätten, om dröjsmål uppenbarligen skulle medföra fara, förordna, att han skall vara omyndig under tiden intill dess vård om hans angelägenheter anordnats i enlighet med lagen i hans hemland eller rätten meddelat *dom*, så ock för samma tid förordna förmyndare. I avseende å förordnande, varom nu är sagt, skall vad i *20 kap. 20 §, 26 § andra stycket och 39 § föräldrabalken* är stadgat äga motsvarande tillämpning.

Är förmynderskap — — — — — omyndiges angelägenheter.

(Gällande lydelse.)

(Utskottets förslag.)

6 KAP.

Om adoption.

1 §.

Jämför 26 § lagen om adoption.

Utländsk undersåte må ej här i riket adoptera eller adopteras, med mindre adoptionen blir gällande i den stat han tillhör.

Svensk undersåte må ej i främmande stat adoptera eller adopteras, där ej Konungen med avseende å viss stat eller för bestämt fall medgivit, att det må ske.

2 §.

Jämför 27 § lagen om adoption.

Adoptivförhållande må ej, där adoptanten är utländsk undersåte, här i riket hävas, med mindre hävandet varder gällande i den stat han tillhör.

Är adoptanten svensk undersåte, må adoptivförhållande ej utrikes hävas med verkan här i riket, där ej Konungen med avseende å viss stat eller för bestämt fall medgivit det.

6 KAP.

7 KAP.

5 §.

Konungen äger, efter avtal med Danmark, Finland, Island och Norge eller med en eller flera av dessa stater, med avseende å undersåtar i fördragsslutande stat, stadga avvikelser från de i denna lag givna bestämmelser och jämväl i övrigt meddela föreskrifter om internationella rättsförhållanden rörande äktenskaps ingående, återgång av äktenskap, äktenskapsskillnad, hemskillnad, förmynderskap för underåriga och omyndigförklarade.

Konungen äger, efter avtal med Danmark, Finland, Island och Norge eller med en eller flera av dessa stater, med avseende å undersåtar i fördragsslutande stat, stadga avvikelser från de i denna lag givna bestämmelser om internationella rättsförhållanden rörande äktenskaps ingående, återgång av äktenskap, äktenskapsskillnad, hemskillnad, förmynderskap för underåriga och omyndigförklarade så ock i övrigt meddela föreskrifter i dessa hänseenden samt beträffande internationella rättsförhållanden rörande adoption.

Efter avtal — — — — — meddelade bestämmelserna.
Skall, enligt — — — — — främmande staten.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1950.

5) L a g

angående blodundersökning m. m. i mål om äktenskaplig börd eller faderskapet till barn utom äktenskap.

Härigenom förordnas som följer.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

1 §.

Yrkar part i mål om äktenskaplig börd eller om faderskapet till barn utom äktenskap, att blodundersökning eller annan undersökning rörande ärftliga egenskaper, som kan ske utan nämnvärt men, skall äga rum, äge rätten förordna om sådan undersökning med avseende å modern och barnet ävensom, såvitt angår mål om äktenskaplig börd, mannen i äktenskapet och i mål om faderskapet till barn utom äktenskap den uppgivne fadern. Kan det hållas för visst, att annan än mannen i äktenskapet eller den uppgivne fadern haft samlag med modern å tid, då barnet kan vara avlat, må förordnande om undersökning avse jämväl honom.

På yrkande av part äge ock rätten, där så visar sig erforderligt, förordna, att undersökningen skall omfatta syskon till barnet eller föräldrar och syskon till annan som avses med förordnande enligt första stycket.

Innan förordnande meddelas, skall tillfälle att yttra sig lämnas den som förordnandet skulle avse.

2 §.

Rätten äge vid vite förelägga den, som avses med förordnande enligt 1 §, att med intyg av behörig läkare visa, att för blodundersökning erforderligt blodprov tagits å honom eller att han undergått annan undersökning rörande ärftliga egenskaper varom fråga är. Såvitt angår barn som ej fyllt aderton år, skall föreläggandet givas den som har vårdnaden om barnet.

3 §.

Har någon efter anmodan av part eller enligt rättens förordnande undergått undersökning som avses i denna lag, äge han rätt till ersättning för nödiga kostnader i anledning av undersökningen samt för tidsspillan efter vad rätten prövar skäligt.

Ersättningen skall utgivas av den part, som påkallat undersökningen. Åt njuter parten fri rättegång, gälle vad därom finnes stadgat.

4 §.

Vid föreläggande enligt 2 § må fästas villkor, att den, som påkallat undersökningen, i god tid till den, vilken föreläggandet gäller, erlägger ett belegg, motsvarande den gottgörelse som i statens eller kommuns tjänst anställd läkare äger betinga sig för den avsedda åtgärden. Vad nu sagts skall äga avseende jämväl å nödiga kostnader till resa och uppehälle i anledning av undersökningen.

Skall gottgörelse enligt lagen om fri rättegång gäldas av allmänna medel, äge vad i första stycket stadgas ej tillämpning.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

5 §.

Närmare bestämmelser om tagandet av blodprov och dess insändande till sakkunnig för undersökning så ock om annan undersökning rörande ärftliga egenskaper meddelas av Konungen eller den myndighet Konungen därtill förordnar.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1950.

Genom denna lag upphäves lagen den 26 maj 1933 (nr 229) angående blodundersökning i mål om barn utom äktenskap.

6) L a g

angående ändrad lydelse av 3 och 15 §§ lagen den 19 juni 1919 (nr 367) om fri rättegång.

Härigenom förordnas, att 3 och 15 §§ lagen den 19 juni 1919 om fri rättegång¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Gällande lydelse.)

(Utskottets förslag.²)

3 §.

Part, som — — — — — talan utgått.

Av allmänna — — — — — för en.

Har i mål om faderskap till barn utom äktenskap, däri den uppgivne fadern åtnjuter fri rättegång, eller i mål om äktenskaplig börd, däri käranden åtnjuter sådan förmån, i statens eller kommuns tjänst anställd läkare tagit blodprov för undersökning av faderns samt moderns och barnets blodgruppsegenskaper, skall ersättning härför gäldas av allmänna medel. Stämpel skall ej åsättas utlåtande som i anledning av undersökningen avgives.

När i mål om äktenskaplig börd eller faderskapet till barn utom äktenskap blodundersökning eller annan undersökning rörande ärftliga egenskaper äger rum på begäran av part, som åtnjuter fri rättegång, skall stämpel ej åsättas utlåtande över undersökningen. Gottgörelse, som i statens eller kommuns tjänst anställd läkare äger betinga sig för åtgärd i och för undersökningen, skall utgå av allmänna medel. Har rätten förordnat om undersökning av någon, skall ersättning och förskott, som må tillkomma honom, utgå efter enahanda grunder och i samma ordning, som stadgas angående ersättning och förskott av allmänna medel till vittnen.

15 §.

Beslut rörande fråga som avses i denna lag meddelas av rätten. Krigs-

Beslut rörande fråga som avses i denna lag meddelas av rätten. Ägo-

¹ Senaste lydelse av 3 och 15 §§ se SFS 1947: 633.

² Utskottets förslag överensstämmer med Kungl. Maj:ts förslag.

(Gällande lydelse.)

(Utskottets förslag.)

rätts, ägodelningsrätts eller vattendomstols beslutanderätt må dock, då domstolen ej håller sammanträde, utövas av *krigsdomaren*, ägodelningsdomaren eller vattenrättsdomaren.

delningsrätts eller vattendomstols beslutanderätt må dock, då domstolen ej håller sammanträde, utövas av ägodelningsdomaren eller vattenrättsdomaren.

Har rätten — — — — — rättegången därstädes.

I fråga om talan mot beslut som meddelats av *krigsdomare*, ägodelningsdomare eller vattenrättsdomare äge vad som är stadgat om talan mot *krigsrätts*, ägodelningsrätts och vattendomstols beslut motsvarande tillämpning.

I fråga om talan mot beslut som meddelats av ägodelningsdomare eller vattenrättsdomare äge vad som är stadgat om talan mot ägodelningsrätts och vattendomstols beslut motsvarande tillämpning.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1950.

B) att riksdagen med anledning av motionerna I: 257, II: 28 och II: 321 måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa utredning av frågan, i vilken utsträckning barnavårdsman bör utses för barn i äktenskap och adoptivbarn jämte därmed sammanhängande spörsmål, samt för riksdagen framlägga det förslag vartill utredningen kan föranleda; samt

C) att motionerna I: 253, 256 och 257 samt II: 28, 318, 321 och 322, i den mån de icke kunna anses besvarade genom vad utskottet hemställt ovan under A) och B), icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 10 maj 1949.

På första lagutskottets vägnar:

OLOV RYLANDER.

Vid detta ärendes behandling ha närvarit

från första kammaren: herrar Branting, Krügel, Lodenius, Olofsson, Lindblom, fruor Sjöström-Bengtsson, Lindström och herr Löthner;

från andra kammaren: herrar Rylander, Hedlund i Östersund, Landgren, Andersson i Mölndal, Fagerholm, Svensson i Stenkyrka*, fru Gärde Widemar och herr Edenman.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservationer:

vid 2 kap. 1 § förslaget till föräldrabalk

av herr *Branting*, fruar *Sjöström-Bengtsson*, *Lindström* och *Gärde Wi-demar*, vilka anfört följande:

Hittills har gällt att om mannen vill påstå att barn, som hustrun fött under äktenskapets bestånd, saknar äktenskaplig börd, skall han väcka talan därom inom *sex månader* från det han fått kunskap om barnets födelse. Med hänsyn till att det ur flera synpunkter kan vara olämpligt eller olyckligt, om mannen en längre tid dröjer med sitt ståndpunktstagande i fråga om barnets börd, har alltså tiden inom vilken han skall väcka talan begränsats till ett halvt år. Givetvis har härvid också hänsyn tagits därtill, att det vanligen torde ligga i barnets intresse att äga äktenskaplig börd.

Enligt den nu i 2 kap. 1 § föreslagna bestämmelsen i föräldrabalken kan mannen dröja med att väcka nu ifrågavarande talan intill dess *tre år* förflutit efter det han fick kunskap om barnets födelse.

Som regel torde, enligt vår mening, en betänketid och en förberedelsetid för rättegången, omfattande sex månader, vara tillfyllest. Dock må med-givas att undantagsvis fall kunna förekomma, där mannen skäligen bör disponera längre tid för att bliva i tillfälle att väcka sin talan. Han kan exempelvis vistas å utrikes ort, då han får veta barnets födelse. Vi vilja därför icke motsätta oss, att tiden inom vilken mannen skall väcka talan angående barnets äktenskapliga börd utsträckes, exempelvis till två år från det han fått kunskap om barnets födelse. Att därutöver göra det möjligt för mannen att hålla frågan svävande synes oss icke lämpligt, ej heller motsvara något mannens berättigade intresse.

Enligt det nu framlagda förslaget har ytterligare stadgats, att om man-nen ej varaktigt sammanbott med barnet, han kan, efter det han fått kun-skap om barnets födelse, dröja hur länge som helst med att väcka talan om att barnet saknar äktenskaplig börd. Blott i det fall, att talan väckes från barnets sida mot *honom* — exempelvis angående underhållsbidrag eller annat krav, grundat på att barnet har äktenskaplig börd — inträder för mannen en viss preskriptionstid i fråga om hans rätt att bestrida bar-nets äktenskapliga börd. Efter det att nu ifrågasatt talan väckts mot man-nen, skall han nämligen — för det fall att han vill fränkänna barnet dess äktenskapliga börd — väcka talan mot barnet inom ett år efter det han själv delgivits stämning.

Om mannen under de nu förutsatta förhållandena, d. v. s. att han ej varaktigt sammanbott med barnet, skulle dö, ha vissa hans arvingar en-ligt förslaget rätt att väcka talan om barnets börd inom ett år efter döds-fallet.

Dessa bestämmelser ha tillkommit med tanke på exempelvis ett sådant fall, att makarna levat åtskilda och att det dem emellan varit alldeles

klart, att barnet icke är mannens barn. För sådant eller liknande fall har alltså mannen, enligt förslaget, tillerkänts rätt att dröja hur länge han vill, efter det han fått veta barnets födelse, med att framställa yrkande om att barnet saknar äktenskaplig börd.

Man kan ifrågasätta lämpligheten av de nu angivna lagreglerna även för det av förslagsställarna tänkta fallet. Det kan väl göras gällande att en man, som levat skild från hustru och barn och får veta att hon fött ett barn, vilket kommer att kyrkoskrivas såsom hans barn, rimligen bör hava en skyldighet att inom skäligen tid få saken angående barnets börd tillrättalagd. Frågan kompliceras också genom den mannens arvingar medgivna rätten att efter hans död föra talan om barnets börd. Dessa kunna givetvis icke alltid förutsättas veta, om icke makarna träffats tillfälligtvis, trots att mannen levat skild både från hustrun och barnet. Men framför allt synes oss den nu ifrågavarande lagregeln oantagbar därför att den formulerats så, att den täcker också helt andra fall än de förutsatta. Lagens enda förutsättning för att tillerkänna mannen en obegränsad tid till att föra talan om barnets börd är, såsom anförts, att »mannen ej varaktigt sammanbott med barnet». Uppenbarligen kunna exempelvis sådana fall förekomma, att makarna leva tillsammans men att mannen ej varaktigt sammanbott med barnet helt enkelt därför att makarna låtit barnet från dess födelse vistas och växa upp i ett annat hem. Makarna kunna t. ex. ha låtit barnet leva hos hustruns föräldrar på landet, under det att de själva bo i staden. Något rimligt skäl varför, i ett sådant fall, mannen skulle äga rätt att när som helst under makarnas äktenskap väcka talan om barnets börd synes oss icke föreligga. Så som nu lagen formulerats, får stadgandet en mycket mera vidsträckt innebörd än torde ha avsetts.

Med stöd av vad sålunda anförts få vi hemställa, att 2 kap. 1 § förslaget till föräldrabalk måtte erhålla följande lydelse.

Vill mannen vinna förklaring, att barn som avses i 1 kap. 1 § icke har äktenskaplig börd, skall han väcka talan mot barnet eller, om barnet avlidit, dess arvingar inom två år från det han fick kunskap om barnets födelse.

Talan enligt första stycket må ej äga rum, om mannen, sedan han fått kunskap om att modern haft samlag med annan under tid, då barnet kan vara avlat, efter barnets födelse erkänt barnet såsom sitt.

vid 3 kap. 2 § förslaget till föräldrabalk

av herr *Branting*, fruar *Sjöström-Bengtsson*, *Lindström*, *Gärde Widemar* och herr *Edenman*, vilka anförde följande:

Vi äro ense med utskottets majoritet att den nuvarande bevisregeln, vilken för faderskapspresumptionens hävande fordrar, att varje möjlighet till faderskap är utesluten, måste betraktas som alltför sträng. Regeln medför till följd härav att risken för misstag beträffande faderskapet är ganska

betydande. En ändring av lagregeln framstår därför som önskvärd i syfte att öppna större möjlighet att faderskap fastställas i överensstämmelse med verkliga förhållandet.

Hur långt man härvid bör gå har under förarbetena till förslaget varit föremål för delade meningar. Enligt ärvdabalksakkunnigas förslag fordrades för faderskapspresumtionens hävande, att det var »uppenbart osannolikt» att barnet avlats vid det samlag som svaranden visats ha haft med modern under konceptionstiden. Under remissbehandlingen godtogs detta förslag av flertalet hörda myndigheter och sammanslutningar. I propositionen däremot har föreslagits att presumtionen skall falla, så snart det är »osannolikt» att samlaget i fråga verkat befruktande.

Man synes icke kunna bortse från att Kungl. Maj:ts av utskottets majoritet tillstyrkta förslag kräver ett något mindre mått av bevisning för presumtionens kullkastande än ärvdabalksakkunnigas förslag. Av departementschefens yttrande på denna punkt synes även framgå, att en sådan skillnad är åsyftad.

Då man nu går att ändra gällande rätt på denna synnerligen viktiga punkt, är det självfallet att man måste iakttaga stor försiktighet. Det bör icke vara så, att varje tvivel om mannens faderskap skall kunna föranleda att han fritages från faderskapet; mannen i fråga har ju dock haft samlag med modern å sådan tid att han kan vara fader till barnet. Motbevisningen måste ha nått en avsevärd styrka. Härför talar främst hänsynen till modern och barnet. Om måttet av den bevisning som kräves för presumtionens kullkastande ej sättes tillräckligt högt, kan modern nämligen lätt utsättas för trakasserier bl. a. genom att möjligheterna öka för mannen att inför domstol misstänkliggöra modern för att ha stått i förbindelse med flera män. Därmed kommer med visshet antalet fall att öka, då faderskapet ej kan fastställas, och gruppen barn utan rättslig fader blir större. Så blir fallet redan med den lydelse, som nedan förordas — dock icke i samma utsträckning som om utskottsmajoritetens förslag skulle vinna riksdagens bifall.

Vi anse sålunda att det genom propositionen framlagda förslaget gått för långt i uppmjukning av den nuvarande regeln och att ärvdabalksakkunnigas förslag är att föredraga samt hemställa, att 3 kap. 2 § i förslaget erhåller följande lydelse:

Varder utrett, att mannen haft samlag med modern å tid, då barnet kan vara avlat, skall han anses såsom fader, om det ej är uppenbart osannolikt att barnet avlats vid samlaget.

vid 5 kap. 1 § förslaget till föräldrabalk

av fruor *Sjöström-Bengtsson* och *Lindström* vilka anfört:

Om en änka eller frånskild moder gifter om sig, får äktenskapet bl. a. den följden, att hennes namn ändras. Däremot komma hennes barn i det föregående äktenskapet att bibehålla samma släktnamn som förut. Detta förhållande kan under vissa omständigheter medföra svårigheter för så-

dant barn, i det att barnet, som lever inom viss familj, det oaktat icke bär denna familjs släktnamn. Visserligen finnes, såsom departementschefen erinrat, möjlighet att enligt förordningen angående antagande av släktnamn få till stånd namnändring i nu avsedda fall. Emellertid torde detta innebära en för många svårframkomlig väg, och det finnes anledning förmoda, att namnändring i denna ordning icke sker i alla de fall, där det är till nytta för barnet att erhålla styvfaderns släktnamn. I stället böra i detta avseende gälla samma regler som för barn utom äktenskap.

På nu anförda skäl få vi föreslå, att 5 kap. 1 § förslaget till föräldrabalk måtte erhålla följande lydelse:

Barn i äktenskap erhåller faderns släktnamn. Har modern ingått äktenskap med annan, må denne giva barnet sitt släktnamn. Till sådan ändring av namn erfordras samtycke av den som har vårdnaden om barnet, där detta är under tjuguet år, och av barnet själv, om det fyllt aderton år.

Barn som, sedan det fyllt aderton år, erhåller äktenskaplig börd genom att föräldrarna ingå äktenskap med varandra, behåller det släktnamn som dessförinnan tillkom barnet, såvida icke barnet själv annorlunda bestämmer.

vid 6 kap. 3 § förslaget till föräldrabalk

av herr *Branting*, fruor *Sjöström-Bengtsson*, *Lindström* och *Gärde Widemar*, vilka ansett att utskottets utlåtande beträffande denna paragraf i förslaget till föräldrabalk bort ha följande lydelse:

Utskottet delar föredragande departementschefens uppfattning att kroppsga bör undvikas även av föräldrar mot barn. Ur nu angivna principiella utgångspunkt är det självfallet att betrakta som ett steg framåt att i Kungl. Maj:ts förslag uttrycket »tukta» utbyts mot »tillrättavisande uppfostringsmedel» i syfte att utmärka att aganderätten är begränsad. Även efter denna ändring torde dock risk föreligga att lagstadgandet om föräldrars tuktorätt tages till intäkt för att aga är tillåten även i kraftiga former, vilka enligt utskottets mening böra vara straffbelagda som misshandel.

Med hänsyn härtill kunde ifrågasättas, om icke stadgandet borde helt utgå. Mot en sådan lösning har under ärendets behandling invänts, att härigenom en kroppslig tillrättavisning även av mycket lindrig art bleve jämställd med straffbar misshandel, vilket vore att gå för långt. Enligt utskottets mening är det tveksamt, om den lindriga form av fysisk tillrättavisning, som även utskottet anser icke bör straffbeläggas, verkligen ingår under begreppet straffbar misshandel. Med hänsyn till den tveksamhet som råder på denna punkt vill utskottet emellertid icke i detta sammanhang yrka att det föreslagna stadgandet utgår. Däremot anser utskottet lämpligt att man vid en kommande revision av straffreglerna rörande brott mot person överväger huruvida misshandelsbegreppet icke bör få en sådan utformning, att därunder otvetydigt ej inbegripes denna lindriga form av

kroppslig tillrättavisning från föräldrar gentemot barn, som enligt vad nyss sagts ej bör vara straffbelagd. Därest en sådan ändring kommer till stånd, föreligger icke någon som helst anledning att bibehålla det särskilda stadgandet om föräldrars aganderätt.
